

Forest Stewardship Council®

Interim Nationale FSC Standard voor België

FSC-STD-BEL-01-2021 NL

Photo credit

Van links naar rechts:

Photo 1: Savinja river, Slovenia, ©Milan Reška.

Photo 2: Pile of sawn boards. ©Arturo Escobar.

Photo 3: Worker in a forest operation. ©Arturo Escobar.

Opmerking over deze Nederlandstalige vertaling :

Dit document is een vertaling van de Engelstalige norm met kenmerk FSC-STD-BEL-01-2021 EN. Deze vertaling werd met zorg opgesteld, maar kan vertaal- of interpretatiefouten hebben. Bij twijfel of onduidelijkheid vormt de Engelstalige norm de basis.

Titel	Interim nationale FSC standaard van België
Referentiecode document:	FSC-STD-BEL-01-2021 NL (vertaling van FSC-STD-BEL-01-2021 EN)
Status:	Goedgekeurd
Scope:	Alle bostypes (voor meer detail zie 'B Scope' van deze standaard)
Scope:	Policy Steering Group (PSG)
Datum goedkeuring:	31 mei 2021
Datum publicatie:	6 juli 2021
Datum van toepasbaarheid (ingangsdatum):	15 oktober 2021
Transitieperiode¹	12 maanden na voorgestelde ingangsdatum
Voorgestelde geldigheidsduur:	Geldig tot herziening, vervanging of intrekking
Standaard ontwikkeld door:	Ecocert IMOSwiss AG Hafenstrasse 50c, 8280 Kreuzlingen, Switzerland
Contactgegevens:	FSC International Center - Performance and Standards Unit - Adenauerallee 134 53113 Bonn, Germany ☎ +49-(0)228-36766-0 📠 +49-(0)228-36766-30 @ psu@fsc.org
© 2021 Forest Stewardship Council, A.C. Alle rechten voorbehouden. FSC®F000100 Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De Forest Stewardship Council® (FSC) is een onafhankelijke ngo zonder winstoogmerk, opgericht om milieuvriendelijk, sociaal verantwoord en economisch rendabel beheer van de bossen wereldwijd te bevorderen. De visie van FSC is dat de echte waarde van bossen erkent wordt en volledig ingebed is in de mondiale samenleving. FSC wil de leidgevende katalysator en bepalende kracht zijn voor een verbeterd bosbeheer en een markttransformatie, waarbij de mondiale trend verschuift naar een duurzaam gebruik behoud en herstel van bossen wereldwijd, met respect voor eenieder.	

¹ De transitieperiode is het tijds kader waarbinnen de nieuwe norm ingefaseerd wordt en het ouder normatief kader uitgefaseerd wordt. Zes (6) maanden na het einde van deze transitieperiode worden bestaande certificaten die uitgereikt werden op basis van het vorige normatieve kader als ongeldig beschouwd.

Inhoud

A	Doelstelling	4
B	Scope	4
C	Opmerkingen rond het gebruik van de indicatoren, de bijlagen en verifiers	4
D	Bronverwijzingen	5
E	Principes*, criteria * en indicatoren*	7
	PRINCIPE 1: NALEVING VAN WETTEN	7
	PRINCIPE 2: <i>WERKNEMERS*</i> RECHTEN EN ARBEIDSVOORWAARDEN	10
	PRINCIPE 3: RECHTEN VAN <i>INHEEMSE VOLKEN*</i>	14
	Principe 4: VER(STAND)HOUDING MET LOKALE GEMEENSCHAP	17
	PRINCIPE 5: BATEN VAN HET <i>BOS*</i>	20
	PRINCIPE 6: MILIEUWAARDEN* EN MILIEUEFFECTEN	23
	PRINCIPE 7: MANAGEMENT PLANNING	31
	PRINCIPE 8: MONITORING EN EVALUATIE	34
	PRINCIPE 9: HOGE BESCHERMINGSWAARDEN*	36
	PRINCIPLE 10: IMPLEMENTATIE VAN BEHEERSACTIVITEITEN	38
F	Bijlagen	45
	Bijlage A: Minimale lijst van toepasselijke wet- en regelgeving en nationaal geratificeerde internationale verdragen, conventies en overeenkomsten (<i>Principe* 1</i>)	45
	Bijlage B: Opleidingseisen voor <i>werknemers*</i> (<i>Principe* 2</i>)	53
	Bijlage C: Conceptueel diagram van een netwerk van beschermingszones* (<i>Principe* 6</i>)	54
	Bijlage D: Lijst van zeldzame en bedreigde soorten* (<i>Principe* 6</i>)	54
	Bijlage E: Onderdelen van het <i>beheerplan*</i> (<i>Principe* 7</i>)	55
	Bijlage F: Conceptueel kader voor planning en monitoring (<i>Principe* 7</i>)	56
	Bijlage G: Voorschriften voor monitoring/toezicht (<i>Principe* 8</i>)	58
	Bijlage H: High Conservation Value (HCV) Framework voor België (<i>Principe* 9</i>)	60
	Annex I Verklarende woordenlijst	74

A Doelstelling

De doelstelling van deze standaard is het aanreiken van een set van indicatoren voor het uitvoeren van conformiteitsbeoordelingen van verantwoordelijk bosbeheer door FSC geaccrediteerde certificerende instantie binnen het hieronder bepaalde toepassingsgebied.

De doelstelling van deze standaard is het aanreiken van een set van vereisten voor:

1. De *Organisatie** om een verantwoordbosbeheer te implementeren binnen hun beheerseenheid en de naleving ervan te demonstreren.
2. Door FSC geaccrediteerde certificeringsorganismen gebruikt te worden als basis voor het uitvoeren van conformiteitsbeoordelingen van verantwoordelijk bosbeheer tegen deze standaard en het uitreiken of instandhouden van een certificering van het bosbeheer.

B Scope

Deze standaard zal toegepast worden zoals beschreven in de scope hieronder:

Geografische regio	België
Bostypes	Alle bostypen (natuurlijk bos en plantagebos)
Eigenaarstype	Alle types van boseigenaren, waaronder publieke, private of andere eigenaars.
Management scale categories (zoals bepaald in §6 van FSC-STD-60-002)	Alle categorieën van beheerseenheden, waaronder ook 'Small and Low Intensity Managed Forests' (SLIMFs) (Opmerking: zie sectie C voor de van toepassing zijnde SLIMF criteria).
Bosproducten (zoals bepaald in FSC-STD-40-004a)	Ruw hout (rondhoutstammen / brandhout / takhout) <u>Niet</u> onder deze norm: niet houtachtige bosproducten (NTFP)

Verduidelijking (intentie): de term 'natuurlijke bossen' – gedefinieerd in de verklarende woordenlijst omvat alle types van bos die in België voorkomen, met uitzondering van zuivere plantages.

C Opmerkingen rond het gebruik van de indicatoren, de bijlagen en verifiers

De volgende elementen van deze standaard worden als normatief beschouwd:

De scope, data en datum van toepasbaarheid, de verklarende woordenlijst, de principes, criteria en indicatoren, directieven, tabellen en bijlagen.

De volgende elementen van deze standaard worden beschouwd als begeleidende informatie, en worden dan ook als niet-normatief beschouwd:

Verifiers en opmerkingen (waar bestaand).

Verduidelijkingen rond intentie en toepasbaarheid: om de interpretatie te vergemakkelijken voor beseigenaars en –beheerders werden verduidelijkende noten bij sommige criteria en indicatoren toegevoegd. Hierbij worden twee types onderscheiden:

- Verduidelijking (intentie): geeft bijkomende verduidelijking omtrent de intentie van de vereiste in de Belgische context;
- Verduidelijking (implementatie): geeft omkadering rond de concrete implementatie van een vereiste in de praktijk.

Normatieve elementen die in grijs weergegeven worden zijn niet van toepassing voor België, maar werden op redenen van transparantie behouden in deze standaard.

Voor Organisaties die beheerseenheden beheren die als SLIMF gekwalificeerd zijn, wordt de naleving van alle indicatoren uit deze standaard verwacht, tenzij deze waarbij specifiek aangegeven staat dat ze niet van toepassing zijn voor SLIMF. Daar waar specifieke SLIMF-indicatoren bestaan (bvb aangeduid als “SLIMF 3.5.1.1”) wordt de Organisatie geacht deze na te leven.

SLIMF eligibility criteria	Nationale richtwaarden
Small Management Units	Tot maximum 100 hectare
Low intensity Management Units	De houtoogst is minder dan 20% van de jaarlijkse aanwas in de productieve bosoppervlakte EN - de jaarlijkse houtoogst uit de totale productieve bosoppervlakte is minder dan 5000 kubieke meter OF - de gemiddelde jaarlijkse houtoogst is minder dan 5000 kubieke meter per jaar over de looptijd van de geldigheidsperiode van het certificaat (wat gestaafd wordt door de rapportage van de houtoogst en de auditverslagen).

Disclaimer: dit document is een vertaling van de officiële, Engelstalige versie. Hoewel deze vertaling met zorg opgesteld werd, is ze mogelijk niet vrij van fouten en/of verschillen qua interpretatie. Merk op dat in de Engelse taal er een verschil is tussen ‘shall’, ‘should’, ‘may’ en ‘can’. In de vertaling werd hiermee maximaal rekening gehouden. Bij twijfel of onduidelijkheid raden we aan de Engelstalige versie te bekijken.

Termen waarvoor een definitie opgenomen is in de ‘Verklarende woordenlijst’ (Deel E en F) worden *cursief* weergegeven en aangeduid met een *asterisk**

Dit document is onderhevig aan de cyclus voor beoordeling en herziening zoals beschreven in Procedure *FSC-PRO-60-007* Structuur, inhoud en ontwikkeling van tussentijdse nationale standaarden (Structure, Content and Development of Interim National Standards).

D Bronverwijzingen

De volgende documenten die worden aangehaald, zijn relevant voor de toepassing van dit document. Voor verwijzingen zonder versienummer is de laatste versie van het aangehaalde document (waaronder eventuele wijzigingen) van toepassing.

FSC-POL-20-003	<i>FSC Policy on the Excision of Areas from the Scope of Certification</i>
FSC-POL-30-001	<i>FSC Pesticides Policy</i>
FSC-POL-30-602	<i>FSC Interpretation on GMOs: Genetically Modified Organisms</i>
FSC-STD-20-007	<i>Forest Management Evaluations</i>
FSC-STD-30-005	<i>FSC Standard for Group Entities in Forest Management Groups</i>
FSC-PRO-01-008	<i>Processing Complaints in the FSC Certification Scheme</i>
FSC-PRO-30-006	<i>Ecosystem Services Procedure: Impact Demonstration and Market Tools</i>
FSC-DIR-20-007	<i>FSC Directive on FSC Forest Management Evaluations</i>
FSC-GUI-30-003	<i>FSC Guidelines for the implementation of the right to Free, Prior and Informed Consent (FPIC)</i>
FSC-GUI-60-005	<i>Promoting Gender Equality in National Forest Stewardship Standards</i>

E Principes*, criteria * en indicatoren*

PRINCIPE 1: NALEIVING VAN WETTEN

De *organisatie** dient aan alle *toepasselijke wetten** en regelgeving en *nationaal geratificeerde** internationale verdragen, conventies en overeenkomsten te voldoen.

Verduidelijking (implementatie): Annex A geeft een niet-limitatieve minimumlijst van *toepasselijke wetten**, regelgeving en *nationaal geratificeerde** internationale verdragen, conventies en overeenkomsten.

- 1.1** *De organisatie** dient een wettelijk bepaalde entiteit te zijn met een heldere, gedocumenteerde en onbetwistewettelijke *registratie**, met schriftelijke toestemming van de *wettelijk bevoegde** instantie voor specifieke activiteiten.
 - 1.1.1 De *wettelijke registratie** voor het uitvoeren van alle activiteiten binnen de scope van het certificaat is gedocumenteerd en onbetwist.
 - 1.1.2 De *wettelijke registratie** wordt volgens een in wetgeving voorgeschreven proces door een *wettelijk bevoegde** instantie verleend.
- 1.2** *De organisatie** dient aan te tonen dat de *wettelijke** status van de *beheereenheid**, waaronder *eigendoms-** en *gebruiksrechten** en de grenzen hiervan duidelijk zijn bepaald.
 - 1.2.1 De *wettelijke* eigendomsrechten** voor het beheer en gebruik van hulpbronnen binnen de scope van het certificaat zijn gedocumenteerd.
 - 1.2.2 De *wettelijke* eigendomsrechten** worden volgens een in wetgeving voorgeschreven proces door een *wettelijk bevoegde** instantie verleend.
 - 1.2.3 De grenzen van alle *beheereenheden** binnen de scope van het certificaat zijn duidelijk gemarkeerd of gedocumenteerd, en worden duidelijk op kaarten aangegeven.
- 1.3** *De organisatie** dient over *wettelijke** rechten te beschikken om in de *beheereenheid** te opereren, die overeenkomen met de *wettelijke** status van de *organisatie** en van de *beheereenheid**, en dient te voldoen aan de bijbehorende *wettelijke** verplichtingen in *toepasselijke nationale en lokale wetgeving** en regelgeving en aan administratieve voorschriften. De *wettelijke** rechten dienen een basis te vormen voor de oogst van producten en/of de levering van *ecosysteemdiensten** binnen de grenzen van de *beheereenheid**. *De organisatie** dient de wettelijk voorgeschreven kosten te betalen die bij dergelijke rechten en plichten horen.
 - 1.3.1 Alle activiteiten ondernomen in de *beheereenheid** worden uitgevoerd in overeenstemming met:
 - 1) *Toepasselijke wetgeving** en regelgeving en administratieve voorschriften,
 - 2) Wettelijke bevoegdheden* en gewoonterechten*; en
 - 3) Verplichte praktijkcode *.
 - 1.3.2 Betalingen van alle wettelijk toepasselijke voorgeschreven kosten met betrekking tot *bosbeheer** worden *tijdig** verricht.
 - 1.3.3 Activiteiten die onder het *beheerplan** vallen, zijn opgesteld in naleving van alle *toepasselijke wetgeving**.
- 1.4** *De organisatie** dient *maatregelen te ontwikkelen en in te voeren, en/of dient met regelgevende instanties samen te werken aan de systematische bescherming van de beheereenheid* tegen oneigenlijk of illegaal gebruik van hulpbronnen, oneigenlijke of illegale constructies en andere illegale activiteiten.*

1.4.1 Maatregelen worden geïmplementeerd om *bescherming** te bieden tegen het illegaal oogsten van hout of andere bosproducten, waaronder illegale jacht, vangst en visvangst, alsook tegen het oneigenlijke of illegale constructies of gebruik en alle andere ongeoorloofde activiteiten.

1.4.2 Indien *bescherming** de *wettelijke** verantwoordelijkheid is van regelgevende instanties en hun vertegenwoordigers (bv boswachter, milieu-inspectie, ...) wordt een systeem ingevoerd voor samenwerking met deze instanties rond het vaststellen, melden, beheersen en ontmoedigen van niet-toegelaten of illegale activiteiten.

1.4.3 Indien illegale of niet-toegelaten activiteiten worden vastgesteld, worden maatregelen genomen om deze tegen te gaan.

Verduidelijking (implementatie): Maatregelen die genomen kunnen worden wanneer niet-toegelaten activiteiten gedetecteerd zijn bijvoorbeeld:

- Een degelijke registratie van vaststellingen, ondersteund door bewijsstukken (foto's, documenten, ...)
- Een systematische melding van inbreuken aan relevante bevoegde overheden zodat verdere opvolging waar nodig verzekerd wordt.

1.5 De organisatie* dient de toepasselijke nationale wetgeving*, lokale wetgeving, geratificeerde* internationale conventies en verplichte praktijkcodes*, met betrekking tot het transport van en de handel in bosproducten binnen en vanuit de beheereenheid*, en/of tot het punt van eerste verkoop, na te leven.

1.5.1 Naleving van toepasselijke nationale wetgeving*, lokale wetgeving*, geratificeerde* internationale conventies en verplichte praktijkcodes* met betrekking tot het transport van en de handel in bosproducten tot het punt van eerste verkoop wordt aangetoond.

1.5.2 Naleving van CITES-bepalingen wordt aangetoond, waaronder door middel van het bezit van certificaten voor het oogsten van en de handel in CITES-soorten.

1.6 De organisatie* dient geschillen* ten aanzien van wetgeving of gewoonterecht* die tijdig* buitengerechtelijk beslecht kunnen worden via dialoog met met de getroffen belanghebbenden* te herkennen, te voorkomen en op te lossen.

1.6.1 Een procedure voor het behandelen en oplossen van geschillen werd ontwikkeld, waar mogelijk in overleg met relevante betrokkenen, en deze is publiekelijk of op aanvraag beschikbaar.

1.6.2 Op geschillen* met betrekking tot toepasselijke wetgeving* of gewoonterecht* die buiten de rechtbank kunnen worden beslecht, wordt tijdig* gereageerd, en deze geschillen worden beslecht of bevinden zich in het proces voor beslechten van geschillen.

1.6.3 Dossiers van geschillen met betrekking tot *toepasselijke wetgeving* of gewoonterecht* zijn up to date en bevatten onder meer het volgende:

- 1) De genomen stappen om *geschillen** te beslechten;
- 2) de uitkomsten van alle processen voor beslechting van *geschillen**; en,
- 3) Bij onopgeloste *geschillen**: de redenen waarop deze nog niet zijn opgelost, en hoe deze opgelost zullen worden.

1.6.4 Operaties worden stilgelegd in gebieden waarin geschillen* voorkomen:

- 1) van een aanzienlijke omvang*; of
- 2) van een aanzienlijke duur*; of
- 3) waarmee een *significant** aantal belangen bij is gemoeid.

1.7 De organisatie* dient een verbindende verklaring te publiceren dat zij geen steekpenningen in geldelijke vorm aanbiedt of ontvangt, of zich inlaat met enig andere

vorm van corruptie, en zich aan wetgeving voor corruptiebestrijding dient te houden waar deze bestaat. In geval van afwezigheid van wetgeving voor corruptiebestrijding dient de organisatie* andere maatregelen voor corruptiebestrijding te implementeren die passen bij de schaal* en intensiteit* van beheeractiviteiten en het risico* op corruptie.

1.7.1 Een statement of beleid omtrent het engagement tot naleving anti-corruptie wetgeving en eventueel andere initiatieven is zonder kosten publiek beschikbaar, en eventuele maatregelen in dit kader worden geïmplementeerd.

SLIMF 1.7.1.1: Een schriftelijke of mondelinge verklaring om geen steekpenningen (geld) aan te bieden of te ontvangen, of betrokken te zijn bij andere vormen van corruptie, wordt gecommuniceerd aan relevante *belanghebbenden** (bv burens en klanten).

1.7.2 Het beleid is even streng of strenger dan bestaande wetgeving op dit gebied.

1.7.3 Het beleid is *openbaar** en gratis verkrijgbaar.

1.7.4 Omkoping, dwang en andere vormen van corruptie vinden niet plaats.

1.7.5 Als corruptie wel voorkomt, dienen corrigerende maatregelen te worden genomen.

1.8 De organisatie* dient een langetermijnverbintenis* aan te tonen om zich aan de FSC-principes* en -criteria* in de managementeenheid* te houden, en aan het bijbehorende beleid en de bijbehorende standaarden van FSC. In een gratis toegankelijk* document dient een verklaring van deze verbintenis te zijn opgenomen.

1.8.1 Een schriftelijk beleid, gesteund door een persoon met de bevoegdheid om het beleid uit te voeren, omvat een *langetermijnverbintenis** tot *bosbeheerpraktijken** in overeenstemming met de *principes** en *criteria** van FSC en het bijbehorende beleid en de bijbehorende standaarden.

1.8.2 Het beleid is *openbaar** en gratis verkrijgbaar.

PRINCIPE 2: *WERKNEMERS** RECHTEN EN ARBEIDSVOORWAARDEN

*De organisatie** dient het sociaal-economisch welzijn van *werknemers** te garanderen of te vergroten.

2.1 *De organisatie** dient de principes en rechten op het werk, zoals bepaald in de Verklaring van de IAO over de fundamentele rechten en beginselen op het werk (1998) op basis van de acht fundamentele arbeidsverdragen van de IAO te *handhaven**.

2.1.1 *De organisatie** dient geen gebruik te maken van kinderarbeid.

2.1.1.1 *De organisatie** dient geen *werknemers** in dienst te hebben onder de leeftijd van 15, of onder de *minimumleeftijd** zoals bepaald in nationale of lokale wet- en regelgeving, naargelang welke leeftijd hoger is, behalve zoals bepaald in 2.1.1.2.

2.1.1.2 In landen waar de *nationale wet**- of regelgeving het in dienst nemen van personen tussen de 13 en 15 jaar voor *lichte werkzaamheden** toestaat, dient een dergelijk arbeidsverband geen belemmering voor scholing te vormen en mag dit niet schadelijk zijn voor hun gezondheid of ontwikkeling. Vooral indien kinderen schoolplichtig zijn, dienen ze alleen overdag buiten schooltijd tijdens normale werktijden te werken.

2.1.1.3 Niemand onder de 18 jaar mag *gevaarlijk** of *zwaar werk** uitvoeren, behalve voor opleidingsdoeleinden binnen aangenomen *nationale wetgeving** en regelgeving.

2.1.1.4 *De organisatie** dient de ergste vormen van *kinderarbeid** te verbieden.

2.1.2 *De organisatie** dient alle vormen van gedwongen arbeid en dwangarbeid uit te bannen.

2.1.2.1 Arbeidsverhoudingen zijn vrijwillig en gebaseerd op wederzijdse instemming, zonder dreiging van straf.

2.1.2.2 Er zijn geen aanwijzingen van praktijken die indicatief zijn voor gedwongen arbeid en dwangarbeid, waaronder:

- fysiek en seksueel geweld
- schuldarbeid
- inhouding van loon, waaronder betaling van kosten voor arbeidsbemiddeling en/of betaling van een onderpand voordat het dienstverband begint
- beperking van bewegingsvrijheid/mobiliteit
- Inname van paspoort en identiteitsdocumenten
- Dreiging met indienen van een aanklacht bij de overheid.

2.1.3 *De organisatie** dient ervoor te zorgen dat er bij arbeid en beroep niet wordt gediscrimineerd.

2.1.3.1 *Arbeids- en beroeps**-praktijken zijn vrij van discriminatie.

2.1.4 *De organisatie** dient de vrijheid van vergadering en het recht op collectieve onderhandeling te respecteren.

2.1.4.1 *Werknemers** mogen naar eigen keuze *werknemersorganisaties** oprichten of zich hierbij aansluiten.

2.1.4.2 *De organisatie** respecteert de rechten van werknemers om deel te nemen aan wettelijke activiteiten met betrekking tot het oprichten, lid worden van of helpen van een *werknemersorganisatie**, of om zich hiervan te onthouden; en de organisatie discrimineert of straft werknemers niet voor het gebruikmaken van deze rechten.

2.1.4.3 *De organisatie** onderhandelt met wettelijk opgerichte *werknemersorganisaties** en/of met naar behoren geselecteerde vertegenwoordigers hiervan *te goeder trouw** en naar beste kunnen om een overeenkomst op basis van *collectieve onderhandeling** te bereiken.

2.1.4.4 Overeenkomsten op basis van *collectieve onderhandeling**, voor zover deze bestaan, worden geïmplementeerd.

2.2 De organisatie* dient *gendergelijkheid in arbeidspraktijken, scholingsmogelijkheden, toewijzing van contracten, *betrokkenheids**-processen en beheeractiviteiten te bevorderen.**

- 2.2.1 Systemen worden ingevoerd voor het bevorderen van *gendergelijkheid** en het voorkomen van genderdiscriminatie in arbeidspraktijken, scholingsmogelijkheden, toewijzing van contracten, *betrokkenheids**-processen en beheeractiviteiten te bevorderen.
- 2.2.2 Vacatures staan onder dezelfde omstandigheden open voor zowel mannen als vrouwen, en vrouwen worden aangemoedigd om actief op alle arbeidsniveaus deel te nemen.
- 2.2.3 Werk dat doorgaans door vrouwen wordt uitgevoerd (kwekerij, bosbouw, oogsten van bosbijproducten, wegen, verpakken enz.) wordt in dezelfde mate meegenomen opleidingen en gezondheids- en veiligheidsprogramma's als werk dat doorgaans door mannen wordt uitgevoerd.
- 2.2.4 Vrouwen en mannen krijgen hetzelfde loon voor hetzelfde werk.
- 2.2.5 Vrouwen worden betaald op het overeengekomen tijdstip en via een onderling overeengekomen betaalmethode (bv. Bankoverschrijving, e.a.) zodat ze op veilige wijze hun loon ontvangen.
- 2.2.6 Zwangerschapsverlof is niet korter dan een zesweekse periode na de bevalling.
- 2.2.7 Vaderschapsverlof is beschikbaar en er is geen boete op het opnemen hiervan.
- 2.2.8 Bijeenkomsten, beheersraden en andere besluitvormingsfora staan open voor vrouwen en mannen, en maken actieve deelname van beide mogelijk.
- 2.2.9 Er zijn vertrouwelijke en effectieve mechanismen voor het melden, sanctioneren, stopzetten en vermijden van gevallen van seksuele intimidatie en discriminatie op basis van geslacht, burgerlijke staat, ouderschap of seksuele voorkeur.

2.3 De organisatie* dient gezondheids- en veiligheidspraktijken in te voeren om *werknemers tegen risico's ten aanzien van beroepsveiligheid en gezondheid te beschermen. Deze praktijken dienen proportioneel te zijn wat betreft *schaal, intensiteit en risico** van beheeractiviteiten en voldoen aan de aanbevelingen van de IAO-Gedragscode inzake veiligheid en gezondheid in de bosbouw, of deze overtreffen.**

- 2.3.1 Er worden gezondheids- en veiligheidspraktijken ontwikkeld en geïmplementeerd die voldoen aan de aanbevelingen van de IAO-Gedragscode inzake veiligheid en gezondheid in de bosbouw, of deze overtreffen.

Verduidelijking (implementatie): wettelijke vereisten staan opgenomen in Bijlage A, Deel 3.4. Waar nodig worden maatregelen genomen om 'Veiligheid en gezondheid' op de (bos)werkvloer te verzekeren, bijvoorbeeld via deze niet-limitatieve voorbeelden:

- (Vlaanderen) De Organisatie* (of aangesloten leden) werkt (werken) enkel met exploitanten die een formele erkenning hebben conform het Vlaams systeem (<https://www.houtverkoop.be/erkenningsregeling-voor-bosexploitanten>), waarbij veiligheidsvereisten en hun naleving deel uitmaken van de erkenningsprocedure
 - Specifieke vereisten rond veiligheid worden opgenomen in overeenkomsten met exploitanten, en hier wordt in de mate van het mogelijke toezicht op gehouden (bvb. controle aanwezigheid evacuatieplan, controle aanwezigheid EHBO-gekwalficeerde per ploeg, controle keuringsattesten bosbouwwerktuigen, ...)
- 2.3.2 *Werknemers* beschikken over persoonlijke beschermingsmiddelen die passen bij de taken die aan hen zijn toegewezen.*
 - 2.3.3 Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen is verplicht.

2.3.4 Er worden dossiers bijgehouden over gezondheids- en veiligheidspraktijken, waaronder ongevallencijfers en verloren tijd als gevolg van ongevallen.

SLIMF 2.3.4.1: Het gebruik van gezondheids- en veiligheidsmaatregelen door werknemers is bekend en wordt gecontroleerd

2.3.5 De frequentie en ernst van ongevallen zijn consistent laag vergeleken met het gemiddelde in de nationale *bos*bouw*sector.

SLIMF 2.3.5.1 De frequentie en ernst van ongevallen worden vergeleken met het gemiddelde in de nationale *bos*bouw*sector. Zit men boven het gemiddelde, dan worden de mogelijke oorzaken hiervan geanalyseerd en worden noodzakelijke maatregelen genomen om dit te verbeteren.

2.3.6 De gezondheids- en veiligheidspraktijken worden na grote incidenten of ongevallen naar behoefte geëvalueerd en herzien.

2.4 De organisatie* dient een gelijk of hoger loon te betalen dan normen in de bosbouwsector of andere erkende afspraken in de bosbouwsector of leefbare lonen* indien deze hoger zijn dan de wettelijke* minimumlonen. Wanneer geen van deze bestaat, dient de organisatie* door betrokkenheid* met werknemers* mechanismen te ontwikkelen voor het bepalen van leefbare lonen*.

2.4.1 Lonen betaald door de organisatie* zijn in alle gevallen gelijk aan of hoger dan wettelijke* minimumloonschalen, indien dergelijke schalen bestaan.

2.4.2 De lonen zijn conform met erkende loonakkoorden of barema's in de bosbouwsector of overstijgen deze

2.4.3 Wanneer er geen minimumlonen bestaan, worden lonen bepaald via cultureel aangepast overleg met werknemers* en/of met formele of informele organisaties van werknemers

Verduidelijking (implementatie): Minimumlonen zijn vastgelegd in Belgische wetgeving. Om deze reden wordt deze indicator dan ook als niet-toepasselijk beschouwd.

2.4.4 Lonen, salarissen en contracten worden op tijd betaald.

2.5 De organisatie* dient aan te tonen dat werknemers* beschikken over een functiespecifieke opleiding en toezicht voor een veilige en effectieve implementatie van het beheerplan* en alle beheeractiviteiten.

2.5.1 Werknemers* beschikken over een functiespecifieke opleiding in overeenstemming met bijlage B en toezicht voor een veilige en effectieve bijdrage aan de implementatie van het beheerplan* en alle beheeractiviteiten.

2.5.2 Voor alle betreffende werknemers* worden actuele scholingsdossiers bijgehouden.

2.6 De organisatie* dient door betrokkenheid* met werknemers* mechanismen te hebben voor het oplossen van geschillen en voor het bieden van billijke compensatie* aan werknemers* voor verlies of schade aan eigendom, beroepsziekten* of beroepsaandoening* opgelopen tijdens het werk voor de organisatie*.

2.6.1 Een proces voor beslechting van geschillen* is opgesteld, ontwikkeld met cultureel gepaste* betrokkenheid* van de werknemers*.

2.6.2 Klachten van werknemers* worden vastgelegd en beantwoord, en worden opgelost of bevinden zich in een proces voor het beslechten van geschillen*.

2.6.3 Actuele dossiers van klachten van werknemers* met betrekking tot schade of schade aan eigendom van werknemers*, beroepsziekten* of letsels worden bijgewerkt, met:

- 1) genomen stappen om geschillen te beslechten;
- 2) de uitkomsten van alle processen voor beslechting van geschillen*, waaronder billijke compensatie*; en

- 3) Onopgeloste *geschillen**, de redenen waarop deze nog niet zijn opgelost, en hoe deze worden opgelost.
- 2.6.4 Een *billijke compensatie** wordt geboden aan *werknemers** voor werkgerelateerde schade of schade aan eigendom, en bij *beroepsziekten** of letsel(s).

PRINCIPE 3: RECHTEN VAN INHEEMSE VOLKEN*

De organisatie dient* de wettelijke bevoegdheden* en gewoonterechten* van inheemse volken* ten aanzien van eigendom, gebruik en beheer van land, gebieden en hulpbronnen aangetast door beheeractiviteiten te identificeren en in stand te houden*.*

Niet van toepassing: aangezien er volgende de definitie van de Verenigde Naties geen inheemse bevolking is in België is dit principe niet van toepassing. Welbepaalde aspecten van dit principe die overdraagbaar zijn naar de belangen van de lokale bevolking worden opgenomen onder Principe 4 (Ver(stand)houding met lokale gemeenschap*) en Principe 9 (Hoge Beschermingswaarden).

3.1 *De organisatie* dient* de inheemse volken* te identificeren die binnen de beheereenheid* bestaan, of die door beheeractiviteiten zijn betroffen. De organisatie* dient* vervolgens door betrokkenheid* met deze inheemse volken hun tenure*-rechten, hun rechten op toegang tot en gebruik van hulpbronnen en ecosysteemdiensten* van het bos*, hun gewoonterechten* en wettelijke* rechten en plichten die binnen de beheereenheid* van toepassing zijn, te identificeren. De organisatie* dient* tevens gebieden te identificeren waarin deze rechten worden aangevochten.*

3.1.1 *Inheemse volken* die betroffen kunnen zijn door beheeractiviteiten, worden geïdentificeerd.*

3.1.2 *Door cultureel gepaste* betrokkenheid* met de inheemse volken* geïdentificeerd in 3.1.1, wordt het volgende gedocumenteerd en/of in kaart gebracht:*

- 1) *Hun wettelijke* en gewoonterechten* van tenure*;*
- 2) *Hun wettelijke* en op gewoonterecht gebaseerde toegang tot en gebruiksrechten* van de hulpbronnen en ecosysteemdiensten* van het bos*,*
- 3) *Hun wettelijke* en gewoonterechten* en -plichten die van toepassing zijn;*
- 4) *Het bewijs dat deze rechten en plichten ondersteunt;*
- 5) *Gebieden waar rechten tussen inheemse volken*, overheden en/of anderen wordt betwist;*
- 6) *Een samenvatting van de middelen waarmee de wettelijke* en gewoonterechten*, en de betwiste rechten door de organisatie* worden behandeld; en*
- 7) *De ambities en doelen van inheemse volken* met betrekking tot beheeractiviteiten, intacte boslandschappen* en inheemse cultuurlandschappen*.*

3.2 *De organisatie* dient* de wettelijke* en gewoonterechten* van inheemse volken* om zeggenschap te houden over beheeractiviteiten binnen of gerelateerd aan de beheereenheid* in de mate die nodig is voor het beschermen van hun rechten, hulpbronnen en land en gebieden*, in stand te houden*. Voor delegatie door inheemse volken van de controle over beheeractiviteiten aan derden is vrije voorafgaande en weloverwogen toestemming* nodig.*

3.2.1 *Via cultureel gepaste* betrokkenheid* worden inheemse volken* geïnformeerd wanneer, waar en hoe zij opmerkingen kunnen maken over en aanpassing kunnen verzoeken van beheeractiviteiten, in de mate die nodig is voor de bescherming van hun rechten, hulpbronnen, gronden en gebieden*.*

3.2.2 *De wettelijke* en gewoonterechten* van inheemse volken* worden niet door de organisatie* geschonden.*

3.2.3 *Indien er bewijs is dat wettelijke* en gewoonterechten* van inheemse volken* met betrekking tot beheeractiviteiten zijn geschonden, wordt de situatie gecorrigeerd, indien nodig, via cultureel gepaste* betrokkenheid* en/of via het proces voor het beslechten van geschillen* voorgeschreven in criterium* 1.6 of 4.6.*

- 3.2.4 *Vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming** wordt verleend door *inheemse volken** voorafgaand aan beheeractiviteiten die hun vastgestelde rechten aantasten, via een proces dat
- 1) zorgt dat *inheemse volken** hun rechten en plichten met betrekking tot de hulpbron kennen;
 - 2) *inheemse volken** informeert over de waarde van de hulpbron, op economisch, sociaal en milieugebied;
 - 3) *inheemse volken** informeert over hun recht om instemming met de voorgestelde beheeractiviteiten op te schorten of aan te passen in de mate die nodig is om hun rechten, hulpbronnen, *gronden en gebieden** te beschermen; en
 - 4) *inheemse volken** informeert over de actuele en geplande *bos**beheeractiviteiten.
- 3.2.5 Indien het proces van *vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming** nog niet tot een FPIC-overeenkomst heeft geleid, zijn *de organisatie** en de betrokken *inheemse volken** betrokken bij een wederzijds overeengestemd FPIC-proces dat zich in *goed trouw** voltrekt en waar de gemeenschap tevreden mee is.
- 3.3 In geval van het delegeren van de controle over beheeractiviteiten dient* een bindende overeenkomst* tussen de organisatie* en de inheemse volken* te worden gesloten via vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming*. De overeenkomst dient* de geldingsduur, bepalingen voor heronderhandeling, vernieuwing, beëindiging, economische voorwaarden en andere voorwaarden te bepalen. De overeenkomst dient* een bepaling op te nemen voor het monitoren door inheemse volken van naleving door de organisatie* van de voorwaarden van de overeenkomst.**
- 3.3.1 Indien de zeggenschap over beheeractiviteiten is verleend via *vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming** op basis van *cultureel gepaste* betrokkenheid**, bevat de *bindende overeenkomst** de geldingsduur, bepalingen voor heronderhandeling, vernieuwing, beëindiging, economische voorwaarden en andere voorwaarden.
- 3.3.2 Dossiers van *bindende overeenkomsten** worden bijgehouden.
- 3.3.3 De *bindende overeenkomst** bevat een bepaling voor het monitoren door *inheemse volken** van naleving door *de organisatie** van de voorwaarden van de overeenkomst.
- 3.4 De organisatie* dient* de rechten, gebruiken en cultuur van inheemse volken* zoals bepaald in Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volken (2007) en IAO-Verdrag 169 (1989) te erkennen en in stand te houden*.**
- 3.4.1 De rechten, gebruiken en cultuur van *inheemse volken** zoals bepaald in UNDRIP en IAO-Verdrag 169 worden niet door *de organisatie** geschonden.
- 3.4.2 In het geval van bewijs dat rechten, gebruiken en de cultuur van *inheemse volken**, zoals bepaald in UNDRIP en IAO-Verdrag 169, door *de organisatie** zijn geschonden, wordt de situatie gedocumenteerd, waaronder stappen om deze rechten, gebruiken en cultuur van *inheemse volken** te *herstellen** naar tevredenheid van de rechthebbenden.
- 3.5 De organisatie* dient* via betrokkenheid* met inheemse volken* locaties te identificeren die speciale culturele, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis hebben en waarop deze inheemse volken wettelijke* of gewoonterechten* hebben. Deze locaties dienen* door de organisatie* te worden erkend en het beheer en/of bescherming* ervan dient* via betrokkenheid* met deze inheemse volken worden overeengekomen.**
- 3.5.1 Locaties van speciale, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis waarop *inheemse volken** *wettelijke** of *gewoonterechten** hebben, worden geïdentificeerd via *cultureel gepaste* betrokkenheid**.

- 3.5.2 Maatregelen ter bescherming van dergelijke locaties worden overeengekomen, gedocumenteerd en geïmplementeerd via *cultureel gepaste* betrokkenheid** met *inheemse volken**. Wanneer *inheemse volken** bepalen dat fysieke identificatie van locaties in documentatie of op kaarten de waarde of *bescherming** van de locaties zou bedreigen, moeten andere middelen worden gebruikt.
- 3.5.3 Wanneer locaties met speciale culturele, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis voor het eerst worden waargenomen of ontdekt, worden beheeractiviteiten in de nabijheid hiervan onmiddellijk stilgelegd totdat beschermende maatregelen met de *inheemse volken** zijn overeengekomen, en volgens de richtlijnen van lokale en *nationale wetgeving**.

3.6 De organisatie* dient* het recht van inheemse volken* om hun traditionele kennis* te beschermen* en toe te passen, in stand te houden* en dient* lokale gemeenschappen* te compenseren voor de toepassing van dergelijke kennis en hun intellectueel eigendom*. Een bindende overeenkomst* volgens criterium* 3.3 dient* te worden gesloten tussen de organisatie* en de inheemse volken voor een dergelijke toepassing via vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* voordat toepassing plaatsvindt, en dient* consistent te zijn met de bescherming* van intellectuele eigendoms*rechten

- 3.6.1 *Traditionele kennis** en *intellectueel eigendom** worden beschermd en worden alleen gebruikt wanneer de erkende eigenaars van die *traditionele kennis** en dit *intellectueel eigendom** hun *vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming** hebben gegeven, geformaliseerd via een *bindende overeenkomst**.
- 3.6.2 Inheemse volken* worden gecompenseerd volgens de bindende overeenkomst*, die wordt gesloten na vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* voor het gebruik van traditionele kennis* en intellectueel eigendom*.

Principe 4: VER(STAND)HOUDING MET LOKALE GEMEENSCHAP

De Organisatie* dient bij te dragen aan het behoud of de versterking van het sociaal en economisch welzijn van *lokale gemeenschappen* *.

Verduidelijking (intentie): *Lokale gemeenschappen** worden geïdentificeerd als groepen rechthebbenden en gebruikers, waarbij een onderscheid gemaakt wordt op basis van het type boseigenaar als volgt:

1.	Alle bossen met jachtrecht	Jagers in het bezit van de jachtrechten
2.	Alle bossen	Personen in het bezit van een toelating van de boseigenaar of zijn vertegenwoordiger voor het plukken en verzamelen van bosproducten (paddestoelen, ...) of voor het uitvoeren van specifiek (wetenschappelijk) onderzoek.
3.	Gemeentelijke bossen	Inwoners van de gemeente en/of personen met gebruiksrechten*
4.	Alle (deels) publiek toegankelijke bossen	Verenigingen van recreatieve bosgebruikers (wandelaars, ruiters, fietsers, jeugdbewegingen ...) indien de bossen toegankelijk geacht worden voor dergelijke gebruikers
5.	Publieke bossen	Omwonenden en eventuele verenigingen van omwonenden met een betrokkenheid bij het desbetreffende gebied
6.	Alle bossen	Eender welke eigenaar (publiek of private eigenaar) met een eigendom aangrenzend aan het bos en met een waarschijnlijkheid om impact te ondervinden van het beheer
7.	Alle bossen	Lokale overheden waarbinnen het bosgebied gelegen is en/of aangrenzend is
8.	Alle bossen	Eventuele andere specifieke doelgroepen geïdentificeerd door de organisatie indien relevant

4.1 De organisatie* dient de *lokale gemeenschappen** die binnen de *beheereenheid** leven, en die door beheeractiviteiten zijn betroffen, te identificeren. De *organisatie** dient vervolgens door *betrokkenheid** met deze *lokale gemeenschappen** hun *eigendoms**-rechten, hun rechten op toegang tot en gebruik van hulpbronnen en *ecosysteemdiensten** van het *bos**, hun *gewoonterechten** en *wettelijke** rechten en plichten die binnen de *beheereenheid** van toepassing zijn, te identificeren.

4.1.1 *Lokale gemeenschappen** wiens wettelijke* en gebruiksrechten* door beheeractiviteiten geïdentificeerd kunnen worden, zijn geïdentificeerd.

4.1.2 Gebruiksrechten – zowel wettelijk vastgelegde als deze uit het gewoonterecht – (bijvoorbeeld in verband met eigendom, toegang, gebruik, ...) zijn geïdentificeerd in overleg met lokale belanghebbenden, en waar nodig, met lokale overheden.

4.2 De organisatie* dient de *wettelijke** en *gewoonterechten** van *lokale gemeenschappen** om controle te houden over beheeractiviteiten binnen of gerelateerd aan de *beheereenheid** in de mate die nodig is voor het beschermen van hun rechten, hulpbronnen, grond en gebieden*, *in stand te houden**. Voor delegatie door lokale gemeenschappen van de zeggenschap over beheeractiviteiten aan derden is *vrije voorafgaande en weloverwogen toestemming** nodig.

4.2.1 Via cultureel gepaste* *betrokkenheid** worden lokale gemeenschappen* geïnformeerd wanneer, waar en hoe zij opmerkingen kunnen maken over en aanpassing kunnen

verzoeken van beheeractiviteiten, in de mate die nodig is voor de bescherming van hun rechten.

- 4.2.2 De *wettelijke** en *gewoonterechten** van *lokale gemeenschappen** om zeggenschap te houden over beheeractiviteiten, worden niet door *de organisatie** geschonden.
- 4.2.3 Indien er bewijs is dat *wettelijke** en *gewoonterechten** van *lokale gemeenschappen** met betrekking tot beheeractiviteiten zijn geschonden, wordt de situatie gecorrigeerd, indien nodig, via *cultureel gepaste* betrokkenheid** en/of via het proces voor het beslechten van *geschillen** in *Criterium** 1.6 of 4.6.
- 4.2.4 Indien beheeractiviteiten een impact hebben op de rechten zoals geïdentificeerd (4.1), dan verlenen lokale gemeenschappen* hun vrije, voorafgaandelijke en weloverwogen toestemming* voorafgaand aan de start van de beheeractiviteiten. De organisatie* verzekert dat haar relevante contactpersonen bekend zijn bij deze lokale gemeenschappen*.

Verduidelijking (implementatie): Wanneer er een conflict is tussen het *gewoonterecht** en de *Principes** en *Criteria** dan wordt dit overwogen. Dit omvat situaties waarbij *gewoonterecht** een negatieve impact heeft op de biodiversiteit, bv. het verbranden van houtachtige resten in het bos.

- 4.2.5 Indien het proces van vrije, voorafgaandelijke en weloverwogen toestemming* nog niet tot een FPIC-overeenkomst heeft geleid, zijn de organisatie* en de betrokken lokale gemeenschappen* betrokken bij een wederzijds overeengestemd FPIC-proces dat zich in goed vertrouwen* voltrekt en waar de lokale gemeenschappen* tevreden mee zijn.

4.3 De organisatie* dient redelijke* kansen te bieden voor werkgelegenheid, opleiding en andere diensten voor lokale gemeenschappen*, aannemers en leveranciers in verhouding met de schaal* en intensiteit* van de beheeractiviteiten.

- 4.3.1 *Redelijke** kansen worden gecommuniceerd en geboden aan *lokale gemeenschappen**, lokale aannemers en lokale leveranciers:

- 1) Werkgelegenheid
- 2) opleiding en
- 3) andere diensten

SLIMF 4.3.1 Daar waar vaardigheden/competenties gelijk zijn, wordt voorkeur gegeven aan lokale mensen en diensten.

4.4 De organisatie* dient aanvullende activiteiten te implementeren, via *betrokkenheid met lokale gemeenschappen*, die bijdragen aan hun sociale en economische ontwikkeling, evenredig met de schaal*, intensiteit* en het sociaal-economische effect van de beheeractiviteiten.**

- 4.4.1 Kansen voor lokale sociale en economische ontwikkeling worden geïdentificeerd via *cultureel gepaste* betrokkenheid** met *lokale gemeenschappen** en andere relevante organisaties.

SLIMF 4.4.1 Kansen voor lokale sociale en economische ontwikkeling worden geïdentificeerd en aangemoedigd.

- 4.4.2 Projecten en aanvullende activiteiten worden geïmplementeerd en/of ondersteund ten behoeve van de lokale sociale en economische omstandigheden en zijn evenredig met het sociaal-economische effect van beheeractiviteiten.

SLIMF 4.4.2 Het gebruik van lokale producten en diensten wordt overwogen.

4.5 De organisatie* dient via *betrokkenheid met lokale gemeenschappen* actie te ondernemen om *significante** negatieve sociale, economische en milieu-effecten van haar beheeractiviteiten op betrokken gemeenschappen te identificeren, vermijden en beperken.**

De genomen acties dienen evenredig te zijn met de *schaal, intensiteit en het risico van deze activiteiten en negatieve effecten. (C4.4 P&C V4)**

4.5.1 Bij de ontwikkeling van het beheersplan, identificeert de *organisatie** de significante negatieve sociale, economische en milieueffecten van haar beheersactiviteiten. Bijkomend worden in overleg met betrokkenen maatregelen gedefinieerd en geïmplementeerd om elke significante negatieve impact te vermijden of te reduceren.

4.5.2 Bij de herziening van het beheersplan, identificeert de *organisatie** de significante negatieve sociale, economische en milieueffecten van haar beheersactiviteiten. Bijkomend worden in overleg met betrokkenen maatregelen gedefinieerd en geïmplementeerd om elke significante negatieve impact te vermijden of te reduceren.

Verduidelijking (intentie): Waar consultatie bij het opstellen of aanpassen van beheersplannen door de wetgeving vereist is, dienen de bestaande procedures gebruikt of aangepast te worden om te voldoen aan deze vereiste. Deze indicator focust op mogelijke negatieve effecten op aangrenzende eigendommen of richting lokale bevolking. Het gaat hierbij bijvoorbeeld, en niet limitatief, over de volgende zaken:

- *Bouw- of infrastructuurwerkzaamheden (bvb boswegen) binnen het bosgebied en/of haar omgeving.*
- *Bosbeheersoperaties* van eender welke aard met een effect op naburige eigendommen of eigendommen die niet tot de Organisatie* behoren, of relevantie impact op de ruimere omgeving*
- *Houtoogst met een effect op naburige eigendommen, en/of waarbij voor het transport wegen op andermans grondgebied gebruikt worden*
- *De aanduiding van beschermde gebieden* of Representatieve voorbeeldgebieden*.*

SLIMF 4.5.2.1 Maatregelen worden geïmplementeerd om significante negatieve sociale, economische en milieueffecten van beheeractiviteiten op betrokken gemeenschappen te vermijden en te beperken.

SLIMF 4.5.2.2 Op verzoek worden deze maatregelen aan burens en nabijgelegen landeigenaren gecommuniceerd voorafgaandelijk aan hun uitvoering.

4.6 *De organisatie* dient, via betrokkenheid* met lokale gemeenschappen* mechanismen te hebben voor het oplossen van klachten en het bieden van billijke compensatie* aan lokale gemeenschappen* en individuen met betrekking tot het effect van beheeractiviteiten van de organisatie*.*

4.6.1 Een publiek beschikbaar* proces voor beslechting van geschillen* is van kracht; ontwikkeld via cultureel gepaste* betrokkenheid* met lokale gemeenschappen*.

4.6.2 Klachten met betrekking tot het effect van beheeractiviteiten worden *tijdig** behandeld en worden opgelost of bevinden zich in een proces voor het beslechten van *geschillen**.

4.6.3 Een actueel dossier van klachten met betrekking tot het effect van beheeractiviteiten wordt bijgehouden, waaronder:

- 1) genomen stappen om geschillen te beslechten;
- 2) de uitkomsten van alle processen voor beslechting van *geschillen**, waaronder *billijke compensatie** aan *lokale gemeenschappen** en individuen; en
- 3) onopgeloste *geschillen**, de redenen waarop deze nog niet zijn opgelost, en hoe deze worden opgelost.

4.6.4 Operaties worden stilgelegd in gebieden terwijl er *geschillen** bestaan met:

- 1) aanzienlijke omvang*;

- 2) aanzienlijke duur*; of
- 3) waarmee een significant* aantal belangen bij is gemoeid.

4.7 De organisatie* dient via betrokkenheid* met lokale gemeenschappen* locaties te identificeren die speciale culturele, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis hebben, en waarop deze lokale gemeenschappen* wettelijke* of gewoonterechten* hebben. Deze locaties dienen door de organisatie* te worden erkend, en het beheer en/of bescherming* ervan, dient via betrokkenheid* met deze lokale gemeenschappen worden overeengekomen.

- 4.7.1 Locaties van speciale, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis waarop lokale gemeenschappen* wettelijke* of gewoonterechten* hebben, worden erkend door de organisatie en geïdentificeerd via cultureel gepaste* betrokkenheid*.
- 4.7.2 Maatregelen ter bescherming van dergelijke locaties worden overeengekomen, gedocumenteerd en geïmplementeerd via cultureel gepaste* betrokkenheid* met lokale gemeenschappen*. Wanneer lokale gemeenschappen* bepalen dat fysieke identificatie van locaties in documentatie of op kaarten de waarde of bescherming* van de locaties zou bedreigen, moeten andere middelen worden gebruikt.
- 4.7.3 Wanneer locaties met speciale culturele, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis voor het eerst worden waargenomen of ontdekt, worden beheeractiviteiten in de nabijheid hiervan onmiddellijk stilgelegd totdat beschermende maatregelen met de lokale gemeenschappen* zijn overeen-gekomen, en volgens de richtlijnen van lokale en nationale wetgeving*.

4.8 De organisatie* dient het recht van lokale gemeenschappen* om hun traditionele kennis* te beschermen* en toe te passen, en dienen lokale gemeenschappen* te compenseren voor de toepassing van dergelijke kennis en hun intellectueel eigendom*. Een bindende overeenkomst* volgens Criterium* 3.3 dient te worden gesloten tussen de organisatie* en de lokale gemeenschappen* voor een dergelijke toepassing via vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* voordat toepassing plaatsvindt, en dient consistent te zijn met de bescherming* van intellectuele eigendoms*rechten.

- 4.8.1 Traditionele kennis* en intellectueel eigendom* worden beschermd en worden alleen gebruikt wanneer de eigenaars van die traditionele kennis* en dit intellectueel eigendom* hun vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* hebben gegeven, geformaliseerd via een bindende overeenkomst*.
- 4.8.2 Lokale gemeenschappen* worden gecompenseerd volgens de bindende overeenkomst*, die wordt gesloten na vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* voor het gebruik van traditionele kennis* en intellectueel eigendom*.

PRINCIPE 5: BATEN VAN HET BOS*

The Organization* shall* efficiently manage the range of multiple products and services of the Management Unit* to maintain or enhance long-term* economic viability* and the range of social and environmental benefits.

5.1 De organisatie* dient het aanbod van verschillende producten en diensten van de beheereenheid* efficiënt te beheren, zodat de economische levensvatbaarheid* op lange termijn* en het aanbod van sociale en milieubaten in stand blijft of wordt verbeterd.

- 5.1.1 De range aan hulpbronnen en ecosysteemdiensten* die de lokale economie kunnen versterken en diversifiëren, worden geïdentificeerd.

Verduidelijking (implementatie): Een niet-exhaustieve lijst van mogelijke hulpbronnen en ecosysteemdiensten* kunnen zijn: hout, brandhout, niet-houtachtige bosproducten, non-timber forest products, firewood, recreatieve tot commerciële visvangst, of diensten

op vlak van lokale waterhuishouding, landschapskwaliteit, bijdragen aan regionale biodiversiteit, recreatie en toerisme.

SLIMF 5.1.1 De organisatie kent de waaier aan hulpbronnen en *ecosysteemdiensten** die de lokale economie kunnen versterken en diversifiëren.

5.1.2 In overeenstemming met beheerdoelstellingen* worden de geïdentificeerde baten en producten op vlak van hulpbronnen en *ecosysteemdiensten** geïdentificeerd, geproduceerd en/of beschikbaar gesteld zodat anderen ze kunnen produceren.

SLIMF 5.1.2 In overeenstemming met beheerdoelstellingen* overweegt de organisatie* om deze geïdentificeerde baten en producten op vlak van hulpbronnen en *ecosysteemdiensten** te produceren en/of ze beschikbaar te maken zodat anderen ze kunnen produceren.

5.1.3 Indien de organisatie* gebruik maakt van aanspraken op FSC *ecosysteemdiensten*, dient de organisatie* aan de betreffende voorschriften in FSC-PRO-30-006 te voldoen.

5.2 De organisatie* dient op normale wijze producten en diensten uit de beheereenheid* betrekken, op of onder een niveau dat duurzaam kan worden volgehouden.

5.2.1 De *houtoogstniveaus** worden gebaseerd op een geschikte methode om de houtvolumes die duurzaam geoogst kunnen worden te bepalen (jaarlijks kapvolume), waarbij de duurzaamheid van het bos, de capaciteit tot regeneratie en het behoud van *ecosysteemfuncties** op lange termijn gegarandeerd worden.

5.2.2 Gebaseerd op de analyse van het *houtoogstniveau** zal het gemiddelde van de geplande jaarlijkse houtkapvolumes voor de geplande periode niet hoger zijn dan het *houtoogstniveau* wat duurzaam kan worden volgehouden.

5.2.3 De daadwerkelijke jaarlijkse *houtoogst*volumes worden bijgehouden. Bij onvoorziene *houtoogst* (bijvoorbeeld ten gevolge van calamiteiten) die niet terug in evenwicht gebracht kan worden binnen de planningsperiode, worden de toegestane *houtoogstniveaus* aangepast bijgevolg.

5.2.4 Als niet-houtachtige bosproducten gecommercialiseerd worden, dan gebeurt dit op duurzame wijze en in overeenstemming met de wet.

5.3 De organisatie* dient aan te tonen dat de positieve en negatieve externaliteiten* van bedrijfsmatige operaties in het beheerplan zijn opgenomen*.

5.3.1 Kosten (gekeende kosten, begrote kosten of schattingen) eigen aan de *Organisatie** en collectieve, beschikbare voordelen (belastingsvoordelen, subsidies, e.a.) met betrekking tot het voorkomen, beperken of compenseren van negatieve sociale en milieueffecten van beheeractiviteiten worden beschouwd en gedocumenteerd in het beheerplan* en/of aanverwante documenten.

5.3.2 Baten met betrekking tot positieve sociale en milieueffecten van beheeractiviteiten worden geïdentificeerd en in het beheerplan* opgenomen.

5.4 De organisatie* dient, indien deze beschikbaar zijn, gebruik te maken van lokale verwerking, lokale diensten en lokale toegevoegde waarde om aan de voorschriften van de organisatie* te voldoen, evenredig met schaal, intensiteit en risico*. Indien deze niet lokaal beschikbaar zijn, dient de organisatie* redelijke* pogingen te doen om deze diensten te helpen opzetten.

5.4.1 Indien kosten, kwaliteit en capaciteit gelijk(aardig) zijn, wordt de voorkeur gegeven aan lokale producten of diensten, indien dit wettelijk toegelaten is.

5.4.2 Indien lokale goederen, diensten, verwerkingsfaciliteiten en toegevoegde waardefaciliteiten niet beschikbaar zijn, worden *redelijke** pogingen ondernomen om deze capaciteit op te zetten en te bevorderen.

5.5 *De organisatie* dient via haar planning en uitgaven, evenredig met schaal, intensiteit en risico*, haar betrokkenheid met economische haalbaarheid* op lange termijn* aan te tonen.*

- 5.5.1 Voldoende middelen worden toegewezen om het beheerplan* te implementeren om aan deze standaard te voldoen, en de economische haalbaarheid* op lange termijn* te garanderen.
- 5.5.2 Uitgaven en investeringen worden gedaan om het *beheerplan** te implementeren, aan deze standaard te voldoen en voor *economische haalbaarheid* op lange termijn** te zorgen.

PRINCIPE 6: MILIEUWAARDEN* EN MILIEUEFFECTEN

*De organisatie** dient *ecosysteemdiensten** en *milieuwaarden** van de *beheereenheid** in stand te houden, te *beschermen** en/of te *herstellen**, en dient negatieve milieu-effecten te vermijden, herstellen of beperken.

6.1 De *organisatie** dient *milieuwaarden** in de *beheereenheid** te beoordelen, en de waarden buiten de *beheereenheid** die mogelijk door beheeractiviteiten worden aangetast. Deze beoordeling dient te worden ondernomen met een mate van detail, schaal en frequentie die evenredig is met *schaal, intensiteit en risico** van beheeractiviteiten, en is voldoende met het oog op het kiezen van de nodige maatregelen voor *behoud**, en voor het vaststellen en monitoren van mogelijke negatieve effecten van deze activiteiten.

6.1.1 De beste beschikbare informatie* wordt gebruikt om milieuwaarden* te identificeren binnen de *beheereenheid**, alsook deze erbuiten indien ze mogelijk door beheeractiviteiten beïnvloed worden

Verduidelijking (implementatie): Bronnen van *Best Beschikbare Informatie** (zie ook Bijlage H, HCV Framework) voor dit Criterium zijn bijvoorbeeld de volgende :

- Resultaten van veldonderzoek (bijvoorbeeld via evaluatietools rond bosgebonden biodiversiteit)
- Informatie rond *Representatieve voorbeeldgebieden van inheemse ecosystemen** (Criterium 6.5) en *Hoge Beschermingswaarden ** (Principe 9)
- *Interactie** met *betrokken partijen**
- Consultatie met andere experts
- *Publiek beschikbare** databanken en kaarten
- *Het analyseren van waarden buiten de beheerseenheid kan beperkt worden tot het landschap* in de nabije omgeving van de beheerseenheid en kijkt naar andere milieuwaarden indien hiervoor al een bestaand kader aanwezig is (bv. bestaan van een ecologisch netwerk)*

SLIMF 6.1.1 De beste beschikbare informatie* wordt gebruikt om milieuwaarden* binnen, en, indien mogelijk beïnvloed door beheeractiviteiten, buiten de *beheereenheid** te identificeren.

Verduidelijking (implementatie): SLIMF mogen gebruik maken van Bronnen van *Best Beschikbare Informatie* (zie ook Bijlage H, HCV Framework). Kennis en observaties van de bosbeheerder en/of groepsmanager, of van burens of lokale stakeholders kan als BBI gebruikt worden samen met bestaande analyses en kaarten.

6.1.2 Beoordelingen van *milieuwaarden** worden uitgevoerd met een bepaalde nauwkeurigheid en frequentie, zodat:

- 1) De effecten van beheeractiviteiten op de vastgestelde *milieuwaarden** kunnen worden beoordeeld volgens *Criterium** 6.2
- 2) *Risico's** voor *milieuwaarden** kunnen worden vastgesteld volgens *Criterium** 6.2;
- 3) De benodigde maatregelen voor *behoud** voor het beschermen van waarden kunnen worden vastgesteld volgens *Criterium** 6.3; en,
- 4) monitoring van effecten van milieuveranderingen kunnen worden uitgevoerd volgens *principe** 8.

Verduidelijking (implementatie): Het niveau qua detail en de frequentie van deze evaluaties staan in verhouding tot de *schaal** en de *intensiteit** van de beheersactiviteiten en tot de *risico's* die deze mogelijk voortbrengen.

6.2 Voorafgaand aan het begin van activiteiten die een locatie verstoren dient de *organisatie** *schaal, intensiteit en risico** van mogelijke effecten van beheeractiviteiten op de vastgestelde *milieuwaarden** vast te stellen en te beoordelen

6.2.1 Een milieu-effectrapportage* stelt mogelijke actuele en toekomstige effecten van beheeractiviteiten vast ten aanzien van milieuwaarden* op het niveau van het landschap.

Verduidelijking (implementatie): Het niveau qua detail en de frequentie van deze evaluaties staan in verhouding tot de *schaal** en de *intensiteit** van de beheersactiviteiten en tot de risico's die deze mogelijk voortbrengen.

6.2.2 De milieu-effectrapportage* identificeert en beoordeelt de mogelijke impact van beheersactiviteiten voorafgaand aan de start van locatie-verstorende activiteiten.

6.3 De organisatie* dient effectieve maatregelen te identificeren en te implementeren om negatieve effecten van beheeractiviteiten op de milieuwaarden* te voorkomen, en de negatieve effecten die toch optreden te beperken, evenredig aan *schaal, intensiteit en risico van die effecten.**

6.3.1 Beheeractiviteiten worden gepland en geïmplementeerd om negatieve effecten te voorkomen en milieuwaarden* te beschermen.

Verduidelijking (implementatie): De volgende maatregelen om negatieve impact te vermijden en milieuwaarden te beschermen worden aanbevolen:

- verticale en horizontale diversificatie in de structuur van bosbestanden,
- diversificatie in soortensamenstelling,
- voorkeur wordt gegeven aan selectieve kap of kleinschalige kap (groepenkap) boven kaalkap (zie indicator 10.11.1).

6.3.2 Beheeractiviteiten voorkomen negatieve effecten op *milieuwaarden**.

6.3.3 Indien negatieve effecten op *milieuwaarden** optreden, worden maatregelen genomen om verdere schade te voorkomen, en negatieve effecten worden *beperkt** en/of *hersteld**.

6.4 De organisatie* dient zeldzame soorten* en bedreigde soorten* en hun habitats* in de beheereenheid* te beschermen via beschermingszones*, beschermingsgebieden*, connectiviteit* en/of (indien nodig) andere directe maatregelen voor hun overleving en levensvatbaarheid. Deze maatregelen dienen* evenredig te zijn aan *schaal, intensiteit en risico van beheeractiviteiten en aan de beschermings*status en ecologische vereisten van de zeldzame en bedreigde soort*. De organisatie* dient rekening te houden met het geografische verspreidingsgebied en ecologische vereisten van *zeldzame en bedreigde soorten** die verder gaan dan de grenzen van de beheereenheid*, bij het bepalen van de maatregelen die binnen de moeten worden genomen*.**

6.4.1 De best beschikbare informatie* wordt gebruikt voor identificatie van zeldzame en bedreigde soorten* en hun habitats* die aanwezig zijn of waarschijnlijk aanwezig zijn binnen en in de nabijheid van de beheereenheid*.

Verduidelijking (implementatie): De Best Beschikbare Informatie omvat bronnen zoals opgenomen in Bijlage D en relevante wetgeving zoals opgenomen in Bijlage A 3.2

SLIMF 6.4.1 De best beschikbare informatie* wordt gebruikt voor identificatie van zeldzame en bedreigde soorten* en hun habitats* die aanwezig zijn of waarschijnlijk aanwezig zijn binnen en in de nabijheid van de beheereenheid*

Verduidelijking (implementatie): Kennis en observaties van de bosbeheerder en/of groepsmanager, of van buren of lokale stakeholders kan als BBI gebruikt worden samen met bestaande analyses en kaarten (zie ook Bijlage D).

6.4.2 Potentiële effecten van beheeractiviteiten op zeldzame en bedreigde soorten* en hun beschermings*status en habitats* worden geïdentificeerd en beheeractiviteiten worden aangepast om negatieve effecten te vermijden.

6.4.3 De zeldzame en bedreigde soorten* en hun habitats*, worden beschermd, onder meer door het zorgen voor beschermingszones*, beschermingsgebieden*, connectiviteit*, en andere directe middelen voor hun overleving en levensvatbaarheid, zoals herstelprogramma voor soorten.

6.4.4 Jagen en vissen op, het zetten van strikken en verzamelen van *zeldzame of bedreigde soorten** wordt voorkomen.

SLIMF 6.4.4 De organisatie* ondersteunt de bevoegde autoriteiten op vlak van het voorkomen van illegale jacht en visvangst, alsook het illegaal vangen en verzamelen van *zeldzame of bedreigde soorten**.

6.5 De organisatie* dient representatieve voorbeeldgebieden van inheemse ecosystemen* te identificeren en beschermen, en/of deze herstellen* tot meer natuurlijke omstandigheden*. Indien representatieve voorbeeldgebieden* er niet zijn of onvoldoende zijn, dient de organisatie* een deel van de beheereenheid* te herstellen* tot meer natuurlijke omstandigheden*. De grootte van de gebieden en de maatregelen die zijn genomen voor hun bescherming of herstel, waaronder in plantages, dient evenredig te zijn aan de beschermings*status en -waarde van de ecosystemen* op het niveau van het landschap*, en de schaal, intensiteit en het risico* van beheeractiviteiten

Verduidelijking (implementatie): De naleving van de vereisten van dit Criterium kan op groepsniveau worden geverifieerd.

Verduidelijking (intentie): De Representatieve voorbeeldgebieden* vermeld in dit Criterium hebben als doel bij te dragen bij het behoud (6.5.2) of herstel (6.5.3) van de ecologische dynamiek van natuurlijk voorkomende ecosystemen binnen de beheereenheid *. In de Belgische context kunnen het weerhouden van onbeheerde* zones (bv Onbeheerde climaxvegetaties) en verouderingseilanden* beschouwd worden als een concrete invulling hiervan.

6.5.1 De best beschikbare informatie* (zie ook Bijlage H – HCV kader) wordt gebruikt om natuurlijke* ecosystemen* te identificeren die in de beheereenheid* voorkomen, of onder natuurlijke omstandigheden* zouden voorkomen. Deze natuurlijke omstandigheden* zijn meer specifiek te vinden in (het netwerk van) beschermde gebieden, waaronder:

- 1) systemen voor het behoud van Representatieve voorbeeldgebieden*,
- 2) Verouderingseilanden
- 3) gebieden met Hoge Beschermingswaarde* uit categorieën 1, 3 en 4 (Principe 9),
- 4) (Integrale) bosreservaten en natuurreservaten,
- 5) Habitat types zoals gedefinieerd door de EU Habitat Directive binnen en buiten Natura 2000 gebieden,
- 6) andere elementen van habitats en beschermende gebieden* zoals gedefinieerd en in kaart gebracht onder 6.4, 6.6 en 6.7 (sleutelhabitats, oeverbos, bufferzones, bosgebonden habitat, enz.), als ook gediversifieerde bosranden (verticale structuur en samenstelling), die te bepalen en te verifiëren zijn te velde.

6.5.2 Representatieve voorbeeldgebieden* van inheemse ecosystemen* worden beschermd op de plekken waar ze bestaan.

6.5.3 Indien er geen representatieve voorbeeldgebieden* zijn, of indien bestaande voorbeeldgebieden inheemse ecosystemen* onvoldoende reflecteren, of op andere wijze onvoldoende zijn, wordt een deel van de beheereenheid* hersteld* tot meer natuurlijke omstandigheden*.

6.5.4 De grootte van de representatieve voorbeeldgebieden* en/of herstel*gebieden is evenredig aan de beschermings*status en waarde van de ecosystemen* op het niveau van het landschap*, de grootte van de beheereenheid* en de intensiteit* van bosbeheer*.

SLIMF 6.5.4 De grootte van de representatieve voorbeeldgebieden* en/of herstelgebieden* zouden evenredig moeten zijn met de beschermingsstatus* en waarde van de ecosystemen* op landschapsniveau* en met de grootte van de beheereenheid* en de intensiteit* van bosbeheer*.

- 6.5.5 *Representatieve voorbeeldgebieden** beslaan minstens 5% van de gecertificeerde oppervlakte en in combinatie met andere componenten van het Netwerk van beschermingszones* beslaan ze minstens 10% van de gecertificeerde oppervlakte.

Verduidelijking (intentie): Het minimum van 10% aangeduid als netwerk van beschermingszones* wordt geacht te groeien wanneer de oppervlakte, de beheersintensiteit* en/of het statuut en de waarde van het ecosysteem* op landschappelijk* niveau toeneemt (zie diagram in Bijlage C).

Verduidelijking (implementatie): De naleving van deze vereiste kan binnen een groepscertificaat aangetoond worden over alle aangesloten SLIMF bosbeheerseenheden heen in plaats van voor elke individuele bosbeheerseenheid. die Niet-SLIMF bosbeheerseenheden dienen wel aan deze vereiste te voldoen binnen de eigen bosbeheerseenheid.

6.6 De organisatie* dient het duurzaam bestaan van natuurlijk voorkomende inheemse soorten* en genotypen* effectief in stand te houden, en verlies van biologische diversiteit* te voorkomen, vooral door habitat*beheer in de beheereenheid*. De organisatie* dient aan te tonen dat effectieve maatregelen zijn genomen om jagen, vissen, het zetten van strokken en verzamelen te beheren en controleren.

- 6.6.1 Beheeractiviteiten houden de plantgemeenschappen en habitatkenmerken* die worden gevonden in inheemse ecosystemen* waarin de beheereenheid* zich bevindt in stand. Deze omvatten:

a) Een strategie rond dood hout en biotoop hout is opgenomen in het beheersplan en deze wordt geïmplementeerd, met deze minimale vereisten:

- Alle staand en liggend dood hout blijft in het bos met als doel om een volume dood hout in het bos te hebben wat overeenkomst met 4% van de staande houtvoorraad. (Op indicatieve basis komt dit neer op 5 representatieve bomen per hectare, of ongeveer 10m³/ha)

- *Biotoopbomen** blijven in het bos op lange termijn tot hun natuurlijke ouderdom: een minimum van 2 levende *biotoopbomen** per hectare, met een lange termijn doelstelling van 5 levende *biotoopbomen* per hectare.

- *verouderingseilanden** - normaliter aangeduid rond biotoopbomen* of dood hout worden geïdentificeerd.

b) Een strategie om de structurele variatie te verbeteren is opgenomen in het beheersplan. Minimale vereisten:

- een richtwaarde van minstens 10% van de bestandsoppervlakte behoort tot de groep 'ongelijkjarig bos' wordt nagestreefd

- bestaande natuurlijke open plekken worden in acht genomen en hun behoud is een toegevoegde waarde voor het bosecosysteem*

c) Een strategie rond het behoud van inheemse soorten en hun genetische diversiteit, eigen aan de karakteristieken van het gebied, is opgenomen in het beheersplan en deze wordt geïmplementeerd, met deze minimale vereisten:

- bosbestanden zijn standplaatsgeschikt;
- in *natuurlijke** bosbestanden wordt een voorkeur gegeven aan een samenstelling, dynamiek en structuur die aanleunt bij deze van natuurlijke bosassociatietypes;
- In *natuurlijke** bosbestanden wordt het aandeel (%) van *uitheemse soorten/exoten** niet vergroot door natuurlijke verjonging of aanplanting en daar waar uitheemse soorten een negatieve impact hebben op het natuurbehoud wordt hun aandeel verminderd.;

- in een beheerseenheid die vooral of enkel bestaan uit plantagebos worden methodes qua beheer en bestandsverjonging toegepast die het aandeel inheemse soorten in de beheerseenheid tot minimum 10% van de bestandsoppervlakte brengen.

Verduidelijking (implementatie): (6.6.1a) het aanduiden van biotoopbomen* voor biodiversiteitsbehoud hangt af van de bosbouwkundige methodes die toegepast worden, en de maturiteit van de betrokken bestanden. Twee situaties kunnen zich voordoen:

- 1) bestanden met een maturiteit die voldoende hoog is om reeds een aanwezigheid te hebben van mogelijke biotoopbomen, of met de mogelijkheid deze te hebben op korte termijn (binnen de periode van het beheersplan));
- 2) bestanden met een actuele leeftijd en/of kapleeftijd van minder dan 75 jaar, zonder een aanwezigheid van biotoopbomen of zonder de verwachting dat deze spontaan zullen voorkomen op korte termijn.

In het eerste geval worden biotoopbomen geleidelijk aangeduid bij opeenvolgende intervallaties (inventarisatie, schalmen voor dunning of (eind)kap). De beoogde minimale densiteit (van 2 biotoopbomen per ha) wordt berekend op basis van de bestanden met een voldoende maturiteit om een aanwezigheid van habitatbomen te hebben.

In het tweede geval wordt een realistische strategie voor het aanduiden van biotoopbomen gedefinieerd, waarbij het beoogde minimale densiteit bereikt zal worden op middellange termijn (langer dan de periode van het beheersplan).

In elk geval zal het aanduiden van biotoopbomen gebeuren met een focus op een maximale impact voor de biodiversiteit, waarbij risico's in verband met de veiligheid naar personen en eigendommen, alsook fytosanitaire risico's, massasterfte en natuurlijke gevaren in rekening gebracht worden..

- 6.6.2 Indien door eerdere beheeractiviteiten plantengemeenschappen of *habitatfuncties**, zijn geëlimineerd, worden beheeractiviteiten geïmplementeerd die gericht zijn op herstel van dergelijke *habitats**.
- 6.6.3 Het beheer zorgt voor behoud, verbetering of *herstel** van *habitatfuncties** behorende bij *inheemse ecosystemen** om de diversiteit van natuurlijk voorkomende soorten en hun genetische diversiteit te ondersteunen.
- 6.6.4 Effectieve maatregelen worden genomen om activiteiten zoals jacht, visvangst, en het vangen en verzamelen zo te beheren en te controleren dat natuurlijk voorkomende inheemse soorten*, de diversiteit binnen deze soorten en hun natuurlijke verspreiding in stand gehouden worden. Dit omvat de volgende aspecten:
 - a) Indien andere activiteiten qua bosgebruik (bijvoorbeeld jacht, visvangst, verzamelen/plukken of recreatie) een aantasting vormen op het voortbestaan van zeldzame en bedreigde soorten* en hun *biotopen**, dan maakt de organisatie* werk van een correcte aanpak van deze activiteiten.
 - b) De aanwezigheid van groot wild (everzwijnen, herten) en hun populatiedensiteit moet in evenwicht zijn met de regeneratiecapaciteit van boomsoorten en vegetaties geassocieerd met het *natuurlijk** bos. Om dit te garanderen worden de volgende maatregelen gehanteerd:
 - 1) De bos-wild balans wordt geëvalueerd gebruik makende van de mogelijkheden die binnen het bereik liggen van de bosbeheerder, waaronder deze niet-exhaustieve voorbeelden: de regelmatige registratie van wildschade (veegsporen, schorsschade, ...) via erkende methodes, het gebruik van afgesloten vakken (om mogelijke verschillen in vegetatie na te gaan), of de identificatie van maatregelen die (natuurlijke en kunstmatige) verjonging beschermen.

- 2) Op basis van dergelijke evaluaties en bij het vaststellen van een onevenwicht, neemt de bosbeheerder/-eigenaar alle mogelijke acties om de druk van de wildstand op zijn eigendom te reduceren, waaronder:
 - Na te gaan of alle voorwaarden en afspraken eigen aan jachtovereenkomsten correct geïmplementeerd worden, onder andere op vlak van schadeloosstelling, de kosten van beschermingsmaatregelen, heraanplanting,;
 - Het vaststellen, in overleg met houders van het jachtrecht, van minimale jachtquota om zo de druk van de wildstand te reduceren tot een correcte densiteit/populatiegrootte;
 - Een correcte naleving van jacht- en afschotplannen op vlak van quota na te streven, wanneer deze opgenomen staan in de jachtovereenkomst;
 - Indien noodzakelijk het nodige te doen om deze quota te wijzigen;
 - Eender welke andere relevante actie
- 3) Het bijvoederen in het bos of in de directe omgeving (bv via graangewassen die niet als doel hebben geoogst te worden), waar de bouseigenaar/-beheerder een directe controle over heeft zijn verboden, om zo te vermijden dat een artificieel hoge populatiegrootte in stand gehouden of gecreëerd wordt in de beheerseenheid en/of de omgeving. Indien dergelijke praktijken nog toegelaten zijn in lopende jachtovereenkomsten, dan dient dit herzien te worden bij afloop/hernieuwing. Bijvoederen is wel toegestaan indien dit noodzakelijk is voor de efficiëntie van de jacht.

Verduidelijking (implementatie): De evaluatie van de wildstand qua densiteit, druk en de bos-wildbalans dient te gebeuren op case-by-case basis, waarbij de specificaties van de omgeving in acht genomen worden: type habitat (arm, gemiddeld, rijk), wildstanden zoals vastgesteld door overheden, inschatting rustigheid, infrastructuur en passage, aanwezigheid van voedselrijke zones of rustgebieden (voor groot wild), ...

Voor SLIMF bossen (<100ha) wordt het gebruik van een of meer 'afgesloten vakken' aangeraden. Voor niet-SLIMF bossen (>100ha) waar druk uitgaande van de wildstand waargenomen wordt, wordt aangeraden een netwerk van dergelijke 'afgesloten vakken' te installeren, waarbij een gemiddelde van minimum 5 van deze vlakken per 1000 hectare aanbevolen wordt. Algemeen worden deze 'afgesloten vakken' best geplaatst in relevante zones (daar waar druk waargenomen wordt), en hebben ze op indicatieve basis een minimale afmeting van 4 op 4 meter en een hoogte van 2m.

Voor eigendommen groter dan 200 hectare zou de eigenaar de verantwoordelijkheid en mogelijkheid moeten hebben om de jachtovereenkomst op te zeggen, wanneer een onevenwicht vastgesteld wordt in de bos-wildbalans en de jachtrechthebbende onwillig is hier gepast op te reageren.

Verduidelijking (intentie): Aangezien eventuele problemen ten gevolge van een (on)evenwichte wildstand doorgaans plaatsvinden op een meer landschappelijk niveau, is het duidelijk dat bosbeheerders of –eigenaren slecht gedeeltelijk controle hebben op het beheer van deze populaties. De bedoeling van deze indicator is om hen aan te moedigen om om maximaal gebruik te maken van hun mogelijkheden binnen het bestaand kader.

6.7 De organisatie* dient natuurlijke waterlopen*, waterlichamen*, oeverzones* en hun connectiviteit te beschermen of te herstellen*. De organisatie* dient negatieve effecten op de waterkwaliteit en -kwantiteit te vermijden en de gevallen waarin dit gebeurt beperken en verhelpen.

- 6.7.1 Beschermingsmaatregelen* worden genomen voor bescherming van natuurlijke waterlopen*, waterlichamen*, oeverzones* en hun connectiviteit*, en waterkwaliteit en waterhoeveelheid. Deze omvatten de volgende niet limitatieve vereisten:

- 1) Natuurlijke waterlopen en waterlichamen, moerasgebieden en oeverzones zijn geïdentificeerd en op kaart aangeduid, en onderworpen aan beschermingsmaatregelen.
- 2) Een bufferzone van minstens 10 meter breed wordt aangehouden langs de oevers van natuurlijke waterlopen en waterlichamen. Noodzakelijke beperkingen voor bosbeheersactiviteiten om negatieve impact te vermijden zijn gedefinieerd, en kaalslag* is hierbij steeds verboden. Uitzonderingen zijn enkel mogelijk wanneer er een *wettelijke** verplichting is, bijvoorbeeld gerelateerd aan het onderhoud van waterlichamen..
- 3) De organisatie* geeft de voorkeur aan een continue bedekking met boomsoorten uit de natuurlijke bosassociatie* langs waterlopen en waterlichamen (open water), dit in afwisseling met natuurlijke open ruimtes wanneer deze bestaan/voorkomen.
- 4) De organisatie* zal geleidelijk bomen van boomsoorten die niet behoren tot de natuurlijke bosassociatie* verwijderen uit zones langs waterlichamen.
- 5) Zolang de veiligheids- en beschermingsfuncties en verplichtingen ten opzichte van derden zijn gegarandeerd, worden er geen drainagesystemen aangelegd, onderhouden of verbeterd.
- 6) Er worden geen hindernissen voor waterdoorstroming of vismigratie aangebracht.
- 7) Bestaande artificiële hindernissen worden verwijderd of uitgeschakeld indien de organisatie* hiervoor de autoriteit of toestemming heeft.
- 8) Voorafgaandelijk aan de start van eender welke activiteit met een potentieel negatieve impact op natuurlijke waterlopen of waterlichamen*, worden den bestaande erkende participatieve beheersstructuren (bv afspraken ikv waterschap, riviercontracten, ...) geraadpleegd.

- 6.7.2 Indien genomen *beschermings**maatregelen *waterlopen**, *waterlichamen**, *oeverzones** en hun *connectiviteit**, waterhoeveelheid of -kwaliteit niet beschermen tegen effecten van *bos**beheer, worden herstelactiviteiten geïmplementeerd.
- 6.7.3 Indien *waterlopen**, *waterlichamen**, *oeverzones** en hun *connectiviteit**, waterhoeveelheid of waterkwaliteit door vroegere activiteiten op het land en water door *de organisatie** is aangetast, worden *herstelactiviteiten** geïmplementeerd.
- 6.7.4 Indien er sprake is van voortdurende degradatie van *waterlopen**, *waterlichamen**, de waterhoeveelheid en waterkwaliteit veroorzaakt door vroeger beheer en de activiteiten van derden, worden maatregelen genomen om deze degradatie te voorkomen of te beperken.

6.8 De organisatie* dient het landschap* in de beheereenheid* zo te beheren dat dit een variëteit van soorten, grootten, leeftijden, ruimtelijke schalen* en regeneratiecycli in stand houdt of herstelt* die passen bij de landschapswaarden* in die regio, en voor het verbeteren van de milieu- en economische veerkracht*.

- 6.8.1 Een variëteit aan soorten, grootten, leeftijden, ruimtelijke schalen* en regeneratiecycli wordt in overeenstemming met het landschap* in stand gehouden.
- 6.8.2 De variëteit aan soorten, grootten, leeftijden, ruimtelijke schalen* en regeneratiecycli wordt hersteld* indien deze niet passend voor het landschap* in stand is gehouden.

6.9 De organisatie* dient geen natuurlijk bos* in plantages* om te zetten, of natuurlijk bos* of plantages* op plekken die direct zijn omgezet van natuurlijk bos* in landgebruik anders dan bos*, behalve indien de omzetting:

- a) Betrekking heeft op een zeer beperkt deel* van de beheereenheid*, en
- b) leidt tot duidelijke, aanzienlijke, aanvullende, zekere, voordelen voor behoud*op lange termijn in de beheereenheid* biedt; en

c) Geen schade aanbrengt of schade dreigt aan te brengen aan hoge beschermingswaarden* of aan plekken of hulpbronnen die nodig zijn om deze hoge beschermingswaarden* in stand te houden of te verbeteren

6.9.1 Er is geen omzetting van (semi)natuurlijk bos* in plantages*, of omzetting van natuurlijke bossen* in landgebruik anders dan bos*, of omzetting van plantages* op plekken die eerder omgezet werden van van natuurlijk bos* in landgebruik anders dan bos*, behalve indien:

- 1) de omzetting voldoet aan een van de volgende drie opties:
 - a) De omzetting betreft niet meer dan 0.5% van de oppervlakte van de beheereenheid in eender welk jaar, én betreft niet meer dan 5% van de totale oppervlakte van de beheereenheid; of
 - b) De omzetting wordt uitgevoerd als herstel van gebieden met een Hoge Beschermingswaarde of gebieden met een erkende sociale of ecologische waarde; of
 - c) De omzetting wordt uitgevoerd binnen een kader van omvorming naar een ander gebruik en is onderhevig aan een verplichte compenserende herbebossing zoals voorgeschreven in de wetgeving.

en

- 2) waarbij nadelige gevolgen voor natuurbehoud/bescherming duidelijk, gegarandeerd, ook qua behoud op lange termijn, gecompenseerd worden binnen/door de organisatie*, en
- 3) De omzetting brengt geen schade of bedreiging toe aan Hoge Beschermingswaarden*, noch aan andere sites of hulpbronnen die noodzakelijk zijn om deze Hoge Beschermingswaarden te behouden of te versterken.

6.10 Beheereenheden* met plantages* die na november 1994 werden opgezet in gebieden omgezet van natuurlijk bos* dienen niet voor certificering in aanmerking te komen, behalve indien:

- a) er duidelijk en voldoende bewijs wordt geleverd dat *de organisatie** niet direct of indirect verantwoordelijk was voor de omzetting, of
- b) de omzetting betrof een *zeer beperkt deel** van het gebieden van de *beheereenheid** en levert duidelijke, aanzienlijke, aanvullende en zekere baten voor *behoud** op lange termijn in de *beheereenheid**

6.10.1 Gebaseerd op *best beschikbare informatie** worden nauwkeurige gegevens verzameld van alle omzettingen sinds 1994.

6.10.2 Gebieden die sinds november 1994 van natuurlijk bos* zijn omgezet in een plantage* worden niet gecertificeerd, behalve indien:

- 1) De *organisatie** duidelijk en voldoende bewijs levert dat het niet direct of indirect verantwoordelijk was voor de omzetting; of
- 2) De omzetting leidt tot duidelijke, aanzienlijke, aanvullende, zekere, langetermijnvoordelen voor *instandhouding** in de *beheereenheid**; en
- 3) Het totale gebied met *plantages** op plekken omgezet uit *natuurlijk bos** sinds 1994 minder is dan 5% van het totale oppervlakte van de *beheereenheid**.

PRINCIPE 7: MANAGEMENT PLANNING

*De organisatie** dient over een *beheerplan** te beschikken dat consistent is met haar beleid en *doelstellingen** en dat evenredig is met de *schaal, intensiteit en het risico** van haar beheeractiviteiten. Het *beheerplan** dient te worden geïmplementeerd en bijgewerkt te worden op basis van monitoringinformatie om *adaptief beheer** te bevorderen. De bijbehorende documentatie voor planning en procedures dient voldoende te zijn om het personeel richting te geven, *betroffen belanghebbenden** en *betrokken belanghebbenden** te informeren, en om beheerbeslissingen te rechtvaardigen.

7.1 *De organisatie** dient, in verhouding met de *schaal, intensiteit* en het *risico** van haar beheeractiviteiten, beleid (visie en waarden) en *doelstellingen** voor beheer te formuleren die milieuvriendelijk, sociaal en economisch haalbaar zijn. Een samenvatting van dit beleid en de *doelstellingen** dient in het *beheerplan** te worden opgenomen en openbaar gemaakt.

7.1.1 De organisatie* beschikt over een geschreven beleid met ecologische, sociale en economische doelstellingen* wat bedraagt aan de naleving van de voorschriften van deze standaard.

SLIMF 7.1.1 Een beleid (visie en waarden) dat bijdraagt aan het naleven van de vereisten van deze standaard is opgenomen in de beheersinstrumenten of wordt ten minste verbaal gecommuniceerd.

7.1.2 Er worden specifieke en operationele *beheerdoelstellingen** over de voorschriften van deze standaard bepaald.

7.1.3 Er wordt een samenvatting van het bepaalde beleid en *beheerdoelstellingen** opgenomen in het *beheerplan** en openbaar gemaakt.

7.2 *De organisatie** dient een *beheerplan** voor de *beheereenheid** te hebben en deze implementeren, en dit plan is stemt volledig overeen met de beleids- en *beheerdoelstellingen** zoals bepaald volgens *Criterium** 7.1. Het *beheerplan** dient de natuurlijke hulpbronnen te beschrijven die binnen *beheereenheid** aanwezig zijn en uitleggen op welke wijze het plan aan de certificeringsvoorschriften van FSC gaat voldoen. Het *beheerplan** dient betrekking te hebben op planning van *bos**beheer en planning van sociaal beheer, evenredig met de *schaal*, intensiteit** en het *risico** van de geplande activiteiten.

7.2.1 Het *beheerplan** bevat beheeracties, -procedures, -strategieën en -maatregelen voor het behalen van de *beheerdoelstellingen** en dit over een tijdsperiode van minstens 20 jaar.

7.2.2 Het *beheerplan** gaat in op de elementen weergegeven in bijlage E, en wordt geïmplementeerd.

SLIMF 7.2.2 Het *beheerplan** en/of ondersteunende documenten gaan in op de elementen weergegeven in bijlage E voor zover deze van toepassing zijn op de organisatie*, en wordt geïmplementeerd.

7.3 *Het beheerplan** dient *verifieerbare doelstellingen** te bevatten op basis waarvan vooruitgang ten opzichte van elk van de voorgeschreven *beheersdoelstellingen** gemonitord kan worden.

7.3.1 *Verifieerbare doelstellingen** en de frequentie waarmee deze worden beoordeeld, worden opgesteld voor het monitoren van de voortgang van elke *beheerdoelstelling**.

Verduidelijking (implementatie): Beheersdoelstellingen waarvoor verifieerbare doelstellingen bepaald kunnen worden zijn bijvoorbeeld (niet-gelimiteerde lijst):

- Productiviteit van site, opbrengst van geoogste producten;

- Groeiselheden, regeneratie en conditie vegetatie;
- Samenstelling van fauna en flora, en eventueel waargenomen veranderingen;
- Waterkwaliteit en -kwantiteit;
- Bodemerosie, -compactatie, -vruchtbaarheid en koolstofopslag;
- Biodiversiteit, inclusief wildpopulaties en status van *Hoge Beschermingswaarden**.
- De capaciteit van het bos om een diversiteit aan *ecosysteemfuncties** en een diversiteit aan diensten te verzekeren en te voorzien op *lange termijn**.

7.4 De organisatie* dient periodiek de beheerplanning en procedurele documentatie bij te werken en te herzien met het oog op de resultaten van monitoring en evaluatie, *betrokkenheid van belanghebbenden of nieuwe wetenschappelijke en technische informatie, en dient te reageren op veranderende sociale, economische en milieu-omstandigheden.**

7.4.1 *Het beheerplan* wordt periodiek herzien en bijgewerkt en dient het volgende te bevatten:*

- 1) *Resultaten uit monitoring en evaluatie, waaronder resultaten van certificeringsaudits;*
- 2) *resultaten van betrokkenheid* met belanghebbenden*
- 3) *nieuwe wetenschappelijke en technische informatie; en*
- 4) *veranderende sociale, economische of milieu-omstandigheden*

Verduidelijking (implementatie): *Zie Bijlage F voor informatie over de periodiciteit van de herziening van elementen eigen aan de beheersplanning en –monitoring.*

7.5 De organisatie* dient gratis een samenvatting van het beheerplan* openbaar* ter beschikking te stellen. Afgezien van *vertrouwelijke informatie dienen andere relevante onderdelen van het beheerplan* op verzoek aan de *belanghebbenden** beschikbaar te worden gesteld.**

- 7.5.1 *Het beheerplan*, of een samenvatting hiervan met kaarten maar zonder eventueel *confidentiële informatie**, wordt *publiek** en kosteloos beschikbaar gemaakt voor belanghebbenden in een begrijpbaar formaat.*
- 7.5.2 *Relevante onderdelen van het beheerplan*, uitgezonderd vertrouwelijke informatie*, worden op verzoek aan betrokken belanghebbenden* ter beschikking gesteld voor de daadwerkelijke kosten voor verveelvoudiging en verwerking.*

7.6 De organisatie* dient, evenredig met *schaal, intensiteit en risico van beheeractiviteiten, in haar monitoringsproces op pro-actieve en transparante wijze om te gaan met *betroffen belanghebbenden**, en dient *betrokken belanghebbenden** op verzoek te woord staan.**

- 7.6.1 *Cultureel gepaste* betrokkenheid** wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat *betroffen belanghebbenden** op proactieve en transparante wijze worden benaderd in de volgende processen:
 - 1) *processen voor beslechting van geschillen* (Criterium* 1.6, Criterium* 2.6, Criterium* 4.6)*
 - 2) *identificatie van rechten (Criterium* 4.1), sites (Criterium* 4.7) en effecten (Criterium* 4.5);*

- 3) sociaal-economische ontwikkelingsactiviteiten van de lokale gemeenschap* (Criterium* 4.4); en
- 4) Beoordeling, beheer en monitoring van hoge beschermingswaarden* (Criterium* 9.1, Criterium* 9.2 en Criterium* 9.4)

SLIMF 7.6.1 *Cultureel gepaste* betrokkenheid** wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat betrokken belanghebbenden* de mogelijkheid hebben om input te geven in de volgende processen

- 1) processen voor beslechting van *geschillen** (Criterium* 1.6, Criterium* 2.6, Criterium* 4.6);
- 2) identificatie van rechten (Criterium* 4.1), sites (Criterium* 4.7) en effecten (Criterium* 4.5);
- 3) *sociaal-economische ontwikkelingsactiviteiten van de lokale gemeenschap** (Criterium* 4.4); en
- 4) *Beoordeling, beheer en monitoring van hoge beschermingswaarden** (Criterium* 9.1, Criterium* 9.2, Criterium* 9.4)

7.6.2 Cultureel gepaste* betrokkenheid* wordt gebruikt om::

- 1) Determine appropriate representatives and contact points (including where appropriate, local institutions, organizations and authorities);
- 2) Determine mutually agreed communication channels allowing for information to flow in both directions;
- 3) Ensure all actors (women, youth, elderly, minorities) are represented and engaged equitably;
- 4) Ensure all meetings, all points discussed and all agreements reached are recorded;
- 5) Ensure the content of meeting records is approved; and
- 6) Ensure the results of all *culturally appropriate* engagement** activities are shared with those involved.

7.6.3 *Betroffen rechthebbenden* en betrokken belanghebbenden** krijgen de mogelijkheid voor *cultureel gepaste* betrokkenheid** bij het monitorings-, en planningsproces van beheeractiviteiten die invloed op hun belangen hebben.

SLIMF 7.6.3 Cultureel gepaste* betrokkenheid* wordt gepleegd met betrokken belanghebbenden* om ervoor te zorgen dat hun zorgen aandacht krijgen bij de ontwikkeling en implementatie van beheer- en monitoringactiviteiten.

7.6.4 Op verzoek krijgen *betrokken belanghebbenden** de mogelijkheid voor *betrokkenheid** bij het monitorings-, en planningsproces van beheeractiviteiten die invloed op hun belangen hebben.

PRINCIPE 8: MONITORING EN EVALUATIE

De organisatie* dient aan te tonen dat vooruitgang ten aanzien van het halen van beheerdoelstellingen*, de effecten van beheeractiviteiten en de toestand van de beheereenheid* evenredig met de schaal, intensiteit en het risico* wordt gemonitord* en geëvalueerd om adaptief beheer* te implementeren

- 8.1 De organisatie* dient de implementatie van haar beheerplan* te monitoren*, inclusief haar beleid en beheerdoelstellingen*, de vooruitgang die met de geplande activiteiten is geboekt, en het behalen van haar verifieerbare doelstellingen*.**
- 8.1.1 Procedures worden gedocumenteerd en uitgevoerd voor het monitoren van de implementatie van het beheerplan*, waaronder het beleid en beheerdoelstellingen* ervan, en het halen van verifieerbare doelstellingen*.
- 8.2 De organisatie* dient de milieu-effecten en sociale effecten van de activiteiten uitgevoerd in de beheereenheid* en veranderingen in de omgevingsfactoren te monitoren en evalueren.**
- 8.2.1 De sociale en milieueffecten van beheeractiviteiten worden gemonitord* in overeenstemming met bijlage G.
- 8.2.2 Wijzigingen in milieuomstandigheden worden gemonitord* in overeenstemming met bijlage G.
- 8.3 De organisatie* dient de resultaten van de monitoring en evaluatie te analyseren en de uitkomsten van deze analyse weer in het planningsproces op te nemen.**
- 8.3.1 Procedures voor *adaptief beheer** worden geïmplementeerd, zodat monitoringresultaten weer voor periodieke updates in het planningsproces en het resulterende *beheerplan** worden gebruikt.
- 8.3.2 Indien de resultaten van monitoring afwijken van de FSC-standaard, worden *beheerdoelstellingen**, *verifieerbare doelstellingen** en/of beheeractiviteiten herzien.
- 8.4 De organisatie* dient een samenvatting van de resultaten van monitoring zonder vertrouwelijke informatie* gratis openbaar* te maken.**
- 8.4.1 Een samenvatting van de monitoringresultaten in overeenstemming met bijlage G, met kaarten en zonder vertrouwelijke informatie*, wordt gratis *openbaar** gemaakt in een voor belanghebbenden begrijpelijk formaat.
- 8.5 De organisatie* dient een volg- en traceersysteem te hebben en te implementeren, evenredig met de schaal, intensiteit en het risico* van haar beheeractiviteiten, voor het aantonen van de bron en volume in verhouding tot de geprojecteerde productie voor elk jaar, van alle producten uit de beheereenheid* die als FSC-gecertificeerd op de markt worden gebracht.**
- 8.5.1 Er wordt een systeem geïmplementeerd om alle producten die als FSC-gecertificeerd op de markt worden gebracht te volgen en te traceren. Als onderdeel hiervan:
- 1) wordt *transactieverificatie** ondersteund door het leveren van gegevens over *FSC-transacties**, indien de certificatie-instelling hiernaar vraagt
 - 2) wordt *vezelonderzoek** ondersteund door het aanleveren van monsters en stalen van materialen en informatie over de soortensamenstelling voor verificatie, indien de certificatie-instelling hiernaar vraagt.
- SLIMF 8.5.1 Er wordt een systeem geïmplementeerd om alle producten die als FSC-gecertificeerd op de markt worden gebracht te volgen en te traceren.

8.5.2 Informatie over alle verkochte producten wordt verzameld en gedocumenteerd, waaronder het volgende:

- 1) Algemene en wetenschappelijke naam van de soort
- 2) productnaam of beschrijving;
- 3) volume (of hoeveelheid) van het product;
- 4) informatie over traceren van het materiaal tot de betandslocatie van herkomst;
- 5) kapdatum;
- 6) indien eenvoudige verwerkingsactiviteiten in het bos plaatsvinden: de datum en het geproduceerde volume; en
- 7) of het materiaal al dan niet als FSC-gecertificeerd is verkocht.

SLIMF 8.5.2 Informatie over alle verkochte producten is beschikbaar (bijvoorbeeld via verkoopfacturen of productoverzichten) waaronder het volgende:

- 1) Algemene en wetenschappelijke naam van de soort
- 2) productnaam of beschrijving;
- 3) volume (of hoeveelheid) van het product;
- 4) informatie over traceren van het materiaal tot de betandslocatie van herkomst;
- 5) kapdatum;
- 6) indien eenvoudige verwerkingsactiviteiten in het bos plaatsvinden: de datum en het geproduceerde volume; en
- 7) of het materiaal al dan niet als FSC-gecertificeerd is verkocht.

8.5.3 Verkoopfacturen of vergelijkbare documentatie wordt minimaal vijf jaar bewaard voor alle producten die met FSC-certificaat worden verkocht, en dient minimaal de volgende informatie te bevatten:

- 1) naam en adres van koper;
- 2) de verkoopdatum;
- 3) Nederlandse en wetenschappelijke naam van de soort;
- 4) productbeschrijving;
- 5) het verkochte volume (of hoeveelheid);
- 6) certificaatcode; en
- 7) de FSC-claim 'FSC 100%', die aangeeft dat de producten als zijnde FSC-gecertificeerd verkocht worden

PRINCIPE 9: HOGE BESCHERMINGSWAARDEN*

De organisatie* dient de *hoge beschermingswaarden** in de *beheereenheid** in stand te houden en/of te verbeteren door toepassing van de *voorzorgsbenadering**.

Verduidelijking (implementatie): *intacte boslandschappen** zoals gedefinieerd in de FSC International Generic *Indicators** en door Global Forest Watch zijn niet aanwezig in België. Alle *indicatoren** omtrent *intacte boslandschappen** worden weergegeven in grijs tint daar ze niet van toepassing zijn.

9.1 *De organisatie** dient door *betrokkenheid** met *betroffen belanghebbenden**, *betrokken belanghebbenden** en andere middelen en bronnen de aanwezigheid en status van de volgende *hoge beschermingswaarden** in de *beheereenheid** te beoordelen en registreren, evenredig met de *schaal, intensiteit en het risico* van effecten van beheeractiviteiten en de waarschijnlijkheid van het voorkomen van de *hoge beschermingswaarden**:

HCV 1 – Soortendiversiteit. Concentratie van *biologische diversiteit**, waaronder endemische soorten, en *zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde soorten die op mondiaal, regionaal of nationaal niveau *significant** zijn.

HCV 2 – *Ecosystemen** en variëteit op het niveau van het *landschap**. *Intacte boslandschappen** en grote *ecosystemen** en *ecosysteem*-variëteit* op het niveau van het *landschap**, die op wereldwijd, regionaal of nationaal niveau *significant** zijn, en die levensvatbare populaties bevatten van de grote meerderheid van de natuurlijk voorkomende soorten in natuurlijke verspreidingspatronen en aantallen.

HCV 3 – *Ecosystemen** en *habitats**. *Zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde *ecosystemen**, *habitats** of *refugia**.

HCV 4 – *Kritische* ecosysteemdiensten**. Fundamentele *ecosysteemdiensten** in kritische situaties, waaronder de *bescherming** van stroomgebieden en het beheersen van erosie van kwetsbare bodems en hellingen.

HCV 5 – Behoeften van gemeenschappen. Locaties en hulpbronnen die essentieel zijn voor het voldoen aan de basisbehoeften van *lokale gemeenschappen** of *inheemse volken** (voor hun levensonderhoud, gezondheid, voeding, water enz.), geïdentificeerd via *betrokkenheid** met deze gemeenschappen of inheemse volken.

HCV 6 – Culturele waarden. Locaties, hulpbronnen, *habitats** en *landschappen** die wereldwijd of nationaal significant zijn op cultureel, archeologisch of historisch gebied, en/of van *kritiek** cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van *lokale gemeenschappen** of inheemse volken, vastgesteld via *betrokkenheid** met deze *lokale gemeenschappen** of inheemse volken.

9.1.1 Een beoordeling wordt gedaan met behulp van de *Best beschikbare Informatie** en in overeenstemming met Bijlage H (HCV framework), waarin de locatie en status van categorieën 1 tot en met 6 van *Hoge beschermingswaarden** zoals bepaald in *Criterium** 9.1 en de gebieden met hoge beschermingswaarde* waar zij afhankelijk van zijn en hun toestand worden gedocumenteerd.

9.1.2 Deze beoordeling bevat vanaf 1 januari 2017 een identificatie van *intacte boslandschappen**. (niet van toepassing in België)

9.1.3 Bij de beoordeling wordt gebruik gemaakt van resultaten van *cultureel gepaste* betrokkenheid** met *betroffen rechthebbenden** en *betroffen** en betrokken belanghebbenden* met een belang bij het behoud* van de hoge beschermingswaarden*.

SLIMF 9.1.3 Bij de beoordeling wordt gebruik gemaakt van resultaten van *cultureel gepaste* betrokkenheid** met *geaffecteerde** en *betrokken belanghebbenden** die een belang hebben in/bij het behoud* van hoge beschermingswaarden*, gebaseerd op de Best Beschikbare Informatie (Bijlage H).

9.2 De organisatie* dient effectieve strategieën te ontwikkelen die de geïdentificeerde hoge beschermingswaarden* in stand houden en/of verbeteren via betrokkenheid* met betrokken belanghebbenden*, betrokken belanghebbenden* en experts.

- 9.2.1 Bedreigingen voor hoge beschermingswaarden* worden geïdentificeerd met behulp van de best beschikbare informatie*.
- 9.2.2 Beheerstrategieën en -acties worden ontwikkeld om de geïdentificeerde *hoge beschermingswaarden** in stand te houden en/of te verbeteren, en om *gebieden met belangrijke beschermingswaarden** in stand te houden voor de implementatie van mogelijk schadelijke beheeractiviteiten.

Verduidelijking (implementatie): Dit wordt gedaan in overeenstemming met Annex H (HCV Framework).

- 9.2.3 *Geaffecteerde rechthebbenden**, *betroffen** en *betrokken belanghebbenden** en deskundigen zijn betrokken bij de ontwikkeling van beheerstrategieën en -acties om de geïdentificeerde *hoge beschermingswaarden** in stand te houden en/of te verbeteren.
- 9.2.4 (niet van toepassing voor België) Er worden beheerstrategieën ontwikkeld om *kerngebieden** te beschermen*.
- 9.2.5 (niet van toepassing voor België) Het overgrote deel* van elk intact *boslandschap** wordt aangewezen als *kerngebied**.
- 9.2.6 De ontwikkelde strategieën zijn effectief in het in stand houden en/of verbeteren van de hoge beschermingswaarden*.
- 9.2.7 (niet van toepassing voor België) Beheerstrategieën laten alleen beperkte *industriële activiteit** binnen *kerngebieden** toe indien alle effecten van *industriële activiteit**, waaronder *fragmentatie**:
- 1) zijn beperkt tot een zeer beperkt deel van het kerngebied*;
 - 2) het *kerngebied** niet terugbrengen tot onder 50.000 ha; en
 - 3) Duidelijke, aanzienlijke, aanvullende en langdurige sociale en beschermingsvoordelen opleveren

9.3 De organisatie* dient strategieën en acties te implementeren die de geïdentificeerde hoge beschermingswaarde* in stand houden en/of verbeteren. Deze strategieën en acties dienen* de voorzorgsbenadering* te implementeren en evenredig te zijn aan de schaal, intensiteit en het risico* van beheeractiviteiten.

- 9.3.1 De hoge beschermingswaarden* en de gebieden met hoge beschermingswaarden* waar deze van afhankelijk zijn, worden in stand gehouden en/of verbeterd, onder meer door implementatie van de ontwikkelde strategieën.
- 9.3.2 De strategieën en acties voorkomen schade en vermijden risico's voor hoge beschermingswaarde*, zelfs indien de wetenschappelijke informatie onvolledig en onduidelijk is, en wanneer de kwetsbaarheid en gevoeligheden van hoge beschermingswaarden* onzeker zijn.

SLIMF 9.3.2. De strategieën en acties voorkomen schade en vermijden risico's voor *hoge beschermingswaarden** en dit gebaseerd op het voorzorgsprincipe.

9.3.3 (niet van toepassing voor België) *Kerngebieden** worden beschermd* in overeenstemming met Criterium* 9.2.

9.3.4 (niet van toepassing voor België) Beperkte *industriële activiteit** in *kerngebieden** is in overeenstemming met indicator 9.2.7.

9.3.5 Activiteiten die *hoge beschermingswaarden** schaden, worden onmiddellijk gestaakt en er wordt actie ondernomen om de *hoge beschermingswaarden** te herstellen* en te beschermen.

9.4 De organisatie* dient aan te tonen dat periodieke monitoring wordt uitgevoerd om veranderingen in de status van *hoge beschermingswaarden** waar te nemen, en dient haar beheerstrategieën aan te passen om voor effectieve *bescherming** te zorgen. De monitoring dient evenredig te zijn met de *schaal, intensiteit en het risico** van beheeractiviteiten, en dient *betrokkenheid** met *betroffen belanghebbenden**, *betrokken belanghebbenden** en deskundigen te weerspiegelen.

9.4.1 In een programma van periodieke monitoring wordt het volgende geëvalueerd:

- 1) de implementatie van strategieën;
- 2) de status van *hoge beschermingswaarden**, waaronder *gebieden met hoge beschermingswaarden** waar deze van afhankelijk zijn; en
- 3) De effectiviteit van de beheer strategieën en acties voor de *bescherming** van *hoge beschermingswaarden** om deze *hoge beschermingswaarden** volledig in stand te houden en/of te verbeteren

9.4.2 Het monitoringsprogramma behelst *betrokkenheid** met *betroffen* rechthebbenden, betrokken en betrokken belanghebbenden** en deskundigen.

SLIMF 9.4.2 Het programma voor monitoring* behelst *betrokkenheid** met lokale belanghebbenden* en deskundigen, en omvat bestaande monitoring en kartering.

9.4.3 Het monitoringsprogramma beschikt over een voldoende toepassingsgebied, nauwkeurigheid en frequentie om veranderingen in *hoge beschermingswaarden** waar te nemen ten opzichte van de initiële beoordeling en status die door voor elke *hoge beschermingswaarde** is vastgesteld.

9.4.4 Beheerstrategieën en acties worden aangepast indien monitoring of andere nieuwe informatie aantoont dat deze strategieën en acties onvoldoende zijn om voor behoud en/of verbetering van *hoge beschermingswaarden** te zorgen.

PRINCIPLE 10: IMPLEMENTATIE VAN BEHEERSACTIVITEITEN

Beheeractiviteiten uitgevoerd door of in opdracht van *de organisatie** voor de *beheereenheid** dienen in overeenstemming met het beleid en *doelstellingen** van *de organisatie** op economisch, sociaal en milieugebied, en voldoen aan de *principes** en *criteria** in zijn geheel.

10.1 Na de oogst of in overeenstemming met het beheerplan* dient de organisatie* de vegetatiebedekking tijdig door natuurlijke of kunstmatige methoden tot de toestand voor de oogst of tot meer natuurlijke omstandigheden* te herstellen.

10.1.1 Gekapte locaties worden *tijdig** geregenereerd op een wijze die:

- 1) *milieuwaarden** beschermt; en
- 2) geschikt is voor het herstellen van de algehele samenstelling en structuur voor de *oogst** of die van *natuurlijk bos**

10.1.2 *Regeneratieactiviteiten** worden uitgevoerd op een wijze die:

- 1) bij houtoogst in bestaande plantagebossen* komen tot een vegetatiebedekking zoals voorafgaande aan de oogst, of tot meer natuurlijke omstandigheden* met behulp van ecologisch goed aangepaste soorten;
- 2) bij houtoogst in natuurlijke bossen* komen tot een vegetatiebedekking zoals voorafgaande aan de oogst* of tot meer natuurlijke omstandigheden*; of
- 3) bij houtoogst in aangetaste natuurlijke bossen* tot meer natuurlijke omstandigheden* komen.

10.2 De organisatie* dient voor regeneratie soorten in te zetten die ecologisch goed aan de locatie en aan de beheerdoelstellingen* zijn aangepast. De organisatie* dient voor regeneratie inheemse soorten* en lokale genotypen* in te zetten, tenzij er duidelijke en overtuigende rechtvaardiging bestaat voor het gebruiken van andere soorten en genotypen.

10.2.1 De soorten* die voor regeneratie worden gekozen, zijn ecologisch goed aan de locatie aangepast, zijn inheemse soorten* en hebben een lokale herkomst, tenzij duidelijke en overtuigende rechtvaardiging wordt gegeven voor het gebruik van niet-lokale genotypen* of niet-inheemse soorten*. Enkele mogelijke argumenten ter verrechtvaardiging zijn:

- a) Recente aanbevelingen van bosonderzoekinstellingen, vooral wanneer deze kaderen in klimaatverandering (in termen van adaptatie)
- b) Groeisnelheden van aangepaste en inheemse soorten ondermaats aan de beheerdoelstellingen
- c) Herbebossing van landbouw- en weidegronden
- d) Behoud van beschermingsfunctie

10.2.1.1 Indien niet-inheemse soorten gekozen worden, dan is hun eventuele negatieve impact gekend, en wordt deze geminimaliseerd.

Verduidelijking (intentie): Op indicatieve basis zouden de impact op de volgende aspecten bekeken kunnen worden:

- Impact op bodemstructuur en -vruchtbaarheid;
- Impact op de kwaliteit en kwantiteit van waterlichamen;
- Impact op het landschap* op relevante schaal;
- Impact op vegetatieveranderingen, het behoud van habitats* en soortensamenstelling (bvb. entomofauna, vogels, mycorrizen en paddestoelen ...).
- Lokale socio-economische impact (tewerkstelling, recreatief gebruik, enz.).

10.2.2 De soorten die voor regeneratie worden gekozen, zijn in overeenstemming met de doelstellingen* ten aanzien van regeneratie en met de beheerdoelstellingen*.

Verduidelijking (implementatie): In Wallonië dienen aanplantingen te gebeuren in overeenstemming met de 'Fichier écologique des essences' (<https://fichierecologique.be/>). Aanvullend zal de organisatie* aanbevolen herkomsten in overweking nemen volgens de meest actuele uitgave van de 'Dictionnaire des provenances recommandables' voor de Waalse bosbouw (<http://environnement.wallonie.be/orvert/dictionnaire.html>).

10.3 De organisatie* dient alleen uitheemse soorten* te gebruiken indien uit kennis of ervaring blijkt dat invasieve effecten kunnen worden beheerst en effectieve beperkingsmaatregelen zijn genomen.

- 10.3.1 *Uittheemse soorten** worden alleen gebruikt indien directe ervaring en/of de resultaten van wetenschappelijk onderzoek aantonen dat invasieve effecten kunnen worden beheerst.
- 10.3.2 *Uittheemse soorten** worden alleen gebruikt indien effectieve beperkingsmaatregelen zijn genomen om hun verspreiding buiten het gebied waar ze zijn gevestigd te beheersen.
- 10.3.3 De verspreiding van *invasieve soorten** geïntroduceerd door *de organisatie**, wordt beheerst.
- 10.3.4 Beheeractiviteiten worden geïmplementeerd, bij voorkeur in samenwerking met afzonderlijke regelgevende instanties (indien aanwezig), om de invasieve effecten van *uittheemse soorten** die niet door *de organisatie** zijn geïntroduceerd, te beheersen.
- 10.4 De organisatie* dient in de beheereenheid* geen genetisch gemanipuleerde organismen* te gebruiken.**
- 10.4.1 Genetisch gemodificeerde organismen* worden niet gebruikt.
- 10.5 De organisatie* dient bosbouwpraktijken toe te passen die ecologisch passend zijn voor de vegetatie, soorten, locaties en beheerdoelstellingen*.**
- 10.5.1 Bosbouwpraktijken worden toegepast die ecologisch passend zijn voor de vegetatie, soorten, locaties en *beheerdoelstellingen**.
- Verduidelijking (intentie):** *Er wordt de voorkeur gegeven aan bosbeheerspraktijken die een continue bedekking verzekeren. In elk geval dient de keuze voor de gebruikte bosbouwkundige methodes geïntificeerd te worden op basis van de ecologische impact(en) die verwacht worden. In deze wordt ook verwezen naar de aanbevolen maatregelen in Indicator 6.3.1*
- 10.6 De organisatie* dient het gebruik van meststoffen* te beperken of vermijden. Indien meststoffen* worden gebruikt, dient de organisatie* aan te tonen dat het ecologisch en economisch even gunstig of gunstiger is dan de toepassing van bosbouwssystemen waarbij geen meststoffen worden gebruikt, en dient schade aan milieuwaarden*, waaronder bodems, te voorkomen, te beperken en/of te herstellen.**
- 10.6.1 Het gebruik van meststoffen* wordt tot een minimum beperkt of vermeden.
- 10.6.2 When *fertilizers** are used, their ecological and economic benefits are equal to or higher than those of silvicultural systems that do not require *fertilizers**.
- 10.6.3 When *fertilizers** are used, their types, rates, frequencies and site of application are documented.
- 10.6.4 Indien *meststoffen** worden gebruikt, worden *milieuwaarden** beschermd, onder meer door het nemen van maatregelen om schade te voorkomen. De *beschermingsmaatregelen** omvatten:
- 1) Een verbod op het gebruik op minder dan 10 meter van de rand van beschermde gebieden, waterlopen, waterlichamen, grachten, permanente of tijdelijke waterbronnen of moerasgebieden. Wanneer wettelijke vereisten een ruimere buffer voorschrijven, worden deze nageleefd.
 - 2) Het gebruik van chemische meststoffen (kunstmest) is verboden.
- Op gedegradateerde sites (bv verzuurde gronden) in beschermde gebieden en hun bufferzones is het gebruik van (niet-kunstmatige) bodemverbeteraars in het plantgat toegestaan om de overlevingskansen van de aanplanting te vergroten.

10.6.5 Schade aan milieuwaarden* als gevolg van het gebruik van meststoffen* wordt beperkt of hersteld.

10.7 De organisatie* dient gebruik te maken van geïntegreerde plaagbestrijding en bosbouw*systemen die het gebruik van chemische pesticiden* vermijden of zijn gericht op volledige eliminatie hiervan. De organisatie* dient geen chemische pesticiden* te gebruiken die volgens FSC-beleid worden verboden. Indien pesticiden* worden gebruikt, dient de organisatie* schade aan milieuwaarden* en de menselijke gezondheid te voorkomen, te beperken en/of te herstellen.

10.7.1 Geïntegreerd beheer van schadelijke organismen, waaronder de selectie van bosbouw*systemen wordt gebruikt ter vermijding of geheel uitbannen van de frequentie, reikwijdte en hoeveelheid van toepassing van chemische pesticide*toepassingen en dient te leiden tot uitbanning van gebruik of een algehele beperking in toepassing hiervan. Pesticiden worden enkel gebruik in de volgende omstandigheden:

- 1) Indien de noodzakelijkheid van het gebruik wordt erkend door een expert* met autoriteit ter zake (Bosadministratie of andere bevoegde overheid of instelling)
- 2) Indien de levensvatbaarheid of het toekomstig voortbestaan van specifieke 'doelsoorten' in gevaar is,
- 3) De *Organisatie** verwittigt de certificeringsinstelling omtrent het gebruik van *pesticiden** voorafgaand aan het gepland gebruik en justificeert en documenteert het gebruik om een hieropvolgende analyse mogelijk te maken.
- 4) De *Organisatie** toont hierbij ook aan dat het gebruik in overeenstemming is met de wetgeving.

Verduidelijking (implementatie): Bijkomende informatie over het FSC Pesticides Policy is opgenomen op deze website <https://ic.fsc.org/en/what-is-fsc/what-we-do/strengthening-standards/pesticides>. Een database met alternatieve strategieën, praktijken en producten is beschikbaar op <http://pesticides.fsc.org>.

10.7.2 Chemische pesticiden* die door het Pesticidenbeleid van FSC zijn verboden, worden in de beheereenheid* niet gebruikt en hierin niet opgeslagen, tenzij FSC een afwijking van dit beleid heeft toegestaan.

10.7.3 Dossiers van het gebruik van *pesticiden** worden bijgehouden, met onder andere de handelsnaam, het actieve bestanddeel, de hoeveelheid actief bestanddeel gebruikt, periode van gebruik, locatie en oppervlakte van gebruik en reden voor gebruik.

10.7.4 Het gebruik van pesticiden* voldoet aan in België geldende wetgeving of bij het ontbreken hiervan aan het IAO-document 'Safety in the use of chemicals at work', inzake voorschriften voor het vervoer, de opslag, het werken met, de toepassing van en noodprocedures voor opruimen na onbedoeld morsen.

Verduidelijking (implementatie): Voor meer informatie over toegestane pesticiden en hun gebruiksvoorwaarden kan men deze website consulteren <http://www.fytoweb.fgov.be>, alsook de website van het Comité Régional PHYTO (voor Wallonië): www.crphyto.be.

10.7.5 Inzien *pesticiden** worden gebruikt, kan de wijze van toepassing de gebruikte hoeveelheden tot een minimum beperken met behoud van effectieve resultaten, en *beschermen** het omliggende *landschap** effectief.

- 10.7.6 Schade aan *milieuwaarden** en menselijke gezondheid door het gebruik van *pesticiden** wordt voorkomen en beperkt, of wordt hersteld indien dit optreedt.
- 10.7.7 Indien *pesticiden** worden gebruikt:
- 1) de gekozen methode voor toepassing van *pesticiden**, timing van de inzet en het gebruikspatroon geeft het laagste risico voor mensen en andere soorten dan doelsoorten; en
 - 2) uit objectief bewijs blijkt dat het *pesticide** de enige effectieve, praktische en kosteneffectieve wijze is om schadelijke organismen te bestrijden.
- 10.8 De organisatie* dient het gebruik van biologische bestrijders* tot een minimum te beperken, te monitoren* en streng te controleren in overeenstemming met internationaal aanvaarde wetenschappelijke protocollen*. Indien biologische bestrijders* worden gebruikt, dient de organisatie* schade aan milieuwaarden* te voorkomen, beperken en/of te herstellen.**
- 10.8.1 Het gebruik van *biologische bestrijders** wordt tot een minimum beperkt, *gemonitord** en gecontroleerd.
- 10.8.2 Het gebruik van *biologische bestrijders** voldoet aan nationale/regionale wetgeving en aanvaarde wetenschappelijke protocollen* op nationaal niveau.
- Verduidelijking (intentie):** De *organisatie** pleit voor een voorkeur voor *biologische bestrijders** boven chemische *pesticiden**.
- 10.8.3 Het gebruik van *biologische bestrijders** wordt bijgehouden, met type middel, hoeveelheid, gebruikperiode, locatie en reden voor gebruik.
- 10.8.4 Schade aan *milieuwaarden** veroorzaakt door het gebruik van *biologische bestrijders** wordt voorkomen en beperkt, of wordt hersteld indien dit optreedt.
- 10.9 De organisatie* dient risico's* te evalueren en activiteiten te implementeren die mogelijk negatieve effecten als gevolg van natuurlijke gevaren* evenredig aan schaal, intensiteit en risico* beperken.**
- 10.9.1 Mogelijk negatieve effecten van natuurlijke gevaren*, voornamelijk vuur, droogte, erosie, overstromingen, storm en het uitbreken van insectenplagen of ziektes op de infrastructuur*, bos*hulpbronnen en lokale gemeenschappen in de beheereenheid* worden geëvalueerd
- 10.9.2 Beheeractiviteiten beperken deze effecten.
- SLIMF 10.9.2 Indien capaciteit en middelen dit toestaan, zijn beheeractiviteiten gericht op het beperken van mogelijk onacceptabele negatieve effecten van natuurlijke gevaren. Indien capaciteit en middelen dit niet toestaan, communiceert de organisatie of beheerder met overheden of relevante lokale organisaties over de mogelijkheden en het vermogen voor beperking.
- 10.9.3 Het *risico** dat beheeractiviteiten de frequentie, verspreiding of ernst van *natuurlijke gevaren** verhogen, wordt vastgesteld voor de *gevaren** waarop het beheer invloed kan uitoefenen.
- 10.9.4 Er worden beheeractiviteiten vormgegeven en/of maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd die de geïdentificeerde *risico's** beperken.
- 10.10 De organisatie* dient infrastructurele ontwikkeling*, vervoersactiviteiten en bosbouw* zo te beheren dat waterbronnen en bodems worden beschermd, en dat verstoring van en schade aan zeldzame en bedreigde soorten*, habitats*, ecosystemen* en landschappelijke waarden* wordt voorkomen, beperkt en/of hersteld.**

- 10.10.1 Ontwikkeling, instandhouding en gebruik van *infrastructuur** en vervoersactiviteiten worden beheerd met het oog op de bescherming van *milieuwaarden** bepaald in *Criterium** 6.1.
- 10.10.2 *Bosbouw** activiteiten worden beheerd om ervoor te zorgen dat de *milieuwaarden** bepaald in *Criterium** 6.1 worden bepaald.
- 10.10.3 Verstoring of schade aan *waterlopen**, *waterlichamen**, bodems, *zeldzame en bedreigde soorten**, *habitats**, *ecosystemen** en *landschappelijke waarden** wordt *tijdig** voorkomen, beperkt en hersteld, en beheeractiviteiten aangepast om verdere schade te voorkomen.
- 10.11 De organisatie* dient activiteiten te beheren met betrekking tot kappen en extractie van hout en bosbijproducten*, zodat milieuwaarden* in stand worden gehouden, verhandelbaar afval wordt verminderd, en schade aan andere producten en diensten wordt vermeden.**
- 10.11.1 Praktijken voor oogsten en extractie voor hout en niet-houtachtige bosproducten* worden geïmplementeerd op een wijze waarop milieuwaarden* zoals bepaald in *Criterium** 6.1 en hoge beschermingswaarden* bepaald in *Criterium** 9.1 en 9.2, in stand worden gehouden. Dit omvat de volgende zaken
- 1) Benzeenvrije brandstoffen* en biologisch afbreekbare olie en hydraulische vloeistoffen worden gebruikt in machines en materialen wanneer dit technisch mogelijk is.
 - 2) Medewerkers en dienstverleners die in het *bos** werken, vooral operatoren van machines, zijn bekend met noodmaatregelen om bij lekkage van olie of chemische producten deze te stabiliseren/binden en op te ruimen. Alle machines met onderdelen met olie of hydraulische onderdelen zijn voorzien van geschikte 'emergency kits' (bindmiddel, recipiënten ter opvang, ...) voor een geval van schade.
 - 3) Schade aan de bodem en compactatie tijdens oogst of eender welke andere activiteit wordt zo beperkt mogelijk gehouden. De houtoogst dient te gebeuren volgens een geplande en systematische methode. Zware voertuigen zouden enkel op vaste pistes mogen rijden
 - 4) Bodembewerking (frozen of andere) over een grotere oppervlakte is niet toegelaten, tenzij voor sanitaire redenen (bodempathogenen) en mits toestemming van een bevoegde overheid of instantie.
 - 5) Eventuele bodemvoorbereidende maatregelen gaan niet tot op de diepte van de minerale bodem. Wanneer in uitzonderlijke situaties ter voorbereiding van regeneratie met aan de site aangepaste boomsoorten uit de *natuurlijke bosassociatie** er toch blootstelling is van minerale bodem, dan is deze beperkt tot plantgaten of stroken
 - 6) Er wordt voorkeur gegeven aan selectieve kap of groepenkap boven *kaalslag**. Wanneer *kaalkap** toch plaatsheeft, dan is deze beperkt tot maximaal 1 ha in loofhout of maximaal 3 hectare in naalddhout of populieraanplantingen. *Kaalslagen** bij omvorming van niet-inheemse bestanden tot inheemse bestanden zijn ook beperkt tot 3 hectare. *Kaalslagen** op hellingen met een hellingsgraad tussen 15-30° worden beperkt tot een maximum 1 ha, of 0,5 ha op hellingen met een hellingsgraad hoger dan 30°.
 - 7) In het kader van het behoud van een continue bosbedekking, wordt de potentieel negatieve impact van *kaalkap** ingeschat en gemitigeerd, bv. op vlak van *habitatconnectiviteit**, *landschappelijke waarden** of het *risico** op windschade aan naburige bosbestanden. Waar mogelijk worden verbindingscorridors behouden.

10.11.2 Oogstpraktijken optimaliseren het gebruik van *bos**producten en verhandelbare materialen en voorkomen of reduceren schade aan andere producten of diensten.

Verduidelijking (implementatie): voorbeelden van producten en diensten staan vermeld in Criterium 5.1

10.11.3 Er worden voldoende hoeveelheden dode en ontbindende biomassa en *bos**structuur behouden om milieuwwaarden* in stand te houden.

10.11.4 Oogstpraktijken vermijden schade aan resterende opstand, natuurlijke verjonging, achterblijvende resten aan houtachtig materiaal op de grond alsook en andere *milieuwwaarden**. De *organisatie** verzekert dat:

- 1) Resthout met een diameter tot 7 cm moet in het bosbestand blijven zodat het aanbod aan nutriënten op de *lange termijn** niet in gevaar gebracht wordt..
- 2) Het verwijderen van hout met een diameter groter of gelijk aan 4 cm kan toegestaan worden als aangetoond kan worden dat dit niet leidt tot een aantasting van de bodemvruchtbaarheid.

Verduidelijking (implementatie): Het is toegestaan om resthout op te hopen / te stapelen binnen het bosbestand wanneer dit gejustificeerd kan worden, bvb voor het openhouden van open ruimten, voor recreatieve doelen of ter voorbereiding van aanplanting.

10.12 De organisatie* dient afvalmaterialen* op een milieuvriendelijke manier af te voeren.

10.12.1 Het inzamelen, opruimen, vervoer en de afvoer van alle afvalmaterialen* wordt gedaan in overeenstemming met wettelijke vereisten en methoden veilig voor het (leef)milieu op een milieuvriendelijke wijze, waarbij milieuwwaarden* zoals bepaald in Criterium* 6.1 in stand worden gehouden.

F Bijlagen

Bijlage A: Minimale lijst van toepasselijke wet- en regelgeving en nationaal geratificeerde internationale verdragen, conventies en overeenkomsten (*Principe* 1*).

Verduidelijking (intentie): De hiernavolgende niet-exhaustieve lijst van referenties is gebaseerd op de best beschikbare informatie op het moment van de ontwikkeling van deze standaard. Veranderingen doorheen de tijd worden verwacht en dienen in overweging genomen te worden. Indien er bijkomende wetgeving van toepassing is, dan dient de *Organisatie** deze na te leven.

Opmerking: bronnen deels gebaseerd op analyse in kader van FSC-CNRA-BE V1-0 EN 2017-05-18

1. Wettelijke* rechten om te oogsten	
1.1 Eigendoms*- en gebruiksrechten*	Wetgeving met betrekking tot eigendoms*, gewoonterechten* en beheerrechten, inclusief het gebruik van wettelijke* methoden voor het verkrijgen van eigendoms*-rechten en beheerrechten. De wetgeving heeft ook betrekking op wettelijke* bedrijfsregistratie en fiscale inschrijving, waaronder de betreffende wettelijk verplichte vergunningen. Federale wetgeving - Civil Law ('Burgerlijk Wetboek' / 'Code Civil' 21.03.1804), Book II, Title IV, art. 516-710 (goods and limits of property), specifically articles 637 and the following (customary rights); - Wet van 4 November 1969 and subsequent amendments - Civil Law, Book III, Title VIII, Chapter II, Section 3 (rules on land lease) - Veldwetboek / Code rural 1886, article 29; - Boswetboek / Code forestier 1854 (Title XI); - Wetboek van Strafvordering / Code d'instruction criminelle 17.11.1808 and more recent amendments (articles 16-21, partly abrogated). - Law on income taxes ('Wetboek van de Inkomstenbelastingen' / 'Code des impôts sur les revenus') 1992 - including Title IX. 'Kadastraal inkomen van onroerende goederen' / 'Le revenu cadastral des biens immobiliers' Specifiek voor Vlaanderen: - Forest Decree 1990 (Chapter IX), art. 51 (rights of forest use) and art. 10 (accessibility of the forest) - Besluit erkenning exploitanten 2002 (recognition of companies harvesting wood) Specifiek voor Wallonië: - Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier (Forest Code) - Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe, Title I. Droit d'enregistrement, Chapter IV, Section I. Transmissions à titre onéreux de biens immeubles
1.2 Concessies	Wetgeving ten aanzien van procedures voor de uitgifte van bos*bouwconcessies, waaronder het gebruik van wettelijke* methoden voor het verkrijgen van concessies. Omkoping, corruptie en nepotisme zijn bekende problemen die bij het verkrijgen van concessies een rol spelen. Niet relevant voor België: er is geen systeem van concessies voor houtoogst (enkel voor jacht of eventuele concessies op gebruik van overheidspatrimonium)
1.3 Beheer en plannen van de oogst	Alle nationale of subnationale wettelijke* voorschriften voor beheerplanning, waaronder het uitvoeren van een bos*inventarisatie, het hebben van een bos*beheerplan* en bijbehorende planning en monitoring, effectrapportages, overleg met andere organisatie, en goedkeuring hiervan door wettelijk bevoegde* instanties Federale wetgeving - Federal law of 6 May 1999 on the creation of forest owner groups ("Loi visant à

	<i>promouvoir la création de sociétés civiles de groupements forestiers")</i> Specifiek voor Vlaanderen: - Forest Decree ('Bosdecreet') 1990, , article 41quater (on forest inventories), articles 43 and 47 (on management plans) - Nature Decree ('Natuurdecreet') 1997, art 16 bis -duodecies nature management plans and nature reserves, art 54bis forest owner groups) Besluit van de Vlaamse Regering van 14/07/2017 betreffende de natuurbeheerplannen en natuurreservaten Specifiek voor Wallonië: - Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier (Forest Law) - Chapitre II, Articles 8 - 11 (on the permanent inventory of forest resources) and Article 31 (on forest protection in the management plan) Chapitre III, Articles 57 - 70 (on management plans)
1.4 Kapvergunningen	Nationale of subnationale wet- en regelgeving met betrekking tot procedures voor de uitgifte van oogstvergunningen, licenties of andere <i>wettelijke*</i> documenten vereist voor specifieke oogstactiviteiten. Dit betreft ook het gebruik van <i>wettelijke*</i> methoden voor het verkrijgen van de vergunningen. Corruptie is een bekend probleem dat speelt bij de uitgifte van oogstvergunningen Federale wetgeving: - Veldwetboek / Code rural 1886 (art. 90) - Strafwetboek / Code d'instruction criminelle 1808 (art. 537) Specifiek voor Vlaanderen: - Forest Act ('Bosdecreet') 1990 (articles 20, 50, 62, 66, 79, 81 and 97) - Decreet Ruimtelijke Ordening (1999) article 99 (on urbanism permits) - B.VI. Reg. of 8 November 2002 (on admission/recognition of wood buyers and harvesters) Specifiek voor Wallonië: - Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier - Titre IV, Chapitre VI (on forest exploitation), Article 80 (harvesting permit) - Cahier des charges pour la vente des coupes de bois dans les forêts de la Région wallonne (Forêts domaniales) et dans les forêts des administrations subordonnées, particularly chapter V, article 28 (on the harvesting permit for exploitation in public forests owned by the Walloon Region and other administrations)
2. Belastingen en vergoedingen	
2.1 Betaling van royalties en oogstvergoedingen	Wetgeving met betrekking tot de betaling van alle wettelijk voorgeschreven tarieven voor <i>bos*</i>kap, zoals royalty's, bosbestandsvergoedingen en andere vergoedingen op basis van volume. Dit betreft betaling van de vergoedingen op basis van een juiste classificatie van hoeveelheid, kwaliteit en soorten. Onjuiste indeling van <i>bos*</i>producten is een bekend probleem dat vaak samenvalt met omkoping van overheidsfunctionarissen die belast zijn met de controle op classificatie. Niet van toepassing; er is hiervoor in België geen wettelijk kader.
2.2 BTW en andere accijnzen	Wetgeving met betrekking tot verschillende soorten accijnzen die gelden voor het materiaal dat wordt verkocht, waaronder de verkoop van materiaal als levend <i>bos*</i> (verkoop op stam). Federale wetgeving: BTW wetgeving (1969 en latere aanpassingen).
2.3 Inkomensbelasting en winstbelasting	Wetgeving met betrekking tot inkomens- en winstbelasting afhankelijk van winst verkregen uit de verkoop van <i>bos*</i>producten en oogstactiviteiten. Deze categorie is ook gerelateerd aan inkomsten uit de verkoop van hout; hieronder vallen geen andere belastingen die in het algemeen op bedrijven van toepassing zijn, en dit heeft niets te maken met betaling

	van salarissen.Belgium: - L'Wetboek van de Inkomstenbelastingen' / 'Code des impôts sur les revenus') 1992 – incl. Title IX. 'Kadastraal inkomen van onroerende goederen' / 'Le revenu cadastral des biens immobiliers'
3. Houtkapactiviteiten	
3.1 Houtkapvoorschriften	Alle wettelijke* voorschriften voor oogsttechnieken een -technologieën, waaronder selectief kappen, verjonging via schermkap, kaalkap, uitrijden van gekapt hout, seizoensbeperkingen enz. In typische gevallen betreft dit voorschriften ten aanzien van de grootte van het kapgebied, minimumleeftijd en/of diameter voor kapactiviteiten en elementen die tijdens het kappen <i>dienen*</i> te worden behouden enz. Het opzetten van sleeppaden of vrachtpaden, het bouwen van wegen, afwatering en bruggen enz., <i>dient</i> ook te worden overwogen, alsmede het plannen en monitoren van de oogstactiviteiten. Alle wettelijk bindende codes voor oogstpraktijken <i>dienen*</i> te worden meegenomen. Specifiek voor Vlaanderen: - Forest Decree ('Bosdecreet') 1990, articles 54, 64, 70, 71 - Besluit Vlaamse Regering van 14.07.2017 over de Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer (including sustainable forest management) - Nature Decree ('Natuurdecreet') 1997, article 13 § 4 (on 'nature license') and article 25 § 1, 2nd part, 1° and 5° (on criteria for sustainable forest management in the Flemish Ecological Network) - Beheervisie Openbaar Bos (2001) - management vision for public forests - Code goede natuurpraktijk (omzendbrief 10.11.1998) - 'Code for good nature practice' - Besluit erkenning exploitanten 2002 (recognition of harvesting companies) Specifiek voor Wallonië: - Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier (Forest Code) : Titre IV, Chapitre VI (on forest exploitation), Articles 81 - 91 Titre IV, Chapitre IV (on forest conservation) Article 71 - Cahier des charges pour la vente des coupes de bois dans les forêts de la Région wallonne (Forêts domaniales) et et dans les forêts des administrations subordonnées, particularly chapters V, VI and VII (on forest exploitation in public forests owned by the Walloon Region and other administrations)
3.2 Beschermde sites en soorten	International, national, and sub national treaties, laws, and regulations related to protected areas, allowable <i>forest*</i> uses and activities, and/or rare, threatened, or endangered species, including their <i>habitats*</i> and potential <i>habitats*</i>. Internationale overeenkomsten: <i>Belgium has signed/ratified the Convention on Biological Diversity (CBD) 1992, as well as the Ramsar, Bern and Bonn Conventions.</i> <i>European Union:</i> - Council Directive 92/43/EEC on the Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora ('Habitats Directive') - Council Directive 2009/147/EC on the conservation of wild birds ('Birds Directive') Federale wetgeving: - Royal Decree on protected animal species, 1980 (modified in 1987, 1992 and 2001), - Law on the protection of birds, 1981 - Several Royal Decrees on the protection of natural areas, including e.g. the Sonian Forest Specifiek voor Vlaanderen: - Landscape Decree ('Decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg'), articles 14 and 16 - Nature Decree ('Natuurdecreet') of 21 oktober 1997, article 14 ('zorgplicht'), articles 2 and others on Natura 2000 special areas of conservation (Habitat Directive and Bird

	Directive areas) and articles 48 and 50 on the 'natuurrichtplan', art. 16 nature management plans and nature reserves; art. 51 protection of plant and animal species - Het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 betreffende soortenbescherming en soortenbeheer (species protection and management) - Decree on archeological heritage (Decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium) - Besluit van de Vlaamse regering van 24 mei 2002 (on designation of special areas of conservation according to the Habitat Directive) - Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 - Various Flemish decrees/acts to designate Natura 2000 areas. Specifiek voor Wallonië: - Décret du 6 décembre 2001 relatif à la conservation des sites Natura 2000 ainsi que de la faune et de la flore sauvages (on protection of Natura 2000 sites and natural fauna and flora) - 24 mars 2011 - Arrêté du Gouvernement wallon portant les mesures préventives générales applicables aux sites Natura 2000 ainsi qu'aux sites candidats au réseau Natura 2000 - 19 mai 2011 - Arrêté du Gouvernement wallon fixant les types d'unités de gestion susceptibles d'être délimitées au sein d'un site Natura 2000 ainsi que les interdictions et mesures préventives particulières qui y sont applicables, modifié par l'arrêté du Gouvernement wallon du 30 avril 2014 - 23 octobre 2008 – Arrêté du Gouvernement wallon fixant certaines modalités du régime préventif applicable aux sites Natura 2000 - Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier: Titre IV, Chapitre IV (on forest protection), Article 71 - Code wallon de l'Aménagement du Territoire, de l'Urbanisme et du Patrimoine, Livre III, Articles 185 - 252 and Livre IV, Article 450 (partim) and 477 - 529 (protection of heritage, including archeological sites) - Décret wallon relatif aux Parcs naturels du 16 juillet 1985 modifié le 3 juillet 2008 (on Natural Parks) - Various Walloon decrees/acts to designate Natura 2000 areas. - Législation relative à la conservation de la Nature : http://environnement.wallonie.be/legis/consnat.htm
3.3 Milieuvoorschriften	National and sub national laws and regulations related to the identification and/or protection* of environmental values* including but not limited to those relating to or affected by harvesting, acceptable levels for soil damage, establishment of buffer zones (e.g., along water courses, open areas and breeding sites), maintenance of retention trees on the felling site, seasonal limitations of harvesting time, environmental requirements for forest* machineries, use of pesticides* and other chemicals, biodiversity conservation*, air quality, protection* and restoration* of water quality, operation of recreational equipment, development of non-forestry infrastructure*, mineral exploration and extraction, etc. Specifiek voor Vlaanderen: - 'Milieuvergunningdecreet' (1985) - on environmental permits - 'Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid' (1995) - general regulations on environmental policy - Decreet Ruimtelijke Ordening (1999) - on spatial planning - Forest Decree ('Bosdecreet') 1990, articles 90, 96 and 97 - on forest protection - Nature Decree (1997) - Besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage (on environmental impact assessment in case of deforestation) - Besluit erkenning exploitanten 2002 (on recognition of companies harvesting wood) Specifiek voor Wallonië:

	- <i>Décret du 15 juillet 2008 relatif au Code forestier</i> - <i>Titre 3, Chapitre VI, Articles 31 - 51 (on forest protection)</i> <i>Titre 4, Chapitre III, Article 57 (environmental requirements in management plans)</i> <i>Titre 4, Chapitre IV, Article 71 (on conservation)</i> - <i>Code wallon de l'aménagement du territoire, de l'urbanisme, du patrimoine, et de l'énergie (Décret du 19 avril 2007)</i> - <i>Book I, Title V, Chapitre III, Section VII (procedure for urbanism permit and environmental impact assessment) and Book V, Title 1, Chapter I bis, Section 1, Article 254 (procedure)</i> - <i>Circulaire n° 2556 of 14 april 1995 and Circulaire n° 2619 of 22 september 1997 'relative aux aménagements dans les bois soumis au régime forestier' - on specific measures for the protective role of public forests</i> - Normes de gestion pour favoriser la biodiversité dans les bois soumis au régime forestier complément à la circulaire n° 2619 du 22 septembre 1997 relative aux aménagements dans les bois soumis au régime forestier : http://environnement.wallonie.be/publi/dnf/normes.pdf - Interdiction de drainage décrit dans le Code Forestier wallon (article 43)
3.4 (Arbeids)veiligheid en -gezondheid	Legally required personal <i>protection*</i> equipment for persons involved in harvesting activities, implementation of safe felling and transport practices, establishment of <i>protection*</i> zones around harvesting sites, safety requirements for machinery used, and legally required safety requirements in relation to chemical usage. The health and safety requirements that <i>shall*</i> be considered relevant to operations in the <i>forest*</i> (not office work, or other activities less related to actual <i>forest*</i> operations). Internationale akkoorden: As an ILO member, Belgium has ratified all fundamental and governance conventions and about half of the technical conventions. Federale wetgeving: - Law of 4 August 1996 on well-being of workers in the performance of their work - Relevant Royal Decrees, as summarized in the 'Codex on well-being at work' (2012) - General regulations on the protection of workers, 1947 (partly abrogated) - Authorized pesticides* and their conditions of use in Belgium : http://www.fytoweb.fgov.be and also (for Wallonia) : www.crphyto.be Specifiek voor Vlaanderen: - Besluit erkenning exploitanten 2002 (on recognition of companies harvesting wood in the forest) Specifiek voor Wallonië: - Cahier des charges pour la vente des coupes de bois dans les forêts de la Région wallonne (Forêts domaniales) et dans les forêts des administrations subordonnées, particularly chapter IX, article 48 on prevention of accidents at work during forest exploitation in public forests owned by the Walloon Region and other administrations, which refers to the regulations on protection of workers ('Règlement général sur la Protection du Travail')
3.5 Wettelijk* dienstverband	Wettelijke* voorschriften voor het in dienst nemen van personeel betrokken bij oogstactiviteiten, waaronder voorschriften voor contracten en werkvergunningen, voorschriften voor verplichten verzekering, voorschriften voor competentiecertificaten en andere opleidingseisen, en betaling van sociale premies en inkomstenbelasting die door de werkgever worden ingehouden. Hieronder valt ook het respecteren van de minimumleeftijd om te werken, de minimumleeftijd voor personeel betrokken bij gevaarlijk werk, wetgeving tegen dwangarbeid en verplichte afbeid, discriminatie en de vrijheid van vergadering Internationale akkoorden: As an ILO member, Belgium has ratified all fundamental and governance conventions and about half of the technical conventions. Federale wetgeving:

	- Labour Law of 16 March 1971 - Law of 3 July 1978 on work contracts (and subsequent amendments) Specifiek voor Vlaanderen: - Besluit Vlaamse Regering betreffende de erkenning van exploitanten 2002 (on recognition of companies harvesting wood in the forest)
4. Rechten van derden	
4.1 Gewoonterechten*	Wetgeving ten aanzien van <i>gewoonterechten*</i> met betrekking tot <i>bos*</i>kapactiviteiten, waaronder voorschriften voor het delen van de baten en inheemse rechten. Federale wetgeving: Civil Law ('Burgerlijk Wetboek' / 'Code Civil' 21.03.1804), Book II, Title IV, art. 516-710 (goods and limits of property), specifically articles 637 and the following on customary rights ('Erfdienstbaarheden' / 'Servitudes');
4.2 Vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming*	Wetgeving met betrekking tot 'vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming' in verband met de overdracht van <i>bos*</i>beheerrechten en <i>gewoonterechten*</i> aan de <i>organisatie*</i> die leiding geeft aan de oogstactiviteiten. Niet van toepassing in België
4.3 Rechten van <i>inheemse volken*</i>	Wetgeving voor regulering van de rechten van <i>inheemse volken*</i> voor zover deze betrekking hebben op bosbouwactiviteiten. Mogelijke aspecten waar rekening mee gehouden dient te worden zijn <i>eigendoms-*</i> en landrechten op het gebruik van bepaalde hulpbronnen en het praktiseren van traditionele activiteiten met betrekking tot het <i>bos*</i>, die op bebost land kunnen plaatsvinden. Niet van toepassing in België (geen inheemse bevolking volgens UN definitie, referentie ILO conventie 169)
5. Handel en vervoer	
Opmerking: dit onderdeel omvat vereisten voor zowel <i>bosbeheer*</i> als rond verwerking en handel.	
5.1 Classificeren van soorten, aantallen en kwaliteit	Wetgeving ten aanzien van de classificatie van geoogst materiaal in termen van soorten, hoeveelheden en kwaliteit met betrekking tot handel en vervoer. Een onjuiste classificatie van geoogst materiaal is een bekende manier om betaling van wettelijk voorgeschreven belastingen en kosten te verminderen of te vermijden. EU: - Council Regulation (EEC) number 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code - Commission Regulation (EEC) number 2454/93 of 2 July 1993 (implementing provisions)
5.2 Handel en vervoer	Alle voorgeschreven vergunningen voor handel en vervoer <i>dienen*</i> aanwezig te zijn. Hetzelfde geldt voor wettelijk voorgeschreven vervoersdocumenten die bijgevoegd moeten worden bij vervoer van hout verkregen uit <i>bos*</i>bouw. Internationale akkoorden: - CMR convention (Convention Relative au Contrat de Transport International de Marchandises par Route) - Convention on the contract for the international carriage of goods by road, 1956 (modified in 1978) EU: - Resolution number (EC) 1071/2009 of the European Parliament and the Council of 21 October 2009 (on common rules for the conditions applicable to the profession of road haulage undertaker, and access to the market for international carriage of goods by road) - Directive 2006/87/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 laying down technical requirements for inland waterway vessels and repealing Council Directive 82/714/EEC - Council Directive 95/18/EC of 19 June 1995 on the licensing of railway undertakings Federaal niveau: - Belgium signed the CMR convention on 19 May 1956 and ratified the convention on 18

	September 1962. - Law of 15 July 2013 on the carriage of goods by road, and including execution of the Resolution (EC) number 1071/2009 of the European Parliament and the Council of 21 October 2009 (on establishing common rules concerning the conditions to be complied with to pursue the occupation of road transport operator, and access to the market for international carriage of goods by road) - Royal Decree of 22 May 2014 on the carriage of goods by road - Royal Decree of 4 April 2014 - Amending act to the Royal Decree of 15 October 1935 concerning the general regulations for shipping waterways of the Kingdom and amending the Royal Decree of 24 September 2006 concerning the general police regulations for shipping on the inland waterways of the Kingdom - Each waterway (canal, river, or part thereof) has its own specific shipping regulations and police regulations - Royal Decree of 30 September 2005 on the promotion of combined transport of goods
5.3 Offshorehandel en verrekenprijzen	Wetgeving ten aanzien van offshorehandel. Offshorehandel met verwante bedrijven gevestigd in een belastingparadijs, gecombineerd met kunstmatige verrekenprijzen, is een bekende manier om betaling van wettelijk voorgeschreven belastingen en kosten aan het land waarin de producten worden geoogst, te vermijden. Offshorehandel wordt beschouwd als een belangrijke bron van middelen die kunnen worden gebruikt voor betaling van steekpenningen aan bos*bouwactiviteiten en personeel dat betrokken is bij de oogst. Veel landen hebben wetgeving opgesteld met betrekking tot verrekenprijzen en offshorehandel. Er <i>dient</i> te worden opgemerkt dat het hier uitsluitend gaat om verrekenprijzen en offshorehandel voor zover dit wettelijk in het betreffende land is verboden. Federaal niveau: - Law of 10 February 1999 on repression of corruption ('Wet betreffende de bestraffing van corruptie' / 'Loi relative à la répression de la corruption') Legislation relevant to corruption/bribery: - Penal Code, Articles 5, 7bis, 41bis, 246 (§2), 250 - Code of Criminal Procedure, Articles 21, 21ter and 22 of the Preliminary Title, Article 10quater (§1 and 2), Article 29 - Income Tax Code, Article 53 (§24), Article 219
5.4 Douanevoorschriften	Douanewetgeving ten aanzien van gebieden zoals export-/importvergunningen en productclassificatie (code, hoeveelheid, kwaliteit en soort). EU: - Council Regulation (EEC) number 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code, and subsequent amending acts - Commission Regulation (EEC) number 2454/93 of 2 July 1993 (implementing provisions) Federale niveau: - Ministerial Decision of 11 January 2007 (explanation of the common customs document, 'Enig document' / 'Document administratif unique')
5.5 CITES	CITES-vergunningen ('Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora', de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten; ook bekend als de Overeenkomst van Washington). Internationaal: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) - Washington, 3 March 1973 EU: - Regulation (EG) number 338/97 of the Council of 9 December 1996 (and subsequent amendments) - Regulation (EG) number 865/2006 of the Commission of 4 May 2006 on export regulations - Regulation (EU) number 750/2013 of the Commission of 29 July 2013 (update of the

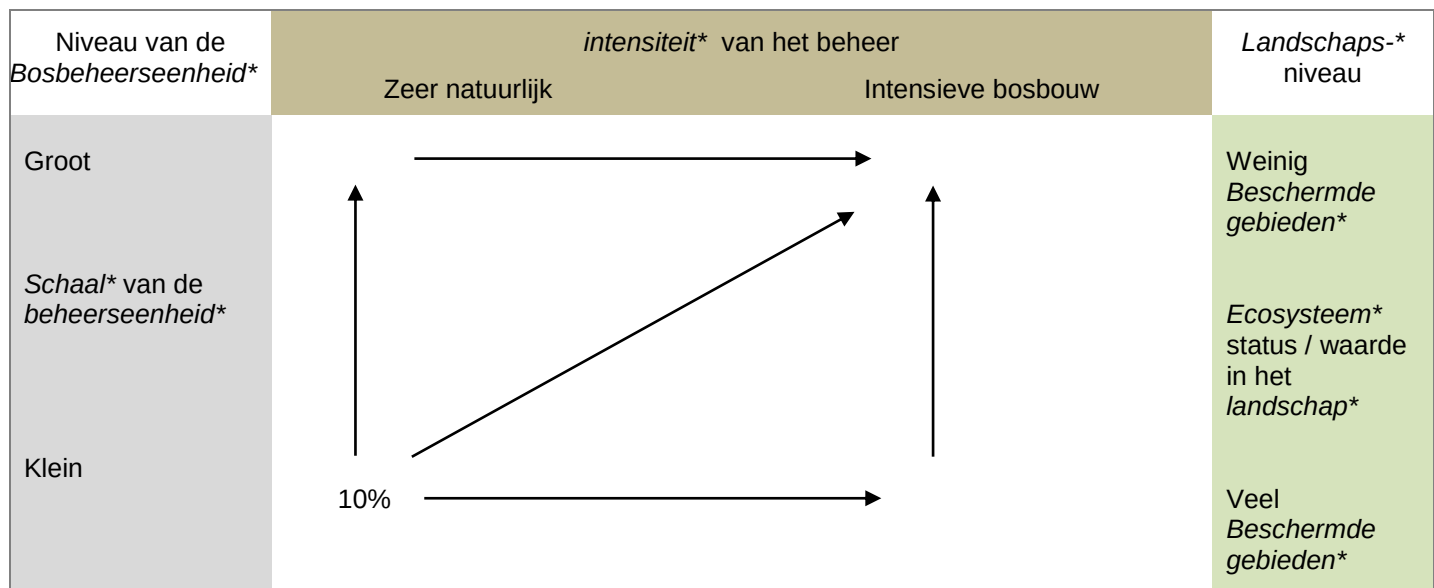
	<i>Annexes, change of Regulation (EG) number 338/97 of the Council)</i> Federale niveau: - <i>Law of 28 July 1981 (and subsequent amending acts) on the approval of the CITES convention and of the Annexes, as well as the amendment to the Convention of Bonn of 22 June 1979</i> - <i>Royal Decree of 9 April 2003 on protection of species of wild fauna and flora through control of the trade</i>
6. Due diligence of zorgvuldigheid	
6.1 Due diligence of zorgvuldigheidsprocedures	Wetgeving voor due diligence of zorgvuldigheidsprocedures, waaronder bijvoorbeeld systemen voor due diligence of zorgvuldigheid, declaratieverplichting en/of het bijhouden van handelsgerelateerde documenten enz. EU: - <i>Regulation (EU) number 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market ('EU Timber Regulation')</i> - <i>Commission Delegated Regulation (EU) No 363/2012 of 23 February 2012 (on the procedural rules for the recognition and withdrawal of recognition of monitoring organizations)</i> - <i>Commission implementing Regulation (EU) No 607/2012 of 6 July 2012 (detailed rules concerning the due diligence system and the frequency and nature of the checks on monitoring organizations)</i> Federale niveau: - <i>Law of 21 December 1998 on product standards to foster sustainable production and consumption patterns and to protect the environment, public health and workers</i> - <i>Royal Decree of 16 November 2000 (on designation of officials of the Federal Public Service Environment to carry out inspection activities)</i> - <i>Law of 25 April 2014, amending to the 'product standards law' of 21 December 1998</i> - <i>Royal Decree of 2 July 2014 on the regulation of control measures for the enforcement of the 'product standards law' of 21 December 1998</i>
7. Ecosysteemdiensten	
	Wetgeving met betrekking tot rechten op <i>ecosysteemdiensten*</i>, waaronder <i>gewoonterechten*</i> en beheerrechten met gebruik van <i>wettelijke*</i> methoden voor het maken van aanspraak op en het verkrijgen van baten en beheerrechten ten aanzien van <i>ecosysteemdiensten*</i>. Nationale en subnationale wet- en regelgeving met betrekking tot de identificatie, bescherming van en betaling voor <i>ecosysteemdiensten*</i>. Dit behelst ook <i>wettelijke*</i> bedrijfsregistratie, waaronder de betreffende <i>wettelijk*</i> verplichte vergunningen voor de uitbating, betalingen voor en claims met betrekking tot <i>ecosysteemdiensten*</i> (waaronder toerisme). <i>Code forestier 2008/ Natuur & Bos, Bosdecreet 1990, (forest law)</i> <i>Wallonia forest law; http://environnement.wallonie.be/legis/dnf/forets.htm</i> <i>Belgium drinking water regulations; http://www.belgium.be/nl/gezondheid/gezond_leven/voeding/voedselveiligheid/water</i> <i>Brussels capital region, Forest law; http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2004031839&table_name=wet</i> <i>EU Habitats Directive, About protected habitats and EU countries; http://biodiversity.europa.eu/mtr/countries/belgium</i>

Bijlage B: Opleidingseisen voor werknemers* (Principe* 2)

Waar relevant in het kader van schaal, intensiteit en risico* van de activiteiten, en desgevallend in verhouding hiermee, dienen* werknemers* in staat te zijn tot:

- 1) Het implementeren van bos*activiteiten die aan de toepasselijke wettelijke* voorschriften voldoen (Criterium* 1.5);
- 2) het begrijpen van inhoud, betekenis en toepasbaarheid van de acht fundamentele arbeidsverdragen van de IAO (Criterium * 2.1);
- 3) herkennen en melden van gevallen van seksuele intimidatie en genderdiscriminatie (Criterium * 2.2);
- 4) het verwerken en afvoeren van gevaarlijke stoffen op veilige wijzen zodat het gebruik hiervan geen gezondheidsrisico's* met zich meebrengt (Criterium * 2.3);
- 5) het uitvoeren van hun verantwoordelijkheden voor bijzonder gevaarlijke taken of functies met een speciale verantwoordelijkheid (Criterium * 2.5);
- 6) het identificeren van plekken met bijzonder cultureel, ecologisch, economisch, religieus of spiritueel belang en de nodige maatregelen implementeren om deze te beschermen voor het begin van bos*beheeractiviteiten om negatieve effecten te voorkomen (Criterium * 4.7);
- 7) het vaststellen waar lokale gemeenschappen* wettelijke bevoegdheden* en gewoonterechten* hebben met betrekking tot beheeractiviteiten (Criterium * 4.2);
- 8) het uitvoeren van sociale, economische en milieu-effectrapportages* en gepaste risicobeperkende maatregelen nemen (Criterium * 4.5);
- 9) Implement activities related to the maintenance and/or enhancement of ecosystem services*, when FSC Ecosystem Services Claims are used (Criterium * 5.1);
- 10) het werken met de toepassing van en opslag van pesticiden* (Criterium* 10.7); en
- 11) het implementeren van procedures voor het opruimen van gemorste afvalmaterialen (Criterium * 10.12).

Bijlage C: Conceptueel diagram van een netwerk van beschermingszones* (Principe* 6)

Dit diagram toont hoe de oppervlakte van de *beheerseenheid** die opgenomen is in het *Netwerk van beschermde gebieden** verwacht wordt toe te nemen van de minimale oppervlakte van 10% naargelang de grootte, *intensiteit** van het beheer, en/of de status en waarde van *ecosystemen** op *landschappelijk**.

De kolom helemaal recht met als titel '*Ecosysteem** status / waarde in het *landschap**' geeft een schaal aan rond hoe natuurlijke ecosystemen beschermd worden op landschappelijk niveau en geeft een indicatie voor vereisten voor verdere bescherming in de *beheerseenheid**.

De kolom links met als titel *Schaal** van de *beheerseenheid** geeft aan hoe bij een stijgende oppervlakte van de bosbeheerseenheid* de beheerseenheid zelf op *landschap**sniveau opereert. Bij stijgende oppervlakte nemen ook de verwachtingen rond het hebben van een *Netwerk van Beschermd gebieden** - met functionele voorbeelden van alle natuurlijk voorkomende ecosystemen* in het *landschap** aanwezig - toe.

Bijlage D: Lijst van zeldzame en bedreigde soorten* (Principe* 6)

CITES species: [http://checklist.cites.org \(country = Belgium\)](http://checklist.cites.org (country = Belgium)); <https://www.health.belgium.be/en/animals-and-plants/animals/cites-and-endangered-species/lists-species-protected-cites>

IUCN Red List: <http://www.iucnredlist.org>

Belgium: <https://www.belgium.be/en/environment/fauna>; <https://www.belgium.be/en/environment/flora>

Brussels: <https://environnement.brussels/thematiques/espaces-verts-et-biodiversite/la-biodiversite/flore>; <https://environnement.brussels/thematiques/espaces-verts-et-biodiversite/la-biodiversite/faune> ([https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/FD_14 Biodiversite](https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/FD_14_Biodiversite))

Flanders: <https://www.vlaanderen.be/inbo/rode-lijsten/>; <https://www.natuurenbos.be/rodelijsten> ; <https://flora.inbo.be/Pages/Common/Default.aspx> (Flemish Research Institute for Nature and Forest – INBO)

Wallonia: <http://biodiversite.wallonie.be/fr/accueil.html?IDC=6>).

Bijlage E: Onderdelen van het *beheerplan** (*Principe** 7)

De *Organisatie** zal een *beheersplan** hebben wat in overeenstemming is met Principe 7, en de volgende elementen bevat op een niveau qua detail aangepast aan de *schaal*, *intensiteit** en het *risico** van de beheersactiviteiten:

- 1) Een beschrijving van het bos (*eigendomsrechten** en bostypes, *infrastructuur** en wegen, en waar van toepassing de gebieden die omgevormd werden van *natuurlijk bos** naar plantage na november 1994), met inbegrip van de resultaten van bestaande analyses:
 - natuurlijke hulpbronnen en milieuwaarden*, zoals vastgesteld in principe* 6 en
 - de componenten van het *Netwerk van beschermingszones** zoals vermeld in indicator 6.5.1 met inbegrip van de *Hoge Beschermingswaarden* *, zoals geïdentificeerd in principe* 9
 - sociale, economische en culturele hulpbronnen en omstandigheden, zoals vastgesteld in principes* 2, 5, 6 en 9;
 - grote sociale en milieurisico's in het gebied (bvb in verband met natuurlijke gevaren* zoals in Criterium 10.9), zoals vastgesteld in principes* 2, 5, 6 en 9;
- 2) Een samenvatting van het beleid en de *beheersdoelstellingen** zoals gedefinieerd in Criterium 7.1.
- 3) Programma's en activiteiten in verband met:
 - de rechten van werknemers*, arbeidsgezondheid en -veiligheid, gendergelijkheid*, zoals vastgesteld in principe* 2*;
 - de verhouding met de gemeenschap, lokale economische en sociale ontwikkeling, zoals vastgesteld in principe* 4 en principe* 5;
 - betrokkenheid* met belanghebbenden en het beslechten van geschillen* en klachten, zoals vastgesteld in principe* 1, principe* 2 en principe* 7;
 - geplande beheeractiviteiten en tijdschema's, gebruikte bosbouwmethoden, veel gebruikte oogstmethoden en -apparatuur, zoals vastgesteld in principe* 10;
 - de redenering(en) voor de oogstpercentages van hout en andere natuurlijke hulpbronnen, zoals vastgesteld in principe* 5.
- 4) Maatregelen voor behoud* en/of herstel*:
 - de componenten van het *Netwerk van beschermingszones** zoals vermeld in indicator 6.5.1 met inbegrip van de *Hoge Beschermingswaarden* *, zoals geïdentificeerd in principe* 9
 - Waterlichamen* en oeverzones*;
 - connectiviteit* van het landschap*, waaronder corridors voor wilde dieren;
- 5) De operationele strategieën (6.6.1) in verband met:
 - *Biotoopbomen** en dood hout
 - Het behoud van *inheemse soorten** en hun genetische diversiteit
- 6) Maatregelen voor beoordeling, preventie en beperking van negatieve effecten van beheeractiviteiten op:
 - milieuwaarden*, zoals vastgesteld in principe* 6;
 - de componenten van het *Netwerk van beschermingszones** zoals vermeld in indicator 6.5.1 met inbegrip van de *Hoge Beschermingswaarden* *, zoals geïdentificeerd in principe* 9;
 - sociale waarden zoals vastgesteld in principe* 2, 5 en 9;
- 7) Een beschrijving van het monitoringprogramma, zoals vastgesteld in principe* 8 en Bijlage G.

Ecosysteemdiensten *: indien er promotionale uitingen gemaakt worden rond de *ecosysteemdiensten** zoals geïdentificeerd in Criterium 5.1, dan zal de *Organisatie** ook deze *ecosysteemdiensten* opnemen in het beheersplan in de onderdelen 1, 4, 6 en 7 van bovenstaand overzicht.

Bijlage F: Conceptueel kader voor planning en monitoring (*Principe* 7*).

De onderstaande tabel wil een voorbeeld geven met een niet-exhaustatieve lijst van elementen die bij evaluatie/monitoring aangewend kunnen worden bij de herziening van diverse documenten en tools rond planning en monitoring. De frequentie van herziening dient gebaseerd te zijn op bestaande planningscycli alsook op bronnen van informatie uit monitoring en evaluatie en hun relevantie

Focus	Onderwerp	Element wat geëvalueerd wordt (niet-limitatieve lijst)	FSC Principe* / Criterium*	Frequentie van monitoring (voorbeeld)
Ecologisch	Wijzigingen waargenomen in milieuwaarden	<i>Biologische diversiteit*</i> qua soorten in fauna (al dan niet in verband met wildstand) en flora	C 6.1, 6.6	
		Waterkwaliteit en quantiteit	C 6.1, 6.7	
		Bodemgesteldheid (erosie, compactatie) ; op het terrein en doorheen d etijd	C 6.1 , 10.6, 10.10, 10.11	
		Landschapswaarden	C 6.8	
		Habitat kwaliteit (samenstelling, connectiviteit)	C 6.4, 6.7	
	Wijzigingen waargenomen in elementen van het network van beschermde zones, die bijdragen aan een verhoogd natuurlijk karakter	<i>Representatieve voorbeeldgebieden *</i> (niet-beheerde gebieden) en verouderingseilanden	C 6.5	
		Verouderingseilanden	C 6.5, 6.6	
		Status van High Conservation Values, categoriëns 1, 3 en 4 i. <i>Zeldzame en bedreigde soorten</i> , ii. <i>Zeldzame en bedreigde ecosystemen en habitats</i> , iii. <i>Ecosysteemdiensten</i>	P9	
		(Integral) bos- en natuurreservaten	C 6.5	
		Habitattypes zoals gedefinieerd door de EU habitats directive binnen en buiten Natura 2000 sites	C 6.5	
		Andere elementen van habitats en beschermde gebieden * (sleutelhabitats, oeverzones en oeverbos, bufferzones, gediversifieerde bosraden...)	C 6.5, 6.4-6.7	
		Aantal dode bomen in vergelijking met doelstellingen	C 6.6	
		Aantal biotoopbomen in vergelijking met doelstellingen	C 6.6	
		Economisch	Wijzigingen waargenomen op vlak van de productiekracht	Natuurlijke regeneratie
Vitaliteit van bosbestanden/bomen	C 10.9			Jaarlijks
Bodemvruchtbaarheid	C 7.3, 10.2, 10.11			
Groeisnelheden van bomen/bestanden	C 5.2, 7.3			
Oogstniveaus in vergelijking met jaarlijks toelaatbare oogstvolumes	C 5.2			Jaarlijks
Algemene economische	Budget (uitgaven en ontvangsten)		P5	Jaarlijks

	leefbaarheid van de beheerseenheid	Hulpbronnen (producten) en (ecosystem) diensten die een bijdrage leveren aan de lokale economie	P5	
Socio-cultureel	Wijzigingen waargenomen op vlak van cultureel erfgoed	Status van High Conservation Values, categorie 6 (culturele waarden)	P9	
	Verstandhouding met lokale gemeenschap	Oplossing van conflicten	C 1.6, 2.6, 4.6	
	Bijdrage via ecosysteemdiensten aan de samenleving	Ecosysteemdiensten (recreationele aspecten, toegankelijkheid...)	C 5.1, 5.2 / FSC-PRO-30-006	
Bosexploitatie	Veiligheid en gezondheid op de werkvloer	Aantal werkongevallen	C 2.3	
	Inputs		C 10.6, 10.7	
	Geschikte afvoer van afvalmaterialen		C 10.11, 10.12	
	Naleving van de werkinstructies bij exploitatie			

Bijlage G: Voorschriften voor monitoring/toezicht (*Principe* 8*).

Implementatie van vereisten rond monitoring voor SLIMF bossen waarvoor geen wettelijke vereiste bestaat rond het hebben van een bosbeheersplan: De monitoring zal uitgevoerd worden in verhouding met de schaal*, intensiteit* en het risico* van de beheersactiviteiten. Voor SLIMF bossen zijn enkel de elementen die opgenomen staan in hun beheersplan (conform Bijlage E) ook voorwerp van monitoringsactiviteiten.

- 1) Monitoring in 8.2.1 is voldoende om de milieu-effecten van beheeractiviteiten vast te stellen en te beschrijven, waaronder, indien van toepassing:
 - De resultaten van regeneratieactiviteiten (Criterium* 10.1);
 - Het gebruik van ecologisch goed aangepaste soorten voor regeneratie (Criterium* 10.2);
 - Invasiviteit of andere negatieve effecten behorende bij een uitheemse soort* binnen en buiten de beheereenheid* (Criterium* 10.3);
 - Het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen* om te bevestigen dat deze niet worden gebruikt (Criterium* 10.4);
 - De resultaten van bosbouwactiviteiten (Criterium* 10.5);
 - Negatieve effecten van meststoffen* op milieuwaarden* (Criterium* 10.6);
 - Negatieve effecten door het gebruik van pesticiden* (Criterium* 10.7);
 - Negatieve effecten door het gebruik van biologische bestrijders* (Criterium* 10.8);
 - De effecten van natuurlijke gevaren* (Criterium* 10.9);
 - De effecten van de ontwikkeling van infrastructuur, vervoersactiviteiten en bosbouw op zeldzame en bedreigde soorten*, habitats*, ecosystemen*, landschapswaarden*, water en bodems (Criterium* 10.10);
 - De effecten van het kappen en extractie van hout op bosbijproducten*, milieuwaarden*, verhandelbaar houtafval en andere producten en diensten (Criterium* 10.11); en
 - Afvoer van afvalmaterialen* op milieuvriendelijke wijze (Criterium* 10.12).
- 2) Monitoring in 8.2.1 is voldoende om de sociale effecten van beheeractiviteiten vast te stellen en te beschrijven, waaronder, indien van toepassing:
 - bewijs van illegale of onbevoegde activiteiten (Criterium* 1.4);
 - naleving van toepasselijke wetgeving*, lokale wetgeving*, geratificeerde* internationale verdragen en verplichte praktijkcodes* (Criterium* 1.5);
 - het beslechten van geschillen* en klachten (Criterium* 1.6, Criterium* 2.6 en Criterium* 4.6);
 - programma's en activiteiten met betrekking tot de rechten van werknemers* (Criterium* 2.1);
 - gendergelijkheid*, seksuele intimidatie en genderdiscriminatie (Criterium* 2.2);
 - programma's en activiteiten met betrekking tot arbeidsveiligheid en -gezondheid (Criterium* 2.3);
 - betaling van loon (Criterium* 2.4);
 - opleiding van werknemers* (Criterium* 2.5);
 - indien pesticiden* worden gebruikt: de gezondheid van werknemers* die aan pesticiden* worden blootgesteld (Criterium* 2.5 en Criterium* 10.7);
 - de identificatie van actoren uit de lokale gemeenschap* en hun wettelijke* en gewoonterechten* (Criterium* 4.1);
 - volledige implementatie van de voorwaarden in bindende overeenkomsten* (Criterium* 4.2);
 - relatie met actoren uit de lokale gemeenschap (Criterium* 4.2);
 - Behoud* van locaties met bijzondere culturele, ecologische, economische, religieuze of spirituele betekenis voor inheemse volken* en lokale gemeenschappen* (Criterium* 3.5 en Criterium* 4.7);
 - het gebruik van traditionele kennis* en intellectueel eigendom* (Criterium* 4.8);
 - lokale economische en sociale ontwikkeling (Criterium* 4.2, Criterium* 4.3, Criterium* 4.4 en Criterium* 4.5);
 - de productie van gediversifieerde baten en/of producten (Criterium* 5.1);
 - Het behoud en/of verbetering van ecosysteemdiensten* (Criterium* 5.1);
 - activiteiten voor het instandhouden of verbeteren van ecosysteemdiensten* (Criterium* 5.1);

- Daadwerkelijke vergeleken met geprojecteerde jaarlijkse houtopbrengst en bosbijproducten* (Criterium* 5.2);
 - het gebruik van lokale verwerking, lokale diensten en lokale productie met toegevoegde waarde (Criterium* 5.4);
 - economische haalbaarheid* op lange termijn* (Criterium* 5.5); en
 - hoge beschermingswaarden* 5 en 6, vastgesteld in Criterium* 9.1
- 3) Procedures voor monitoring in 8.2.2 zijn voldoende om de veranderingen in milieuvoorwaarden te beschrijven, waaronder, indien van toepassing:
- Het behoud en/of verbetering van ecosysteemdiensten* (Criterium* 5.2) (indien de organisatie* gebruik maakt van aanspraken op FSC ecosysteemdiensten);
 - milieuwaarden* en ecosysteemfuncties*, waaronder vastlegging en opslag van koolstof (Criterium* 6.1); waaronder de effectiviteit van acties die zijn vastgesteld en ondernomen om negatieve effecten op milieuwaarden* te voorkomen, beperken en herstellen (Criterium* 6.3);
 - Zeldzame en bedreigde soorten* en de effectiviteit van acties die worden ondernomen om deze en hun habitat te beschermen* (Criterium* 6.4);
 - representatieve voorbeeldgebieden* en de effectiviteit van acties die worden ondernomen om deze in stand te houden* en/of te herstellen* (Criterium* 6.5);
 - natuurlijk voorkomende inheemse soorten* en biologische diversiteit* en de effectiviteit van acties die zijn ondernomen om deze in stand te houden* en/of te herstellen* (Criterium* 6.6);
 - natuurlijk voorkomende waterlichamen*, waterhoeveelheid en waterkwaliteit, en de effectiviteit van acties die zijn ondernomen om deze in stand te houden* en/of te herstellen* (Criterium* 6.7);
 - landschapswaarden* en de effectiviteit van acties die worden ondernomen om deze in stand te houden en/of te herstellen* (Criterium* 6.8);
 - omzetting van natuurlijk bos* in plantages* of naar iets anders dan bos* (Criterium* 6.9);
 - de status van plantages* die na 1994 zijn geplant (Criterium* 6.10); en
 - hoge beschermingswaarden* 1 tot en met 4 vastgesteld in Criterium* 9.1 en de effectiviteit van acties die zijn ondernomen om deze in stand te houden en/of te verbeteren.

Bijlage H: High Conservation Value (HCV) Framework voor België (*Principe* 9*)

De doelstelling van dit kader voor hoge beschermingswaarden (HCV-kader) is het bieden van interpretaties van HCV's op nationaal niveau en de *best beschikbare informatie** voor het omgaan met HCV's.

Dit nationale HCV-kader dient te worden gebruikt door geaccrediteerde certificerende instanties en certificaathouders. Het heeft als doel een hulp te bieden bij het bepalen of er sites met een *hoge beschermingswaarde** voorkomen in de beheerseenheid (Criterium* 9.1). Het kader geeft een indicatie van mogelijke informatiebronnen en *belanghebbenden/stakeholders** die gebruikt kunnen worden om het voorkomen van *hoge beschermingswaarden** in de *beheerseenheid** en de toestand waarin deze zich bevinden te evalueren (zie deel A/B: identificatie en bepaling van de verschillende HCVs – Best Beschikbare Informatie). Strategieën om *Hoge Beschermingswaarden** te behouden sluiten een exploitatie niet noodzakelijk uit. Desalniettemin zal voor het behoud van sommige *Hoge Beschermingswaarden** de bescherming van het *gebied waarbinnen deze Hoge Beschermingswaarde(n)** aanwezig zijn de enige manier zijn (zie Deel C Strategieën voor het behoud en de versterking van HCVs).

De interpretatie van HCV en *best beschikbare informatie** die in dit kader wordt geboden, is niet noodzakelijk uitputtend; aanvullende voorbeelden van het voorkomen van HCV kunnen bestaan en dienen op het niveau van de bosbeheerseenheid worden geïdentificeerd. Elke tabel omvat ook twee extra kolommen voor het specificeren van de Best Beschikbare Informatiebronnen die gebruikt moeten worden bij SLIMF-bosbeheerders (BBI SLIMF) of niet-SLIMF operaties (BBI > SLIMF).

Opmerking : voor meer details over 'SLIMF' ('small or low intensity managed forest' – of 'kleine bossen en bossen met een lage beheersintensiteit'), zie Deel C.

In België zijn er geen *intacte bosgebieden** (IFLs) zoals gedefinieerd door FSC en Global Forest Watch. Andere grote en vrij intacte, natuurlijke boslandschappen zijn ook niet aanwezig. Certificaathouders dienen desalniettemin nog steeds te beschouwen of hun *bos** andere HCV 2 waarden heeft. Zo kunnen bijvoorbeeld opportuniteiten om de *habitatconnectiviteit** binnen het landschap te behouden en/of te versterken als HCV 2 waarde beschouwd worden.

Er is geen *Inheemse bevolking** in België. Bijkomend worden de meeste HCV 5 waarden omtrent dat basisnoden van *lokale gemeenschappen** wellicht afgedekt door de interpretaties in dit kader onder HCV 4. Wel blijft het vereist om in het kader van de definitie van HCV 5 een engagement aan te gaan met *lokale gemeenschappen** om na te gaan dat hun basisnoden geaddressiseerd worden.

Algemeenheden rond *Best Beschikbare Informatie** (BBI)

De hierna volgende tabellen geven typen van overkoepelende bronnen van *Best Beschikbare Informatie** (BBI) die van toepassing zijn voor de beoordeling van HCVs, strategieën rond HCVs, monitoring van HCVs, of specifieke HCV elementen. Het doel van deze oplijsting van deze overkoepelende *Best Beschikbare Informatie** is om te vermijden dat deze herhaaldelijk zouden worden opgenomen bij meerdere van de HCV-interpretaties in dit beoordelingskader. BBI die meer specifiek relevant is voor een individuele HCV-interpretatie is bij deze respectievelijke HCV opgenomen.

A/B. Overkoepelende *Best Beschikbare Informatie** voor de identificatie en beoordeling van HCVs

<i>Best Beschikbare Informatie *</i> voor de identificatie en beoordeling van regionale of nationale HCV interpretaties		BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Alle HCV categorieën: Alle elementen	Datagegevens, feiten, documenten, opinies van experen en resultaten van veldonderzoek of consultaties met <i>belanghebbenden*</i> die betrouwbaar, accuraat, volledig en/of pertinent zijn en die verkregen kunnen worden via een <i>redelijke*</i> inspanning en kost, in afweging van de <i>schaal*</i> en de <i>intensiteit*</i> van de beheersactiviteiten en het <i>voorzichtigheidsbeginseel*</i>. Onderzoeken rond de <i>Hoge Beschermingswaarden*</i> in de <i>beheerseenheid*</i>, relevante data/gegevens en kaarten, <i>cultureel aangepast*</i> <i>engagement*</i> met <i>geaffecteerde*</i> <i>houders van rechten*</i>, en <i>geaffecteerde*</i> en <i>geïnteresseerde*</i> <i>belanghebbenden*</i> relevante locale en regionale expert, FSC Guidance on <i>Free Prior and Informed Consent*</i> (2012) of latere versies, beoordeling van resultaten door externe experts (onafhankelijk van de <i>organisatie*</i>)	X	X
HCV 1: Alle elementen	Een niet gelimiteerde lijst van relevante informatiebronnen omvatten: - IUCN Rode lijst van soorten en andere lijsten die gevalideerd worden en geupdate worden door het overheden en hun onderzoeksinstituten waaronder het INBO, het ANB, BIM, DNF ... - https://www.inbo.be https://flora.inbo.be/Pages/Common/Default.aspx; - https://www.vlaanderen.be/inbo/rode-lijsten/ - https://www.natuurenbos.be , - https://www.ibgebim.be - https://environnement.brussels/thematiques/espaces-verts-et-biodiversite/la-biodiversite/flore - https://environnement.brussels/thematiques/espaces-verts-et-biodiversite/la-biodiversite/faune - http://biodiversite.wallonie.be/fr/accueil.html?IDC=6 - Nationale Biodiversiteitsstrategie (bvb Vlaams Milieubeleidsplan)	X	X
HCV 3: Alle elementen	Een niet gelimiteerde lijst van relevante informatiebronnen omvatten: - http://biodiversite.wallonie.be/fr/accueil.html?IDC=6 - Beschikbare kaarten Wallonië Wallonia (http://geoapps.wallonie.be/Cigale/Public/ en/of http://geoportail.wallonie.be/home.html) - Natura 2000, bijzondere bomen, natuurbehoudsgebieden, bodems	X	X
HCV 5: Element 1, Fundamentele waarden voor lokale gemeenschappen*	<i>Cultureel gepaste*</i> <i>betrokkenheid met lokale gemeenschappen*</i>. Merk op dat dit de primaire BBI voor deze elementen is.	X	X
HCV 6: Element 2, Belangrijke waarden voor lokale gemeenschappen*	<i>Cultureel gepaste*</i> <i>betrokkenheid met lokale gemeenschappen*</i>. Merk op dat dit de primaire BBI voor deze elementen is.	X	X

C. Overkoepelende *Best Beschikbare Informatie** voor het ontwikkelen van beheersstrategieën

<i>Best Beschikbare Informatie *</i> voor het ontwikkelen van beheersstrategieën voor regionale of nationale HCV interpretaties		BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Alle HCV categorieën: Alle elementen	Identificatie van <i>bedreigingen*</i> door gebruik van datagegevens, feiten, documenten, opinies van experen en resultaten van veldonderzoek of consultaties met <i>belanghebbenden*</i> die betrouwbaar, accuraat, volledig en/of pertinent zijn en die verkregen kunnen worden via een <i>redelijke*</i> inspanning en kost, in afweging van de <i>schaal*</i> en de <i>intensiteit*</i> van de beheersactiviteiten en het <i>voorzichtigheidsbeginseel*</i>. <i>Engagement*</i> met <i>geaffecteerde*</i> <i>houders van rechten*</i>, en <i>geaffecteerde*</i> en <i>geïnteresseerde*</i> <i>belanghebbenden*</i> en experts.	X	X
HCV 5: Element 1, Fundamentele waarden voor lokale gemeenschappen*	<i>Cultureel gepaste*</i> <i>betrokkenheid met lokale gemeenschappen*</i>. Merk op dat dit de primaire BBI voor deze elementen is. Merk op dat de invulling van een 'fundamentele waarde' moet bepaald worden in samenwerking met de <i>lokale gemeenschappen*</i>	X	X

Best Beschikbare Informatie * voor het ontwikkelen van beheersstrategieën voor regionale of nationale HCV interpretaties		BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Alle HCV categorieën: Alle elementen	Identificatie van <i>bedreigingen*</i> door gebruik van datagegevens, feiten, documenten, opinies van experen en resultaten van veldonderzoek of consultaties met <i>belanghebbenden*</i> die betrouwbaar, accuraat, volledig en/of pertinent zijn en die verkregen kunnen worden via een <i>redelijke*</i> inspanning en kost, in afweging van de <i>schaal*</i> en de <i>intensiteit*</i> van de beheersactiviteiten en het <i>voorzichtigheidsbeginsel*</i> . <i>Engagement*</i> met <i>geaffecteerde* houders van rechten*</i> , en <i>geaffecteerde*</i> en <i>geïnteresseerde* belanghebbenden*</i> en experts.	X	X
HCV 6: Element 2, Belangrijke waarden voor lokale gemeenschappen*	<i>Cultureel gepaste* betrokkenheid met lokale gemeenschappen*</i> . Merk op dat dit de primaire BBI voor deze elementen is. Merk op dat de invulling van een "belangrijke waarde" moet bepaald worden in samenwerking met de <i>lokale gemeenschappen*</i>	X	X

D. Overkoepelende Best Beschikbare Informatie voor de ontwikkeling van methoden voor monitoring

Best Beschikbare Informatie * voor het monitoren van regionale of nationale HCV-interpretaties		BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Alle HCV categorieën: Alle elementen	Betrokkenheid met houders van rechten, in overeenstemming met Criteria 3.5, 4.5 and 4.7; <i>Cultureel gepaste* betrokkenheid geïnteresseerde* belanghebbenden*</i> ; informatie ivm de dialoog met vertegenwoordigers van <i>lokale gemeenschappen*</i> , monitoring uitgevoerd door <i>lokale gemeenschappen*</i> ; en overleg emt experts.	X	X
Alle HCV categorieën: Alle elementen	Bijkomende informatiebronnen die mogelijk ook nuttig kunnen zijn voor verschillend HCV-elementen (maar niet noodzakelijke alle) zijn: Remote sensing gegevens, veldonderzoeken, gegevens rond houtvoorraad (voor en na oogst).	X	

HCV 1 – Soortendiversiteit. Concentratie van *biologische diversiteit, waaronder endemische soorten, en *zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde soorten die op wereldwijd, regionaal of nationaal niveau *significant** zijn**

A. Interpretatie van HCV 1 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: Concentraties aan *biologische diversiteit* * die *significant zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau:**

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Beschermde gebieden	Natura 2000-gebieden (zie ook HCV3); gebieden beschermd volgens de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn; nationale parken, natuurparken en natuurreservaten; en andere lijsten en kaarten van beschermde gebieden (zie de bronverwijzingen), vooral die met aanduiding IUCN I (strikt natuurreservaat en/of ongerept gebied), II (nationaal park) of III (natuurlijk monument of kenmerk)	X	X
Belangrijke biodiversiteitsgebieden	Lijsten met en kaarten van belangrijke biodiversiteitsgebieden (zie Bronverwijzingen)	X	X
Hotspots van biodiversiteit	Lijsten en kaarten van hotspots van biodiversiteit (zie Bronverwijzingen)	X	X

Element 2: Concentraties van endemische soorten *significant zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau:**

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
<i>Significante</i> * aanwezigheden van individuen of groepen van endemische soorten			

Element 3: Concentraties van *zeldzame, *bedreigde** of met uitsterven bedreigde soorten die *significant* zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau:**

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
<i>Significante</i> * aanwezigheden van terrestrische soorten en zoetwatersoorten die op de IUCN Rode Lijst als 'Kwetsbaar', 'Bedreigd*', 'Ernstig bedreigd' of 'Bijna uitgestorven' opgelijst staan	IUCN Rode Lijst (zie Bronverwijzingen)	X	X
<i>Significante</i> * aanwezigheden van soorten die opgelijst staan in de EU Habitat Directieven	EU Habitats Directieven (zie Bronverwijzingen)	X	X
Belangrijke vogel(broed)gebieden (Merk op dat deze lijken te overlappen met de belangrijke biodiversiteitsgebieden)	Belangrijke vogel(broed)gebieden ((zie Bronverwijzingen)	X	X
<i>Significante</i> * aanwezigheden van CITES soorten	Checklist CITES soorten (zie Bronverwijzingen)	X	X

B. Beoordeling voor HCV 1

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en Best beschikbare informatie* voor het beoordelen van HCV 1:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV1-interpretaties:	Best beschikbare informatie* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor bijkomende ondersteuning bij het identificeren en beoordelen van andere voorbeelden van HCV 1 waarden die mogelijk aanwezig kunnen zijn in de beheerseenheid, zie FSC (2020a) en HCVRN (2017) (e.g., Ch 2, Best Practice Considerations for HCV Assessments, and Ch 3.1, Identification of HCV 1)			

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 1

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 1:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV1-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor alle HCV1: Beschermingszones, oogstvoorschriften en/of andere strategieën voor het voldoende beschermen van <i>bedreigde*</i> of ernstig bedreigde, en/of endemische soorten of ander concentraties van <i>biologische diversiteit*</i> en de ecologische gemeenschappen en <i>habitats*</i> waar zij afhankelijk van zijn, zodat vermindering in de omvang, integriteit, kwaliteit en levensvatbaarheid van de <i>habitats*</i> en het voorkomen van soorten wordt voorkomen.			
Voor alle HCV1: Waar herstel of verbetering als <i>doel*</i> geïdentificeerd werd, zijn er maatregelen voor het ontwikkelen, uitbreiden en/of <i>herstel*</i> van <i>habitats*</i> voor deze soorten.			
Beschermde gebieden	Zie de instellingen en organisaties die verantwoordelijk zijn voor de toewijzing hiervan, bvb.,: http://biodiversite.wallonie.be/fr/protection-et-restauration.html?IDC=835	X	X

D. Monitoring voor HCV 1

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en Best beschikbare informatie* voor monitoring van HCV 1:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV1-elementen:	Best beschikbare informatie* voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor bijkomende ondersteuning, zie: FSC (2020a) and HCVRN (2018) (e.g., Part 3).			

HCV 2 – Ecosystemen* en mozaiklandschappen op *landschaps**niveau *Intacte bosgebieden** en grote *ecosystemen** of mozaïeken van ecosystemen op *landschaps**niveau die *significant** zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau, en die levensvatbare populaties bevatten van het merendeel van de natuurlijk voorkomende soorten in een natuurlijk patroon van verspreiding en overvloed.

A. Interpretatie van HCV 2 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: *Intacte bosgebieden* *:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Niet van toepassing.	<i>Intacte bosgebieden*</i> zoals gedefinieerd in de FSC International Generic Indicators en Global Forest Watch door zijn niet aanwezig in België.		

Element 2: Grote ecosystemen* die *significant** zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau, en die levensvatbare populaties bevatten van het merendeel van de natuurlijk voorkomende soorten in een natuurlijk patroon van verspreiding en overvloed:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	NNI* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Geen geïdentificeerd			

Element 3: Mozaïeken van ecosystemen* die *significant** zijn op globaal, regionaal of nationaal niveau, en die levensvatbare populaties bevatten van het merendeel van de natuurlijk voorkomende soorten in een natuurlijk patroon van verspreiding en overvloed:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	BBI* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Verbindende landschapselementen en corridors tussen beschermde gebieden en/of andere HCV 1 waarden, en andere gebieden die verbinden maken tussen nationaal of regionaal significante habitats, ook wanneer deze in gedegradeerd of geconverteerd landschap liggen.			

B. Beoordeling voor HCV 2

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en Best beschikbare informatie* voor het beoordelen van HCV 2:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV2-interpretaties:	BBI* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning bij het identificeren en beoordelen van HCV 2 elementen die mogelijk aanwezig kunnen zijn in de beheerseenheid, zie: FSC (2020a) and HCVRN (2017) (e.g., Chapter 2, Best Practice Considerations for HCV Assessments, and Chapter 3.2, Identification of HCV 2).			

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 2

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 2:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV2-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Waar herstel of verbetering als <i>doel*</i> geïdentificeerd werd, zijn er maatregelen voor het <i>herstel*</i> en het herverbinden van <i>ecosystemen*</i> ; of het verbeteren van hun intactheid en <i>habitats</i> kwaliteit ter ondersteuning van de natuurlijke <i>biologische diversiteit*</i> .			

D. Monitoring voor HCV 2

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en Best beschikbare informatie* voor monitoring van HCV 2:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV2-elementen:	Best beschikbare informatie* voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning rond monitoring zie: FSC (2020a) en			

HCV 3 – *Ecosystemen** en *habitats**. *Zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde *ecosystemen**, *habitats** of *refugia**.

A. Interpretatie van HCV 3 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: *Zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde *ecosystemen**:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Meest Kwetsbare Waardevolle Bossen ("Most vulnerable and valuable forests")	Regionale bosadministraties	X	X
Oude bossen (Old growth forests)	Algemeen: - Ferraris-kaarten (1771-1778) - Wallonië: http://geoapps.wallonie.be/Cigale/Public/en/of http://geoportail.wallonie.be/WalOnMap/	X	X
Restfragmenten ouder bos in gedegradeerd landschap			
<i>Bossen in herstel naar 'oude bostypes' op prioritaire locaties.</i>			
<i>Ecosystemen op de rode lijst van IUCN (momenteel nog geen toegevoegd, maar informatieupdate lopende)</i>	IUCN Rode lijst van ecosystemen (zie Bronverwijzingen)	X	X
Biosfeerreserves UNESCO (op dit moment nog geen toewijzingen).	UNESCO (zie Bronverwijzingen)	X	X
Belangrijke 'wetland' ecosystemen, zoals RAMSAR sites, bvb. de Hoge Venen, de Vallei van de Haute Sure	RAMSAR (zie Bronverwijzingen)	X	X
Andere ecosystemen* die bedreigd worden, sterk achteruit gegaan zijn in omvang of werking en/of die op 'bio-regionaal' niveau slecht worden beschermd.			

Element 2: *Zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde *habitats* *:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Prioritaire habitats opgelijst onder de EU Habitat Directive (Zie ook HCV1)	Zie overheidsinstellingen en eventueel andere organisaties die verantwoordelijk zijn voor de toewijzing bv: Ecopedia: https://www.ecopedia.be/pagina/europees-beschermde-natuur-de-habitattypes Geopunt: http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/a84a87f5-5607-4019-a8db-9d52a827786b Wallonië: http://biodiversite.wallonie.be/fr/biotopes-habitats.html?IDC=833	X	X
Andere <i>zeldzame*</i> , <i>bedreigde*</i> of ernstig bedreigde habitats			

Element 3: *Refugia**:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Geïsoleerde gebieden waar extensieve veranderingen typisch veroorzaakt door klimaatwijziging of verstoring door menselijke activiteiten niet hebben plaatsgevonden en waar flora en faune die typisch is voor de regio kan overleven			
Gebieden die belangrijk zijn voor de instandhouding van belangrijke genen of genetisch unieke populaties.			

B. Beoordeling voor HCV 3

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en *Best beschikbare informatie** voor het beoordelen van HCV 3:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV3-interpretaties:	Best beschikbare informatie* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning bij het identificeren en beoordelen van			

HCV 3 elementen die mogelijk aanwezig kunnen zijn in de beheerseenheid, zie: FSC (2020a) and HCVRN (2017) (e.g., Chapter 2, Best Practice Considerations for HCV Assessments, and Chapter 3.3, Identification of HCV 3).			
--	--	--	--

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 3

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 3:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV3-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor alle HCV 3: strategieën die ten volle de spreading en integriteit van <i>Zeldzame*</i> of <i>bedreigde habitats*</i> of <i>refugia *</i> behouden.			
Voor alle HCV 3: Waar herstel of verbetering als <i>doel*</i> geïdentificeerd werd, zijn er maatregelen voor het <i>herstel*</i> en/of het ontwikkelen van <i>zeldzame*</i> , <i>bedreigde*</i> of ernstig bedreigde <i>habitats*</i> of <i>refugia *</i> .			
Voor Natura 2000 sites	Zie overheidsinstellingen en eventueel andere organisaties die verantwoordelijk zijn voor de toewijzing bv.: https://www.natura2000.vlaanderen.be/ https://www.natura2000.vlaanderen.be/specifieke-natuurdoelen http://biodiversite.wallonie.be/fr/protection-et-restauration.html?IDC=835	X	X
Voor RAMSAR sites	Strategieën dienen deze informatie te raadplegen https://rsis.ramsar.org/sites/default/files/rsiswp_search/exports/Ramsar-Sites-annotated-summary-Belgium.pdf?1500494948	X	X

D. Monitoring voor HCV 3

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en Best beschikbare informatie* voor monitoring van HCV 3:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV3-elementen:	Best beschikbare informatie* voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning rond monitoring zie: FSC (2020a) and HCVRN (2018) (e.g., Part 3).			

HCV 4 – Kritische* ecosysteemdiensten*. Fundamentele ecosysteemdiensten* in kritische situaties, waaronder de bescherming* van stroomgebieden en het beheersen van erosie van kwetsbare bodems en hellingen.

A. Interpretatie van HCV 4 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: Stroomgebieden in kritieke* toestand:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Belangrijke 'wetland' ecosystemen, zoals RAMSAR sites, bvb. de Hoge Venen, de Vallei van de Haute Sure	RAMSAR (zie Bronverwijzingen)	X	X
Andere stroomgebieden in kritieke* toestand	Oplijsting door overhead/overheden van stroomgebieden en waterwinning uit waterlopen (stroomafwaarts)		

Element 2: Controle van erosie van kwetsbare bodems en hellingen in kritieke* toestand:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
kwetsbare bodems en hellingen in kritieke* toestand	Hydrologische kaarten / Bodemkaarten		

Element 3: Andere ecosysteemdiensten* in kritieke* toestand:

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Kansen voor recreatie en toerisme voor lokale gemeenschappen die groter zijn in natuurlijke gebieden (Stevens et al. 2015)	Kaarten en lijsten van natuurlijke gebieden.	X	X
Kansen voor het beheer van de luchtkwaliteit en/of koolstofopslag, vooral in publieke bossen* (Stevens et al. 2015)	Betrokkenheid met lokale gemeenschappen*. Vergelijking van gegevens over de praktijk en de beheerplannen* ter identificatie van het potentieel van aanweas/opslag.	X	X
Andere ecosysteemdiensten* in kritieke* toestand	Onafhankelijke methodieken voor de bepaling van de koolstofbalans Kaartmateriaal rond verdroging, brandgevaar, ...		

B. Beoordeling voor HCV 4

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en Best beschikbare informatie* voor het beoordelen van HCV 4:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV-4-interpretaties:	Best beschikbare informatie* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning bij het identificeren en beoordelen van HCV 4 elementen die mogelijk aanwezig kunnen zijn in de beheerseenheid, zie: FSC (2020a) and HCVRN (2017) (e.g., Chapter 2, Best Practice Considerations for HCV Assessments, and Chapter 3.4, Identification of HCV 4).			

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 4

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 4:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV4-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Strategieën voor de bescherming van stroomgebieden van belang voor lokale gemeenschappen* die zich binnen de beheerseenheid* of benedenstrooms hiervan bevinden, en gebieden binnen de eenheid die bijzonder onstabiel of gevoelig voor erosie zijn. Voorbeelden zijn onder meer beschermingszones, oogstvoorschriften, beperkingen op het gebruik van bestrijdingsmiddelen en/of voorschriften voor de	Contact met experts, belanghebbenden* en andere bronnen opgegeven als Best Beschikbare Informatie* voor de identificatie van HCV 4.	X	X

aanleg en het onderhoud van wegen, om stroomgebieden en bovenstroomse en bovenliggende gebieden te beschermen.			
Indien verbetering wordt gezien als de doelstelling*, moeten er ook maatregelen voor het herstel* van waterkwaliteit en -hoeveelheid genomen.	Contact met experts, <i>belanghebbenden*</i> en andere bronnen opgegeven als <i>Best Beschikbare Informatie*</i> voor de identificatie van HCV 4.	X	X
RAMSAR sites	Strategieën dienen deze informatie te raadplegen https://rsis.ramsar.org/sites/default/files/rsiswp_search/exports/Ramsar-Sites-annotated-summary-Belgium.pdf?1500494948	X	X
Ten aanzien van mogelijkheden voor het realiseren van koolstofdoelen in openbare <i>bossen*</i> , bestaan er strategieën voor de instandhouding en verbetering van koolstofvastlegging en -opslag.			

D. Monitoring voor HCV 4

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en *Best beschikbare informatie** voor monitoring van HCV 4:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV4-elementen:	<i>Best beschikbare informatie*</i> voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor ondersteuning rond monitoring zie: FSC (2020a) and HCVRN (2018) (e.g., Part 3).			
Voor ondersteuning rond monitoring van waterkwaliteit en -kwantiteit, bodems en andere ecosysteemdiensten, zie Bijlage D FSC (2021).			

HCV 5 – Noden van de lokale gemeenschap. Sites en grondstoffen/hulpbronnen die fundamenteel zijn om *lokale gemeenschappen en *inheemse bevolking** te voorzien in hun basisbehoeften (qua levensonderhoud, gezondheid, voeding, water, enz), geïdentificeerd door *betrokkenheid** met deze gemeenschappen of Inheemse bevolking*.**

A. Interpretatie van HCV 5 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: sites en hulpbronnen die fundamenteel zijn om lokale gemeenschappen* te voorzien in hun basisbehoeften (qua levensonderhoud, gezondheid, voeding, water, enz)

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Sites en hulpbronnen die door lokale gemeenschappen gebruikt worden op aan hun basisbehoeften te voldoen zijn mogelijk niet of niet voldoende geaddresserd onder de HCV 4 elementen	Cultureel gepaste* betrokkenheid* met lokale gemeenschappen*.	X	X

Element 2: sites en hulpbronnen die fundamenteel zijn om *inheemse bevolking te voorzien in hun basisbehoeften (qua levensonderhoud, gezondheid, voeding, water, enz)**

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Niet van toepassing. Er zijn geen Inheemse Bevolkingsgroepen aanwezig in België.			

B. Beoordeling voor HCV 5

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en Best beschikbare informatie* voor het beoordelen van HCV 5:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV5-interpretaties:	Best beschikbare informatie* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Bij eventuele HCV 5 elementen rond 'waarden' voor lokale gemeenschappen, die niet geïdentificeerd werden onder HCV 4: Zorg voor <i>Cultureel gepaste* betrokkenheid*</i> , zoals onder de overkoepelende BBI (Deel A).	De lokale gemeenschappen*.	X	X
Voor ondersteuning rond het beoordelen van HCV 5 elementen, zie: FSC (2020a) and HCVRN (2017) (e.g., Ch 2, Best Practice Considerations for HCV Asses, en Ch 3.5, Identification of HCV 5).			

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 5

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 5:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV5-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Bij eventuele HCV 5 elementen rond 'waarden' voor lokale gemeenschappen, die niet geïdentificeerd werden onder HCV 4: Strategieën om noden van de <i>lokale gemeenschap*</i> met betrekking tot de <i>beheerseenheid</i> te beschermen worden ontwikkeling in samenwerking met vertegenwoordigers en leden van de lokale gemeenschappen*.	De lokale gemeenschappen*, conform de overkoepelende BBI	X	X

D. Monitoring voor HCV 5

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en Best beschikbare informatie* voor monitoring van HCV 5:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV5-elementen:	Best beschikbare informatie* voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Bij eventuele HCV 5 elementen rond 'waarden' voor lokale gemeenschappen, die niet geïdentificeerd werden onder HCV 4: Monitoring uitgevoerd door de <i>lokale gemeenschap*</i> , of methodologieën die in onderling overleg met <i>Cultureel gepaste*</i>			

betrokkenheid* ontwikkeld werden.			
-----------------------------------	--	--	--

HCV 6 – Culturele waarden. Locaties, hulpbronnen, *habitats en *landschappen** die wereldwijd of nationaal significant zijn op cultureel, archeologisch of historisch gebied, en/of van *kritiek** cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van *lokale gemeenschappen** of *inheemse bevolking**, vastgesteld via *betrokkenheid** met deze *lokale gemeenschappen** of *inheemse bevolking**.**

A. Interpretatie van HCV 6 voor het identificeren van Hoge Beschermingswaarden

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Element 1: Locaties, hulpbronnen, *habitats en *landschappen** die wereldwijd of nationaal significant zijn op cultureel, archeologisch of historisch gebied:**

Nationale of regionale interpretaties van elementen van Hoge Beschermingswaarde:	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Werelderfgoedlocaties van UNESCO	World Heritage sites lijst (zie Bronverwijzingen)	X	X
Prehistorische of Romeinse locaties			
Locaties die bij nationale of regionale overheden geregistreerd zijn	Nationale en regionale overheden, bv.: Commission royale des Monuments, Sites et Fouilles (CRMSF) Wallonië (http://www.crmsf.be/fr); Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) Vlaanderen (https://www.onroerenderfgoed.be); Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) Brussel (http://www.kcml.irisnet.be/)	X	X
Andere culturele, archeologische of historische locaties, hulpbronnen, habitats of landschappen van internationaal of nationaal belang.	Databases, kaarten en hulpbronnenreserves, bv. overheidsopgaven van archeologische, historische, religieuze en culturele locaties http://www.erfgoedkaart.be	X	X

Element 2: Locaties, hulpbronnen, *habitats en *landschappen** die van *kritiek** cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van *lokale gemeenschappen** of *inheemse bevolking**.**

Nationale of regional elementen van Hoge Beschermingswaarde onder deze HCV	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Locaties, hulpbronnen, <i>habitats</i> * en <i>landschappen</i> * van cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van <i>lokale gemeenschappen</i> *	Cultureel gepaste* <i>betrokkenheid</i> * met <i>lokale gemeenschappen</i> *.	X	X
	Bijkomende BBI kunnen gegevens, kaarten en input van experts omvatten (bv organisaties actief op vlak van gemeenschapsontwikkeling)		

Element 3: Locaties, hulpbronnen, *habitats en *landschappen** die van *kritiek** cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van *inheemse bevolking**.**

Nationale of regional elementen van Hoge Beschermingswaarde onder deze HCV	Best beschikbare informatie* voor het identificeren van de aanwezigheid van dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Niet van toepassing. Er zijn geen Inheemse Bevolkingsgroepen aanwezig in België.			

B. Beoordeling voor HCV 6

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel A.)

Nationale of regionale methoden en Best beschikbare informatie* voor het beoordelen van HCV 6:

Nationale of regionale methoden voor het beoordelen van de aanwezigheid van HCV6-interpretaties:	Best beschikbare informatie* voor het bepalen van de aanwezigheid van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
HCVs die belangrijk zijn voor <i>lokale gemeenschappen</i> *. Zorg voor <i>Cultureel gepaste* betrokkenheid</i> *, zoals onder de overkoepelende BBI (Deel A).	De <i>lokale gemeenschappen</i> *.		

C. Strategieën voor het behoud en de versterking van HCV 6

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel B.)

Beheersstrategieën voor HCV 6:

Nationale of regionale strategieën voor het behoud en de versterking van HCV6-elementen:	Best beschikbare informatie* voor beheersstrategieën ivm dit element:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor HCV elementen die verband houden met <i>lokale gemeenschappen*</i> , worden strategieën om deze culturele waarden te beschermen ontwikkeld in samenwerking met vertegenwoordigers en leden van de lokale gemeenschappen*.	De <i>lokale gemeenschappen*</i> , conform de overkoepelende BBI	X	X
Voor andere HCV elementen (bv deze die vooral geïdentificeerd werden door hun globaal of nationaal belang) worden strategieën gebruikt die gebaseerd zijn op BBI, en die effectief geacht worden om deze HCV's te behouden en/of te versterken.			

D. Monitoring voor HCV 6

(Zie ook de overkoepelende BBI, deel C.)

Methodologieën en Best beschikbare informatie* voor monitoring van HCV 6:

Nationale of regionale methodologieën voor monitoring van het voorkomen van HCV6-elementen:	Best beschikbare informatie* voor monitoring van het voorkomen van deze elementen:	BBI >SLIMF	BBI SLIMF
Voor HCV 6 elementen die verband houden met <i>lokale gemeenschappen*</i> , wordt monitoring uitgevoerd door de <i>lokale gemeenschap*</i> , of via methodologieën die in onderling overleg met <i>Cultureel gepaste* betrokkenheid*</i> ontwikkeld werden.	De <i>lokale gemeenschappen*</i>		
Voor extra ondersteuning, zie FSC (2020a) and HCVRN (2018) (e.g., Part 3)			

Voorbeelden van relevante *belanghebbenden** en experts

Deze lijst van *belanghebbenden** en experts is vermoedelijk vooral relevant in de bepaling van HCV-waarden en elementen, strategieën en/of methodes voor monitoring, zowel algemeen als rond specifieke HCV-categorieën. Deze lijst is niet limitatief, kan wijzigen doorheen de tijd en geupdate worden door standaardontwikkelaars. Wanneer er bijkomende *belanghebbenden** of experts relevant zijn voor de specifieke *beheerseenheid**, dan dienen deze in overweging genomen te worden door de beheerder(s).

*Belanghebbenden ** en experts vanuit de ecologische kamer:

- o Vlaams Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO – <https://www.inbo.be>)
- o Natuurpunt (www.natuurpunt.be)
- o Natagora (Brussel en Wallonië).
- o Aves asbl (<http://www.aves.be/>)
- o Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (<https://www.naturalsciences.be>)

*Belanghebbenden ** en experts vanuit de sociale kamer:

- o Geen geïdentificeerd tot op heden.

Overheren en hun instellingen:

- o Leefmilieu Brussel (<https://leefmilieu.brussels/>)
- o Vlaams Agentschap voor Natuur en Bos (ANB – <https://www.natuurenbos.be>).
- o Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer

Referenties

Biodiversity Hotspots: For maps and lists, see <http://www.geopunt.be/> (Flanders); <http://geonode.geobru.irisnet.be/fr/maps/zones-naturelles-protgees/71/> (Brussels); <http://biodiversite.wallonie.be/fr/sqib-sites-de-grand-interet-biologique.html?IDC=824> (Wallonia); and <http://carto1.wallonie.be/CIGALE/viewer.htm?APPNAME=OGEAD&BOX=-18378.75350707039;11567.058336872025;362622.0084944541;239572.20184715933> (Wallonia).

CITES species: <http://checklist.cites.org/>; <https://www.health.belgium.be/en/animals-and-plants/animals/cites-and-endangered-species/lists-species-protected-cites>

EU Habitats Directive: Examples of priority habitats listed per the EU Habitats Directive and mentioned as part of FSC CNRA for Belgium: 9110 Luzulo-Fagetum beech forests; 9120 Atlantic acidophilous beech forests with Ilex and sometimes also Taxus in the shrublayer (Quercion roburi-petraeae or Ilici-Fagenion); 9130 Asperulo-Fagetum beech forests; 9150 Medio-European limestone beech forests of the Cephalantho-Fagion; 9160 Sub-Atlantic & medio-EU oak or oak-hornbeam forests of Carpinion betuli; 9180 * Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines; 9190 Old acidophilous oak woods with Quercus robur on sandy plains; 91D0 * Bog woodland; 91E0 * Alluvial forests with Alnus glutinosa and Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae [Source : FSC. 2017. Centralized National Risk Assessment for Belgium. FSC-CNRA-BE V1-0 EN. May, 2017, .p. 81].

FSC. 2021. Ecosystem Services Procedure: Impact Demonstration and Market Tools. FSC-PRO-30-006 V1-2 EN. <https://fsc.org/en/document-centre/documents/resource/316>

FSC. 2020a. High Conservation Value Guidance for Forest Managers. FSC-GUI-30-009 V1-0 EN. <https://fsc.org/en/document-centre/documents/resource/422>.

HCVRN. 2017. Common Guidance for the Identification of High Conservation Values. High Conservation Value Resource Network. October 2013, amended September, 2017. <https://hcvnetwork.org/library/common-guidance-for-the-identification-of-high-conservation-values/>

HCVRN. 2018. Common Guidance for the Management and Monitoring of High Conservation Values. High Conservation Value Resource Network. September, 2014, amended April, 2018. <https://hcvnetwork.org/library/common-guidance-for-the-management-and-monitoring-of-hcv/>

Important Bird Areas (IBAs): For maps, see <http://datazone.birdlife.org/site/mapsearch> and for custom search: <http://datazone.birdlife.org/site/search>. Belgium results: <http://datazone.birdlife.org/site/results?thrlv1=&thrlv2=&kw=&req=0&cty=21&snm=&fam=0&gen=0&spc=&cmn=&hab4=15>.

IUCN Red List: See <http://www.iucnredlist.org>. Please note some examples from previous FSC certifications reports of Control Union (2015 and 2011) and IMO (2014): Melanitta fusca Acrocephalus paludicola, 73nswer erythropus, Aquila clanga, Branta ruficollis, Castor fiber, Coenagrion mercurial, Hirudo medicinalis, Limosa limosa, Lutra lutra, Nehalennia speciosa, Numenius tenuirostris.

IUCN Red List of Ecosystems: See <http://iucnrl.org/assessments/>; and <http://iucnrl.org/resources/published-assessments/>

Key Biodiversity Areas: For maps, see <http://www.keybiodiversityareas.org/site/mapsearch> and for lists, see <http://www.keybiodiversityareas.org/site/results?req=0&cty=21&snm=>.

Natura 2000: See Flemish Research Institute for Nature and Forest (INBO) and Wallonia Special Committees.

Protected areas: For lists and maps, see www.globalforestwatch.org, <https://www.protectedplanet.net/>, <https://www.protectedplanet.net/search?country=Belgium&designation=Forest+Reserve+%28Flemish+Region%29&q=belgium>. Note not all of the sites indicated by these sources are IUCN I, II, or III.

RAMSAR sites: See <http://www.ramsar.org/country-profiles> and https://rsis.ramsar.org/sites/default/files/rsiswp_search/exports/Ramsar-Sites-annotated-summary-Belgium.pdf?1500494948.

Stevens et al, 2015: Flanders Regional Ecosystem Assessment – State & Trends Synthesis Report. INBO. <https://www.inbo.be/en/flanders-regional-ecosystem-assessment-2014-2018>

UNESCO Biosphere Reserves: See <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/world-network-wnbnr/wnbr/>.

World Heritage sites: See <http://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alphaB> and <http://whc.unesco.org/en/list/1006>

Annex I Verklarende woordenlijst

Normatieve definities voor begrippen weergegeven in FSC-STD-01-002 FSC Verklarende woordenlijst zijn van toepassing. Waar mogelijk bevat deze verklarende woordenlijst internationaal aanvaarde definities. Deze bronnen zijn onder meer de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO), het Verdrag inzake biologische diversiteit (1992), de Millennium-ecosysteemevaluatie (2005) en definities van online verklarende woordenlijsten zoals weergegeven op de websites van de Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN), de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en het Programma invasieve uitheemse soorten van het Verdrag inzake biologische diversiteit. Indien andere bronnen worden vermeld, wordt een referentie gegeven.

De term 'gebaseerd op' betekent dat een definitie is afgeleid van een bestaande definitie zoals weergegeven in een internationale bron.

Woorden die in de internationale generieke indicatoren worden gebruikt, voor zover niet bepaald in deze verklarende woordenlijst of andere normatieve FSC-documenten, worden gebruikt zoals bepaald in de Shorter Oxford Dictionary of in de Concise Oxford Dictionary (en de vertaling daarvan in het Nederlands).

A

Adaptief beheer: Een systematisch proces voor de voortdurende verbetering van het beleid voor beheer en praktijken door het leren van de uitkomsten van bestaande maatregelen (bron: Gebaseerd op de Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN). Verklarende woordenlijst zoals weergegeven op de website van IUCN).

Afromen: Afromen (Eng.: 'high grading') is een praktijk voor het verwijderen van bomen waarbij alleen de bomen met hout van de beste kwaliteit en met de meeste waarde worden verwijderd, vaak zonder voor nieuw plantgoed te zorgen of de resterende strijdende bomen van lage kwaliteit in de ondergroei te verwijderen en, door dit te doen, de ecologische gezondheid en handelswaarde van het bos te verminderen. Afromen geldt als een contra-indicatie voor duurzaam beheer van hulpbronnen (bron: op basis van de verklarende woordenlijst van bosbeheertermen. North Carolina Division of Forest Resources. Maart 2009).

Afvalmaterialen: Onbruikbare of ongewenste stoffen of bijproducten, zoals:

- gevaarlijk afval, waaronder chemisch afval en batterijen;
- containers;
- motor- en andere brandstoffen, en olie;
- rommel, waaronder metaal, kunststof en papier; en
- verlaten gebouwen, machines en uitrusting.

Arbeid en beroep: Waaronder toegang tot beroepsonderwijs, toegang tot werk en tot specifieke beroepen, en arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden IAO-Verdrag 111, artikel 1.3).

Arbeidsongeval: Een incident dat voortkomt uit werk of optreedt tijdens het werk, leidend tot dodelijk of niet-dodelijk letsel (bron: Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Bureau voor bibliotheek- en informatiediensten. Verklarend woordenboek IAO zoals weergegeven op de website van de IAO).

Aquifer: Een formatie, groep van formaties of deel van een formatie die voldoende verzadigd een doordringbaar materiaal bevat om een significante hoeveelheid water aan putten en bronnen te leveren, zodat deze eenheid een economische waarde heeft als waterbron in de regio waar deze zich bevindt. (bron: Gratzfeld, J. 2003. Extractive Industries in Arid and Semi-Arid Zones. Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN)).

B

Bedreigde soort: Soorten die voldoen aan de IUCN-criteria (2001) voor kwetsbaar (VU), bedreigd (EN) of ernstig bedreigd (CR), en te maken hebben met een hoog, een zeer hoog of bijzonder hoog risico op uitsterven in het wild. Deze categorieën kunnen voor gebruik in de context van FSC worden geïnterpreteerd volgens officiële classificaties (met een *wettelijke** betekenis) en volgens plaatselijke omstandigheden en populatiedichtheden (die invloed moeten hebben op beslissingen over passende instandhoudingsmaatregelen) (bron: Gebaseerd op IUCN. (2001). Categorieën en criteria Rode Lijst IUCN: Versie 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN. Gland, Zwitserland en Cambridge, VK).

Bedreiging: Een indicatie of waarschuwing van dreigende of waarschijnlijke schade of negatieve effecten (bron: Vertaling van lemma 'threat' in Oxford English Dictionary).

Beheerdoelstelling: Specifieke beheerdoelen, -praktijken, -uitkomsten en -benaderingen die zijn opgesteld om aan de voorschriften van deze standaard te voldoen.

Beheereenheid: Een ruimtelijk gebied of ruimtelijke gebieden waarvoor FSC-certificering is aangevraagd met duidelijk bepaalde grenzen die aan de hand van een aantal expliciete langetermijn-beheerdoelstellingen worden beheerd, die in een *beheerplan** zijn vermeld. Dit gebied of deze gebieden behelst of behelzen onder meer:

- alle faciliteiten en gebieden binnen of grenzend aan dit ruimtelijke gebied of gebieden waarop *wettelijk** eigendomsrecht rust van, of die onder beheer zijn van, of die door *de organisatie* of namens haar worden bestuurd met het oog op het halen van de beheerdoelstellingen; en
- alle faciliteiten en gebieden buiten en niet grenzend aan dit ruimtelijke gebied of gebieden en bestuurd door of namens *de organisatie**, uitsluitend met het oog op het halen van de beheerdoelstellingen.
- (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Beheerplan: De verzameling van documenten, verslagen, dossiers en kaarten die de activiteiten die worden uitgevoerd door beheerders, het personeel of de organisatie binnen of met betrekking tot de beheereenheid, waaronder een verklaring van doelstellingen en beleid, beschrijven, rechtvaardigen en reguleren (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Behoud/bescherming: Deze woorden worden door elkaar heen gebruikt wanneer het gaat over beheeractiviteiten gericht op het op lange termijn laten voortbestaan van de vastgestelde milieu- of cultuurwaarden. Beheeractiviteiten kunnen uiteenlopen van geen enkele tot minimale interventie binnen een bepaald bereik of passende interventie en activiteiten gericht op het voortbestaan, of vergelijkbaar met voortbestaan, van deze vastgestelde waarden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Belanghebbende: Zie de definities voor 'betroffen belanghebbenden' en 'betrokken belanghebbenden'.

Beroepsziekte: Een ziekte ontstaan als gevolg van blootstelling aan risicofactoren voortkomend uit beroepsmatige activiteiten (bron: Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Bureau voor bibliotheek- en informatiediensten. Verklarend woordenboek IAO zoals weergegeven op de website van de IAO).

Beroepsaandoening: Persoonlijk letsel, een ziekte of overlijden als gevolg van een arbeidsongeval (bron: Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Bureau voor bibliotheek- en informatiediensten. Verklarend woordenboek IAO zoals weergegeven op de website van de IAO).

Bescherming: Zie de definitie van instandhouding.

Beschermd gebied: Zie de definitie van 'Beschermingszones / beschermingsgebieden'.

Beschermingszones / beschermingsgebieden: Afgebakende gebieden die zijn aangewezen en worden beheerd met het oog op het veiligstellen van soorten, habitats, ecosystemen, natuurlijke functies of andere locatiespecifieke waarden vanwege hun natuurlijke milieu- of cultuurwaarden, of met het oog op monitoring, evaluatie of onderzoek, waarbij andere beheeractiviteiten niet noodzakelijk worden uitgesloten. Ten behoeve van de principes en criteria worden deze termen door elkaar gebruikt, zonder te impliceren dat de een hogere mate van bescherming dan de ander heeft. Het begrip 'beschermd gebied' wordt voor deze gebieden niet gebruikt, omdat dit een *wettelijke** of officiële status impliceert, op basis van nationale regelgeving in vele landen. In de context van de principes en criteria dient het beheer van deze gebieden betrekking te hebben op actief behoud, en niet op passieve bescherming (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Best Beschikbare Informatie: Gegevens, feiten, documenten, deskundig advies en resultaten van veldonderzoek of overleg met belanghebbenden, die het meest waarschijnlijk, nauwkeurig, volledig en/of relevant zijn, en die met *redelijke** inspanning en kosten kunnen worden verkregen, afhankelijk van de *schaal** en *intensiteit** van de beheeractiviteiten en de *voorzorgsbenadering**.

Bestuurlijke zeggenschap: Verantwoordelijkheid van het soort dat voor algemeen directeuren van commerciële ondernemingen in nationale handelswetgeving is vastgelegd, en die door FSC wordt gezien als van toepassing op publiekrechtelijke organisaties (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Betrekken/betrokkenheid: Het proces waarmee de organisatie communiceert, overlegt en/of zorgt voor de participatie van betrokken en/of betrokken belanghebbenden, waarbij zij ervoor zorgt dat er bij het opstellen, implementeren en bijwerken van het *beheerplan** rekening wordt gehouden met hun zorgen, wensen, verwachtingen, behoeften, rechten en kansen (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Betroffen belanghebbende: Een persoon, groep van personen of entiteit die is betroffen of waarschijnlijk betroffen wordt door de activiteiten van een beheereenheid. Voorbeelden zijn onder meer (bijvoorbeeld in het geval van benedenstroomse landbezitters), personen, groepen personen of entiteiten die zich in de buurt van de beheereenheid bevinden. Hieronder staan voorbeelden van betrokken belanghebbenden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2):

- lokale gemeenschappen,
- inheemse volken,

- werknemers,
- bosbewoners,
- buren,
- benedenstroomse landbezitters,
- lokale verwerkers,
- lokale bedrijven,
- houders van tenure en rechthebbenden, waaronder landbezitters, en
- organisaties die bevoegd zijn om op te treden of waarvan bekend is dat zij optreden namens betroffen belanghebbenden, bijvoorbeeld ngo's op sociaal en milieugebied, vakbonden enz.

Betroffen rechthebbende: Personen en groepen, waaronder inheemse volken*, traditionele volken* en lokale gemeenschappen* met wettelijke of gewoonterechten* die vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming* moeten geven voor beheerbeslissingen

Betrokken belanghebbende: Een persoon, groep van personen of entiteit die belang heeft getoond, of waarvan bekend is dat deze een belang heeft, in de activiteiten van een beheereenheid. Hieronder staan voorbeelden van betrokken belanghebbenden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

- Natuurbeschermingsorganisaties, bijvoorbeeld ngo's op milieugebied;
- Arbeids(rechten)organisaties, bijvoorbeeld vakbonden;
- Mensenrechtenorganisaties, bijvoorbeeld sociale ngo's;
- Lokale ontwikkelingsprojecten;
- Lokale overheden;
- Afdelingen van nationale overheden actief in de regio;
- Nationale FSC-kantoren;
- Deskundigen op het gebied van specifieke problemen, bijvoorbeeld hoge beschermingswaarden.

Billijke compensatie: Beloning die in verhouding staat tot de omvang en het type diensten die door een andere partij worden geleverd, of tot de schade die aan de eerste partij kan worden toegeschreven.

Bindende overeenkomst: Een overeenkomst of pact, in schriftelijke vorm of niet, die verplichtend is voor de ondertekenaars en wettelijk kan worden afgedwongen. Partijen die in de overeenkomst zijn betrokken, doen dit uit vrije wil en aanvaarden dit vrijwillig.

Biologische bestrijders: Organismen gebruikt om de populatie van andere organismen te elimineren of te reguleren (bron: Gebaseerd op FSC-STD-01-001 V4-0 en de Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN). Verklarende woordenlijst zoals weergegeven op de website van IUCN).

Biodiversiteit: zie 'Biologische diversiteit'

Biologische diversiteit: De variabiliteit onder levende organismen van welke oorsprong dan ook, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waar zij deel van uitmaken; dit behelst ook de diversiteit binnen soorten, tussen soorten onderling en die van ecosystemen (bron: Verdrag inzake biologische diversiteit 1992, artikel 2).

Biotoopboom (ook habitatboom): Levende boom met een aanwezige of bestemde functie als holle boom, nestboom of als habitat voor epifieten, insecten, zwammen of andere groepen van organismen met een hoge beschermingswaarde die afhankelijk zijn van oude bomen. (Bron: FSC-STD-DEU-03-2017)

Bos: Een stuk land met hoofdzakelijk bomen (bron: FSC-STD-01-001 V5-0. Bepaald op basis van FSC Guidelines for Certification Bodies, Scope of Forest Certification, Section 2.1, voor het eerst uitgegeven in 1998 en herzien als FSC-GUI-20-200 in 2005, en nogmaals herzien in 2010 als FSC-DIR-20-007 FSC Directive on Forest Management Evaluations, ADVISE-20-007-01).

Bosbouw: De kunst en wetenschap van het beheersen van het vestigen, de groei, samenstelling, gezondheid en kwaliteit van bossen en bosgronden om op duurzame wijze aan de bedoelde diverse behoeften en waarden van landbezitters en de maatschappij te voldoen (bron: Nieuwenhuis, M. 2000. Terminology of Forest Management. IUFRO Wereldserie deel 9. IUFRO 4.04.07 SilvaPlan en SilvaVoc).

Bosmassief: Een relatief groot, aaneengesloten bosgebied bestaande uit een of meer opstanden van bomen, heesters en struiken, alsmede andere bijbehorende inheemse planten.

C

Collectieve onderhandeling: Een vrijwillig onderhandelingsproces tussen werkgevers of een werkgevers-organisatie en een *werknemersorganisatie**, met het oog op het reguleren van arbeidsvoorwaarden door middel van collectieve overeenkomsten (IAO-Verdrag 98, artikel 4).

Comité voor vakbondsvrijheid van de IAO: een uitvoerend orgaan opgericht in 1951, met als oogmerk het onderzoeken van klachten over overtredingen van de vrijheid van vereniging, of het betreffende land de relevante verdragen heeft geratificeerd of niet. Bestaat uit een onafhankelijk voorzitter en drie vertegenwoordigers van overheden, werkgevers en *werknemers**. Indien het comité besluit om de zaak in behandeling te nemen, stelt het de feiten vast in dialoog met de betrokken overheid. Indien het comité concludeert dat de normen of principes voor vrijheid van vereniging zijn geschonden, brengt het via het uitvoerend orgaan een verslag uit met aanbevelingen over hoe de situatie kan worden verholpen. Overheden zijn vervolgens verplicht om verslag te doen van de uitvoering van de aanbevelingen (bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017).

Conflicten tussen principes en criteria en wetten: Situaties waarin het niet mogelijk is om tegelijkertijd aan de principes en criteria, en tegelijkertijd aan een wet te voldoen (bron: FSC-STD-01-001 V5-2)

Connectiviteit: Een maat van verbondenheid of ruimtelijke continuïteit van een corridor, netwerk of matrix. Hoe minder gaten, des te hoger de connectiviteit. Met betrekking tot het begrip structurele connectiviteit; functionele of gedragsconnectiviteit verwijst naar hoe verbonden een gebied is voor een proces, zoals een dier dat door verschillende landschapselementen beweegt. Aquatische connectiviteit heeft betrekking op de toegankelijkheid en het vervoer van materialen en organismen, via het grondwater en oppervlaktewater, tussen verschillende stukjes van aquatische ecosystemen van welk type dan ook. (bron: Gebaseerd op R.T.T. Forman. 1995. Land Mosaics. The Ecology of Landscapes and Regions. Cambridge University Press, 632 pag.).

Criterium (mv. criteria): Een middel om te bepalen of aan een beginsel (van goed bosbeheer) is voldaan (bron: FSC-STD-01-001 V4-0).

Cultureel gepast [mechanismen]: Middelen of benaderingen voor het benaderen van een doelgroep die in overeenstemming zijn met de gebruiken, waarden, gevoeligheden en manier van leven van het doelpubliek

D

Discriminatie: hieronder valt onder meer- a) elke vorm van onderscheid, uitsluiting of voorkeur gemaakt op basis van ras, huidskleur, geslacht, religie, politieke opvattingen, nationale herkomst, sociale oorsprong of seksuele oriëntatie* dat leidt tot het annuleren of beperken van gelijke kansen of behandeling in beroepskeuze of beroep; b) een dergelijk onderscheid, uitsluiting of voorkeur dat leidt tot het annuleren of beperken van gelijke kansen of behandeling in beroepskeuze of beroep, dat kan worden vastgesteld door het getroffen lid na overleg met vertegenwoordigende werkgeversorganisaties en *werknemersorganisaties**, indien aanwezig, en met andere betreffende instanties (aangepast op basis van IAO-Verdrag 111, artikel 1). **Seksuele oriëntatie* is toegevoegd aan de definitie in Verdrag 111, aangezien dit is geïdentificeerd als aanvullend type van mogelijke discriminatie.

Doelstelling: Het primaire doel dat door *de organisatie** voor de bosonderneming is vastgelegd, waaronder de beleidskeuze en de keuzen van middelen voor het bereiken van het doel (bron: Gebaseerd op F.C. Osmaston. 1968. The Management of Forests. Hafner, New York; en D.R. Johnston, A.J. Grayson en R.T. Bradley. 1967. Forest Planning. Faber & Faber, Londen).

E

Economische haalbaarheid: Het vermogen om zich te ontwikkelen en te overleven als relatief zelfstandig sociale, economische of politieke eenheid. Voor economische haalbaarheid kan winstgevendheid nodig zijn, maar economische haalbaarheid is niet synoniem met winstgevendheid (bron: Gebaseerd op de definitie op de website van het Europees Milieuagentschap).

Eco-regionaal: Een grote eenheid van land of water met een geografisch onderscheiden geheel van soorten, natuurlijke gemeenschappen en milieu-omstandigheden (bron: WWF Global 200.
http://wwf.panda.org/about_our_earth/ecoregions/about/what_is_an_ecoregion/).

Ecosysteem: Een dynamisch complex van gemeenschappen van planten, dieren en micro-organismen en hun niet-levende omgeving, dat als functionele eenheid optreedt (bron: Verdrag inzake biologische diversiteit 1992, artikel 2).

Ecosysteemdiensten: De voordelen die mensen van ecosystemen hebben. Deze omvatten (bron: Gebaseerd op R. Hassan, R. Scholes en N. Ash. 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. The Millennium Ecosystem Assessment Series. Island Press, Washington DC):

- levering van diensten zoals voedsel, bosproducten en water;
- regulerende diensten zoals het reguleren van overstromingen, droogte, bodemdegradatie, luchtkwaliteit, klimaat en ziekten;
- ondersteunende diensten zoals bodemvorming en voedingsstofencycli; en
- culturele diensten en culturele waarden zoals recreatief, spiritueel, religieus en ander niet-materieel nut.

Ecosysteemfunctie: Een intrinsieke eigenschap van een ecosysteem met betrekking tot de aanwezige omstandigheden en processen waarmee een ecosysteem zijn integriteit behoudt (zoals primaire productiviteit, voedselketen, biochemische processen). Ecosysteemfuncties zijn onder meer processen zoals ontbinding, productie, kringloop van voedingsstoffen en energie- en voedingsstoffenstromen. Voor FSC behelst deze definitie ecologische en evolutionaire processen zoals genoverdracht en verstoringregimes, regeneratiecycli en ecologische fasen van seriële ontwikkeling (successie). (bron:

Gebaseerd op R. Hassan, R. Scholes en N. Ash. 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. The Millennium Ecosystem Assessment Series. Island Press, Washington DC; en R.F. Noss. 1990. Indicators for monitoring biodiversity: a hierarchical approach. Conservation Biology 4(4):355–364).

Ergste vormen van kinder*arbeid: Bestaan uit: a) alle vormen van slavernij of praktijken vergelijkbaar met slavernij, zoals verkoop en smokkel van kinderen, schuldslavernij en -lijfeigenschap en dwangarbeid, waaronder gedwongen of verplichte werving van kinderen voor inzet in gewapende conflicten; b) het gebruik, de aankoop of het aanbieden van een *kind** voor prostitutie, voor de productie van pornografie of voor pornografische optredens; c) het gebruik, de aankoop of het aanbieden van een *kind** voor illegale activiteiten, in het bijzonder voor de productie en smokkel van drugs zoals bepaald in de betreffende internationale verdragen; d) werk dat, door de aard ervan of de omstandigheden waarin het wordt uitgevoerd, waarschijnlijk schadelijk is voor de gezondheid, veiligheid of zeden van kinderen (IAO-Verdrag 182, artikel 3)

Externaliteiten: De positieve en negatieve effecten van activiteiten op belanghebbenden die niet direct betrokken zijn bij de activiteiten, op een natuurlijke hulpbron of op de omgeving, die doorgaans niet in standaard systemen voor de berekening van kosten worden opgenomen, zodat de marktprijs van de producten of de activiteiten de volledige kosten of voordelen niet volledig weergeeft (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

F

Fatsoenlijk loon: De beloning ontvangen voor een standaard werkweek door een werknemer op een specifieke plek, toereikend om een fatsoenlijke levensstandaard voor de werknemer en zijn of haar gezin te kunnen veroorloven. Elementen van een fatsoenlijke levensstandaard zijn onder meer water, huisvesting, scholing, gezondheidszorg, vervoer, kleding en andere essentiële behoeften, waaronder een voorziening voor onverwachte gebeurtenissen (bron: A Shared Approach to a Living Wage. ISEAL Living Wage Group. November, 2013).

Focal Species: Soorten waarvan de voorwaarden voor handhaving in een bepaald gebied bepalend zijn voor de voorwaarden waaraan een landschap moet voldoen ten aanzien van de soorten die hierin voorkomen (bron: Lambeck, R., J. 1997. Focal Species: A multi-species Umbrella for Nature Conservation. Conservation Biology vol 11 (4): 849–856.).

Formele en informele werknemersorganisatie: Vereniging of vakbond van *werknemers**, al dan niet erkend door de wetgeving of door *de organisatie** of geen van tweeën, met als doel het bevorderen van arbeidsrechten en het vertegenwoordigen van *werknemers** bij het overleg met *de organisatie**, vooral met betrekking tot arbeidsomstandigheden en compensatie.

Fragmentatie: Het proces van het verdelen van habitats in kleinere stukken, wat leidt tot het verlies van de oorspronkelijke habitat, verlies in connectiviteit, vermindering van de grootte van plekken en een toegenomen isolatie van plekken. *Fragmentatie** wordt beschouwd als een van de belangrijkste factoren die tot verlies van inheemse soorten leiden, vooral in boslandschappen, en een van de primaire oorzaken van de huidige crisis van uitsterving van soorten. Wat betreft *intacte boslandschappen** wordt *fragmentatie** begrepen als zijnde veroorzaakt door menselijke industriële activiteiten. (BRON: Aangepast op basis van: Gerald E. Heilman, Jr. James R. Strittholt Nicholas C. Slosser Dominick A. Dellasala, BioScience (2002) 52 (5): 411–422.)

FSC-transactie: Aankoop of verkoop van producten met een FSC-claim op het verkoopdocument (bron: ADV-40-004-14).

Fundamentele verdragen van de IAO: Dit zijn arbeidsnormen die betrekking hebben op fundamentele beginselen en recht of werk: de vrijheid van vereniging en erkenning van het recht op *collectieve onderhandeling**; het uitbannen van alle vormen van *gedwongen arbeid of dwangarbeid**; het afschaffen van *kinder*arbeid*; en het uitbannen van *discriminatie** met betrekking tot *arbeid en beroep**.

De acht fundamentele verdragen zijn:

- Verdrag betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht, 1948 (Nr. 87)
- Verdrag betreffende het recht zich te organiseren en collectief te onderhandelen, 1949 (Nr. 98)
- Verdrag betreffende de gedwongen arbeid, 1930 (Nr. 29)
- Verdrag betreffende de afschaffing van gedwongen arbeid, 1957 (Nr. 105)
- Verdrag betreffende de minimumleeftijd, 1973 (Nr. 138)
- Verdrag betreffende de ergste vormen van kinderarbeid, 1999 (Nr. 182)
- Verdrag betreffende gelijke beloning, 1951 (Nr. 100)
- Verdrag betreffende discriminatie (arbeid en beroep), 1958 (Nr. 111)
- Bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017.

G

Gebieden met hoge beschermingswaarde: Zones en fysieke ruimten die nodig zijn of ruimte bieden aan het bestaan en de instandhouding van vastgestelde *hoge beschermingswaarden**.

Gebruiksrechten: Rechten voor het gebruik van hulpbronnen in de beheereenheid die kunnen worden bepaald door lokale gebruiken, gezamenlijke overeenkomsten, of voorgeschreven door andere entiteiten die toegangsrechten hebben. Deze

rechten kunnen het gebruik van bepaalde hulpbronnen tot een bepaald niveau van consumptie of bepaalde oogsttechnieken beperken (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Gedegradeerd bos: Bosdegradatie verwijst naar veranderingen binnen het bos die een negatief effect hebben op de structuur of de functie van het bosbestand of de standplaats, met een verlaagde capaciteit op vlak van het voorzien in producten en/of diensten (Bron: FAO. 2001. Global Forest Resources Assessment FRA 2000 – Main report. Rome)

Gedwongen arbeid of dwangarbeid: Werk of dienst die van een persoon wordt verkregen onder dreiging van enige vorm van straf en waarvoor de betreffende persoon zich niet vrijwillig heeft aangemeld IAO-Verdrag 29, artikel 2.1).

Gelijke beloning* van mannelijke en vrouwelijke werknemers* voor arbeid van gelijke waarde: verwijst naar de hoogte van beloningen bepaald zonder *discriminatie** op basis van geslacht (IAO-Verdrag 100, artikel 1, lid b).

Gendergelijkheid: Gendergelijkheid of de gelijkheid van vrouwen en mannen betekent dat vrouwen en mannen gelijke omstandigheden hebben voor het realiseren van hun volledige mensenrechten en kunnen bijdragen aan, profiteren van economische, sociale, culturele en politieke ontwikkeling (bron: Aangepast op basis van workshop van FAO, IFAD en IAO over 'Gaps, trends and current research in gender dimensions of agricultural and rural employment: differentiated pathways out of poverty', Rome, 31 maart tot 2 april 2009.).

Genetisch gemodificeerd organisme: Een organisme waarin het genetisch materiaal op een wijze is veranderd die niet natuurlijk voorkomt door paring en/of natuurlijke recombinatie. (bron: Gebaseerd op FSC-POL-30-602 FSC Interpretation on GMO (Genetically Modified Organisms)).

Genotype: De genetische aanleg van een organisme (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Gepaste aandacht: Het geven van een gewicht of belang aan een bepaalde factor als dit gezien de omstandigheden vereist is, en hierbij is discretie van belang (vertaling lemma 'due consideration' in Black's Law Dictionary, 1979).

Geratificeerd: Het proces waarbij een internationale wet, conventie of overeenkomst (waaronder multilaterale milieuovereenkomsten) wettelijk is goedgekeurd door een nationale wetgevende macht of gelijkwaardig *wettig** mechanisme, zodat de internationale wet, conventie of overeenkomst automatisch onderdeel wordt van nationale wetgeving of de ontwikkeling van nationale wetgeving in gang zet, met hetzelfde *wettelijke** effect (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Geschil: Ten behoeve van de IGI is dit een uitdrukking van ontevredenheid van een persoon of organisatie geformuleerd als een klacht tegen *de organisatie**, met betrekking tot haar beheeractiviteiten of naleving van de FSC-principes en criteria, waarop een respons wordt verwacht (bron: op basis van FSC-PRO-01-005 V3-0 Processing Appeals).

Geschil van aanzienlijke duur: Een *geschil** dat meer dan twee keer zo lang doorloopt als het voorgeschreven tijdschema in het FSC-systeem (dus langer dan zes maanden na ontvangst van de klacht, volgens FSC-STD-20-001).

Geschil van aanzienlijke omvang: Voor de internationale generieke indicatoren is een *geschil** van aanzienlijke omvang een *geschil** waarbij een of meer van de volgende elementen een rol spelen:

- betreft de wettelijke* of gewoonterechten* van inheemse volken* en lokale gemeenschappen*;
- indien het negatieve effect van beheeractiviteiten een dergelijke schaal betreft dat deze niet kan worden beperkt of kan worden weggenomen;
- fysiek geweld;
- vernietiging van eigendom;
- de aanwezigheid van militaire eenheden;
- intimidatie van *bos*werknemers** en *belanghebbenden**.

Geschreven recht: Het recht bevat in staatswetten (nationale wetgeving) (bron: vertaling lemma 'statutory law' of 'statute law' in Oxford Dictionary of Law).

Gevaarlijk werk (in de context van kinderarbeid): Elk soort werk dat mogelijk de fysieke, geestelijke of morele gezondheid van kinderen in gevaar kan brengen, mag niet worden gedaan door personen jonger dan 18 jaar. Gevaarlijke *kinder*arbeid* is werk onder gevaarlijke of ongezonde omstandigheden dat ertoe kan leiden dat een *kind** overlijdt of gewond/verminkt raakt (vaak permanent) en/of ziek wordt (vaak permanent) als gevolg van slechte veiligheids- en gezondheidsnormen en werkopstellingen.

Om het type gevaarlijke kinderarbeid te bepalen dat in artikel 3, lid d van de Conventie nr. 182 is vermeld, en bij het vaststellen waar dit optreedt, dient onder andere rekening te worden gehouden met:

- werk waardoor kinderen aan fysiek, psychologisch of seksueel misbruik worden blootgesteld;
- ondergronds werk, werk onder water, werk op gevaarlijke hoogte of in besloten ruimten;
- werk met gevaarlijke machines, apparatuur en gereedschappen, of dat handmatig werken met of vervoer van zware lasten behelst;
- werk in een ongezonde omgeving, waardoor bijvoorbeeld kinderen aan gevaarlijke stoffen, middelen of processen, of aan een gevaarlijke temperatuur, geluidsniveau of trillingen worden blootgesteld en hun gezondheid wordt geschaad;
- werk onder bijzonder moeilijke omstandigheden, zoals gedurende vele uren achter elkaar of gedurende de nacht of indien het *kind** onredelijk in het pand of op het bedrijf van de werkgever in zijn bewegingsvrijheid wordt beperkt (IAO,

2011: IPEC Mainstreaming Child labour concerns in education sector plans and Programmes, Genève, 2011 en IAO-handboek inzake gevaarlijke kinderarbeid, 2011).

Gewoonterecht: Een samenhangende reeks van gewoonterechten kan als gewoonterecht worden erkend. In sommige rechtsgebieden staat gewoonterecht gelijk aan het geschreven recht, binnen het bepaalde competentiegebied van het gewoonterecht, en kan het geschreven recht vervangen voor bepaalde etnische of andere sociale groepen. In sommige rechtsgebieden vormt gewoonterecht een aanvulling op het geschreven recht en wordt het in bepaalde omstandigheden toegepast (bron: Gebaseerd op N.L. Peluso en P. Vandergeest. 2001. Genealogies of the political forest and customary rights in Indonesia, Malaysia and Thailand, Journal of Asian Studies 60(3):761–812).

Gewoonterechten: Rechten die voortkomen uit een lange reeks traditionele gebruiken of gewoonten, voortdurend herhaald, die door een dergelijke herhaling en door ononderbroken gedogen kracht van wet heeft verkregen binnen een geografische of sociologische eenheid (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Grasland: Land bedekt met kruidachtige planten met minder dan 10% bedekking van bomen en struiken (bron: UNEP, geciteerd in FAO. 2002. Second Expert Meeting on Harmonizing Forest-Related Definitions for use by various stakeholders).

Grond en gebieden: Voor het doel van de principes en criteria zijn dit gronden en gebieden die traditioneel in bezit zijn van inheemse volken of lokale gemeenschappen, of die zij op basis van gewoonten gebruiken of bewonen, en waar toegang tot natuurlijke hulpbronnen van levensbelang is voor de duurzaamheid van hun cultuur en levensonderhoud (bron: Gebaseerd op World Bank safeguard OP 4.10 Indigenous Peoples, paragraaf 16a. Juli 2005.).

Groepsmanager - groepsentiteit: De groepsentiteit is de entiteit die de in een FSC groepscertificaat voor boscertificering aangesloten boscigdommen en –eigenaars vertegenwoordigt. Deze groepsentiteit heeft de verantwoordelijkheid ten opzichte van het certificeringsorganisme om het naleven van de vereisten van de FSC Principes en Criteria in alle aangesloten bosgebieden te garanderen. De groepsentiteit kan een individu zijn, een samenwerkingsverband, een vereniging van eigenaars of een andere vergelijkbare legale entiteit (Bron: FSC-STD-30-005). Voor meer informatie over groeps-certificering zie FSC-STD-30-005.

H

Habitat: De plek of type locatie waar een organisme of populatie te vinden is (bron: Gebaseerd op het Verdrag inzake biologische diversiteit, artikel 2).

Habitatkenmerken: Kenmerken en structuren van *bos**opstand, onder meer:

- Oude commerciële en niet-commerciële bomen waarvan de leeftijd aanzienlijk hoger is dan de gemiddelde leeftijd van de algemene kroonlaag;
- Bomen met een belangrijke ecologische waarde;
- Verticale en horizontale complexiteit;
- Rechtopstaande dode bomen;
- Gevallen dood hout;
- Openingen in het bos toe te schrijven aan natuurlijke verstoringen;
- Nestplekken;
- Drassige gebieden, moerassen en laagveen;
- Vijvers;
- Voortplantingsgebieden;
- Fourageergebieden en beschutte gebieden, waaronder die voor een terugkerende broedseizoen;
- Migratiegebieden;
- Winterslaapgebieden

Handhaven: Erkennen, respecteren, in stand houden en ondersteunen (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Herstellen/herstel: Deze woorden worden in verschillende betekenissen gebruikt, afhankelijk van de context en in het dagelijkse spraakgebruik. In sommige gevallen betekent 'herstellen' het herstel van schade aan milieuwaarden als gevolg van beheeractiviteiten of andere oorzaken. In andere gevallen betekent 'herstellen' het ontstaan van meer natuurlijke omstandigheden op plekken die zwaar zijn beschadigd of waarvan het landgebruik is veranderd. In de principes en criteria wordt het woord 'herstellen' niet gebruikt om te impliceren dat enig voorafgaand, prehistorisch, pre-industrieel of ander vooraf bestaand ecosysteem wordt hersteld (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

*De organisatie** heeft niet noodzakelijk de verplichting om de milieuwaarden te herstellen die zijn aangetast door factoren buiten de controle van de organisatie, bijvoorbeeld door natuurrampen, klimaatveranderingen, of door wettelijk bevoegde activiteiten van derden, zoals organisaties voor openbare infrastructuur, mijnbouw, de jacht of huisvesting. FSC-POL-20-003 De uitzondering van gebieden van de scope van de certificering beschrijft de processen waarmee dergelijke gebieden van het gecertificeerde gebied kan worden uitgezonderd, indien nodig.

De organisatie is ook niet verplicht om milieuwaarden te herstellen die op enig moment in het historische of prehistorische verleden zou kunnen hebben bestaan, of die door eerdere eigenaars of organisaties negatief zijn beïnvloed. Er wordt echter van de organisatie verwacht dat deze redelijke maatregelen neemt om milieudegradatie die voortduurt in de beheereenheid als gevolg van dergelijke eerdere effecten te beperken, beheersen en te voorkomen.

Hoge beschermingswaarde ('High Conservation Value', HCV): Een van de volgende waarden (bron: op basis van FSC-STD-01-001 V5-2):

- **HCV 1:** Soortendiversiteit. Concentratie van *biologische diversiteit**, waaronder endemische soorten, en *zeldzame**, *bedreigde** of ernstig bedreigde soorten die op wereldwijd, regionaal of nationaal niveau significant zijn.
- **HCV 2:** Ecosystemen* en variëteit op het niveau van het landschap*. Intacte boslandschappen, grote *ecosystemen** op landschapsniveau en ecosysteemverscheidenheid die *significant** zijn op wereldwijd, regionaal of nationaal niveau, en die levensvatbare populaties van de grote meerderheid van de natuurlijk voorkomende soorten bevat in natuurlijke patronen van verspreiding en aantallen.
- **HCV 3:** Ecosystemen en habitats. Zeldzame, bedreigde of ernstig bedreigde ecosystemen, *habitats** of *refugia**.
- **HCV 4:** Kritische ecosysteemdiensten. Fundamentele *ecosysteemdiensten** in kritische situaties, waaronder de bescherming van stroomgebieden en het beheersen van erosie van kwetsbare bodems en hellingen.
- **HCV 5:** Behoeften van gemeenschappen. Locaties en hulpbronnen die fundamenteel zijn voor het bevredigen van de basisbehoeften van lokale gemeenschappen of *inheemse volken** (bijvoorbeeld levensonderhoud, gezondheid, voeding en water), geïdentificeerd door betrokkenheid met deze gemeenschappen of *inheemse volken**.
- **HCV 6:** Culturele waarden. Locaties, hulpbronnen, habitats en *landschappen** van wereldwijde of nationale culturele, archeologische of historische betekenis, en/of van kritiek cultureel, ecologisch, economisch of religieus/spiritueel belang voor de traditionele cultuur van lokale gemeenschappen of *inheemse volken** geïdentificeerd door betrokkenheid met deze lokale gemeenschappen of *inheemse volken**.

Houtkapniveau: De daadwerkelijke hoeveelheid houtkap die is uitgevoerd in de *beheereenheid**, bijgehouden door volume (bv. kubieke meter of 'board feet') of oppervlakte (bv. hectaren) om vergelijking met een berekend (maximaal) toelaatbaar kapniveau mogelijk te maken.

I

Indicator: Een kwantitatieve of kwalitatieve variabele die kan worden gemeten of beschreven, en die een middel biedt om te bepalen of een *beheereenheid** de voorschriften van een FSC-Criterium naleeft. Indicatoren en de bijbehorende drempelwaarden bepalen daarmee de voorschriften voor het verantwoordelijke bosbeheer op het niveau van de *beheereenheid** en vormen het primaire uitgangspunt voor bosevaluatie (bron: FSC-STD-01-002 V1-0 FSC Glossary of Terms (2009)).

Industriële activiteit: Industriële bos- en hulpbronbeheeractiviteiten zoals wegebouw, mijnbouw, dijken, stedelijke ontwikkeling en houtkap.

Inheemse cultuurlandschappen: *Inheemse cultuurlandschappen** zijn levende landschappen waaraan *inheemse volken** milieu-, sociale, culturele en economische waarde toevoegen door hun langdurige relatie met het land, het water, de flora en fauna en de spirituele wereld, en hun huidige en toekomstige belang voor de culturele identiteit van deze volken. Een *inheemse cultuurlandschap** wordt gekenmerkt door eigenschappen die in stand zijn gebleven door een langdurige onderlinge wisselwerking op basis van kennis over hoe met het land moet worden omgegaan, en hun aanpassingsvermogen. Het zijn landschappen waarvoor *inheemse volken** een verantwoordelijkheid ten aanzien van rentmeesterschap (goed beheer) hebben.

OPMERKING: Standaardontwikkelaars zijn vrij in het al dan niet overnemen van het begrip *inheemse cultuurlandschappen**. Standaardontwikkelaars kunnen ervoor kiezen dit begrip niet te gebruiken. Via *vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming** kunnen *inheemse volken** ervoor kiezen om een andere terminologie te gebruiken.

Inheemse soort: Soorten, ondersoorten, of lagere taxa, die voorkomen binnen hun natuurlijke verspreidingsgebied (vroeger of huidig) en potentiële verspreidingsgebied (d.w.z. binnen het verspreidingsgebied die ze natuurlijk innemen of zouden kunnen innemen zonder directe of indirecte introductie of verzorging door mensen) (bron: Verdrag inzake biologische diversiteit. Programma invasieve uitheemse soorten. Verklarende woordenlijst zoals voorzien door de website van het Verdrag inzake biologische diversiteit).

Inheemse volken – inheemse bevolking: Mensen en groepen mensen die als volgt kunnen worden herkend of gekarakteriseerd:

- het belangrijkste kenmerk of Criterium is zelfidentificatie als inheems volk op individueel niveau en aanvaarding door de gemeenschap als lid;
- historische continuïteit met samenlevingen voorafgaand aan kolonisatie;
- het bestaan van een sterke band met gebieden en omringende natuurlijke hulpbronnen;
- een duidelijk onderscheiden sociaal, economisch of politiek systeem;
- een duidelijk onderscheiden taal, cultuur of geloof;
- vormt een niet-dominante groep in de samenleving;
- vastberadenheid om hun voorouderlijke omgeving en systeem als onderscheiden volk en gemeenschap in stand te houden en te reproduceren.
- (bron: Aangepast op basis van het Permanent Forum van de Verenigde Naties voor vraagstukken van inheemse volken, Factsheet 'Who are Indigenous Peoples' oktober 2007; VN-Ontwikkelingsgroep, 'Guidelines on Indigenous Peoples' Issues' Verenigde Naties 2009, Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volken, 13 september 2007).

Infrastructuur: In de context van bosbeheer, de wegen, bruggen, duikers, rooiplaatsen, steengroeven, stuwmeren, gebouwen en andere structuren die nodig zijn in de loop van de implementatie van het *beheerplan**.

Intact boslandschap: Een gebied binnen het huidige wereldwijde bosareaal dat bos en ecosystemen anders dan bos dat minimaal door menselijke economische activiteit wordt beïnvloed bevat, met een oppervlakte van minstens 500 km² (50.000 ha) en een minimale breedte van 10 km (gemeten als de diameter van een cirkel die zich volledig binnen de grenzen van het gebied bevindt) (bron: Intact Forests; Global Forest Watch. Definitie volgens de verklarende woordenlijst zoals weergegeven op de website van Intact Forest. 2006-2014).

Intellectueel eigendom: Praktijken en kennis, innovatie en andere uitvindingen (bron: Gebaseerd op het Verdrag inzake biologische diversiteit, artikel 8, punt j; en de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom. 'What is Intellectual Property?' WIPO-publicatie nr. 450, deel E).

Intensiteit: Een maat van kracht of ernst van een beheeractiviteit of andere gebeurtenis die invloed heeft op de aarde van de effecten van die activiteit (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Internationaal aanvaardbaar wetenschappelijk protocol: Een vooraf bepaalde procedure op wetenschappelijk basis die door een internationaal wetenschappelijk netwerk of verbond is gepubliceerd, of die regelmatig in de internationale wetenschappelijke literatuur wordt aangehaald (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Invasieve soorten: Soorten die zich in hoog tempo buiten hun inheemse verspreidingsgebied uitbreiden. Invasieve soorten kunnen ecologische verhoudingen tussen inheemse soorten verstoren en kunnen ecosysteemfuncties en de menselijke gezondheid beïnvloeden. (bron: Gebaseerd op de Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN) Verklarende woordenlijst zoals weergegeven op de website van IUCN).

K

Kaalkap - kaalslag: de volledige kap van een bosbestand in een enkele beheersingreep waarbij geen natuurlijke verjonging reeds aanwezig is. Merk op dat in deze zone wel bomen behouden kunnen worden met een waarde qua biodiversiteit en/of op landschappelijk vlak (Bron: FSC-STD-FRA-01-2016).

Kerngebied: Het deel van elk *intact boslandschap** dat is aangewezen als het deel dat de belangrijkste culturele en ecologische waarden bevat. *Kerngebieden** worden beheerd zodat er *geen-industriële activiteit** in kan plaatsvinden. *Kerngebieden** voldoen (ruimschoots) aan de definitie van *intact boslandschap**.

Kind: Personen onder de 18 jaar (IAO-Verdrag 182, artikel 2).

Kritiek: Het begrip 'kritiek' of 'fundamenteel' in beginsel 9 en HCV's heeft betrekking op de onvervangbaarheid en op gevallen waarin verlies of grote schade aan een HCV ernstige nadelen of leed aan betroffenen belanghebbenden zou toebrengen. Een ecosysteemdienst wordt als kritiek (HCV 4) beschouwd indien verstoring van die dienst waarschijnlijk of een risico vormt op ernstige negatieve effecten op het welzijn, de gezondheid of overleving van lokale gemeenschappen, op het milieu, op HCV's, of op het functioneren van significante infrastructuur (wegen, dijken, gebouwen enz.). Het begrip 'kritiek' verwijst hier naar het belang voor en risico voor natuurlijke hulpbronnen en milieu- en socio-economische waarden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

L

Landschap: Een geografische verscheidenheid bestaande uit met elkaar in wisselwerking staande ecosystemen, het gevolg van de invloed van geologie, topografie, bodem, klimaat, biotische factoren en menselijke invloeden in een gegeven gebied (bron: Gebaseerd op de Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN). Verklarende woordenlijst zoals weergegeven op de website van IUCN).

Landschapswaarden: Landschapswaarden kunnen worden gezien als lagen van menselijke perceptie die over het fysieke landschap worden gelegd. Sommige landschapswaarden, zoals economisch nut, recreatiewaarde, bestaansmiddelen of visuele kwaliteit zijn nauw verbonden met fysieke landschapkenmerken. Andere landschapswaarden, zoals intrinsieke en spirituele waarde, zijn symbolischer van aard en worden meer beïnvloed door individuele perceptie of sociale constructie dan fysieke landschapkenmerken (bron: Gebaseerd op de website van het Landscape Value Institute).

Lange termijn: De tijdschaal van de boscijneraar of -beheerder zoals weergegeven door de doelstellingen van het *beheerplan**, het oogstpercentage en de verplichting om permanente bosbedekking in stand te houden. De tijdsduur verschilt naargelang de context en ecologische omstandigheden en is een functie van hoe lang het voor een bepaald ecosysteem duurt voordat het zijn natuurlijke structuur en samenstelling terugkrijgt na kap of verstoring, of voor een volwassen of primaire toestand (bron: FSC-STD-01-002 V1-0 FSC Glossary of Terms (2009)).

Licht werk: *Nationale wetgeving** of regelgeving kunnen indiensteming van personen van 13 tot en met 15 jaar toestaan voor licht werk, dat a) waarschijnlijk niet schadelijk voor hun gezondheid of ontwikkeling is; en b) niet zodanig is dat het hun schoolbezoek, hun deelname aan beroepsoriëntatie of door de bevoegde instanties goedgekeurde opleidingsprogramma's in gevaar brengt, of hun vermogen om hun voordeel te doen met de geboden instructie IAO-Verdrag 138, artikel 7).

Lokale gemeenschappen: Gemeenschappen van welke grootte dan ook die zich binnen of nabij de beheereenheid bevinden, en ook gemeenschappen die dichtbij genoeg zijn om een aanzienlijk effect op de economie of de milieuwaarden van de beheereenheid te hebben, of waarvan hun economie, rechten of omgeving aanzienlijk door de beheeractiviteiten of de biofysische aspecten van de beheereenheid worden aangetast (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Lokale wetgeving: Het geheel aan primaire en secundaire wetten (wetten, verordeningen, statuten, besluiten) waarvan de toepassing beperkt is tot een bepaalde geografische regio binnen een nationaal gebied, alsmede secundaire regelgeving en tertiaire administratieve procedures (regels/voorschriften) die hun wettigheid direct en expliciet uit deze primaire en secundaire wetgeving afleiden. De bevoegdheid van wetgeving berust in laatste instantie op het Westfaalse begrip van soevereiniteit van de natiestaat (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

M

Meststof: Minerale of organische stoffen, in de meeste gevallen N, P₂O₅ en K₂O, die aan de bodem worden toegevoegd om plantengroei te verbeteren. Dit omvat ook bodemverbetersaars.

Milieu-effectrapportage (MER): Een systematisch proces, gebruikt voor het vaststellen van mogelijke milieu- en sociale effecten van voorgestelde projecten, voor het evalueren van alternatieve benaderingen, en het ontwerp en de inbedding van passende maatregelen voor preventie, voor beperking van effecten, voor beheer en monitoring (bron: op basis van Environmental impact assessment, guidelines for FAO field projects (milieu-effectrapportage, richtlijnen voor veldprojecten van de FAO). Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO). Rome, FSC-STD-01-001 V5-2).

Milieuwaarden: De volgende elementen van de biofysische en menselijke omgeving:

- ecosysteefuncties (waaronder vastlegging en opslag van koolstof);
- biologische diversiteit;
- watervoorraden;
- bodems;
- atmosfeer;
- landschappelijke waarden (waaronder culturele en spirituele waarden).

De daadwerkelijke waarde die aan deze elementen wordt toegekend, hangt af van hoe mensen en de maatschappij hiernaar kijken (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Minimumleeftijd (voor dienstverband): Deze is niet lager dan de schoolplichtige leeftijd en is in elk geval niet lager dan 15 jaar. Een land waarvan de economie en onderwijsvoorzieningen onvoldoende zijn ontwikkeld, kan echter aanvankelijk een minimumleeftijd van 14 jaar bepalen. *Nationale wetgeving** kan tevens dienstverband van personen van 13 tot en met 15 jaar toestaan voor *licht werk** dat het schoolbezoek niet schaadt en dat niet schadelijk is voor de gezondheid of ontwikkeling van *kinderen**. De leeftijd 12 en 13 jaar kunnen van toepassing zijn voor *licht werk** in landen die een minimumleeftijd van 14 jaar hebben bepaald (IAO-Verdrag 138, artikel 2).

Monitoren beheerplan: Procedures voor vervolgccontroles en toezicht, met het oog op het evalueren van de mate waarin de *beheerdoelstellingen** zijn gehaald. De resultaten van de monitoractiviteiten worden gebruikt bij het implementeren van *adaptief beheer**.

N

Nationale wetgeving: Het geheel aan primaire en secundaire wetten (wetten, verordeningen, statuten, besluiten) dat op een nationaal gebied van toepassing is, alsmede secundaire regelgeving en tertiaire administratieve procedures (regels/voorschriften) die hun wettigheid direct en expliciet uit deze primaire en secundaire wetgeving afleiden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Natuurlijk bos: Een bosgebied met veel van de belangrijkste eigenschappen en kenmerken van inheemse ecosystemen, zoals complexiteit, structuur en biologische diversiteit, waaronder bodemkenmerken, flora en fauna, waarin alle of bijna alle bomen inheemse soorten zijn, geen onderdeel van een plantage.

'Natuurlijke bossen' zijn onder meer de volgende categorieën:

- Bossen die worden getroffen door houtkap of andere verstoringen, waarin bomen verjongen of zijn verjongd door een combinatie van natuurlijke en kunstmatige regeneratie met soorten die typisch zijn voor natuurlijke bossen op die plek, en waar veel van de bovengrondse en ondergrondse kenmerken van het natuurlijke bos nog aanwezig zijn. Boreaal woud en noordelijke gematigde bossen die op natuurlijke wijze uit slechts een of een paar boomsoorten bestaan, wordt een combinatie van natuurlijke en kunstmatige regeneratie gebruikt om bos van dezelfde inheemse soort te verjongen met de meeste primaire kenmerken en kernelementen van inheemse ecosystemen van dat gebied, wordt op zichzelf niet beschouwd als conversie naar een plantage;
- Natuurlijke bossen die door traditionele bosbouwpraktijken in stand worden gehouden, waaronder natuurlijke of geassisteerde natuurlijke regeneratie;
- Goed ontwikkeld secundair of koloniserend bos van natuurlijke soorten dat in niet-bosgebieden is ontstaan;
- De definitie van 'natuurlijk bos' kan betrekking hebben op gebieden beschreven als beboste ecosystemen, bosgrond en savanne.

De beschrijving van natuurlijke bossen en hun belangrijkste eigenschappen en kenmerken kan verder worden bepaald in FSC Forest Stewardship Standards (FSC-standaarden voor goed bosbeheer), met passende beschrijvingen of voorbeelden. 'Natuurlijk bos' heeft geen betrekking op land dat niet door bomen wordt gedomineerd, eerder geen bos was, en dat nog niet veel van de eigenschappen en kenmerken van inheemse ecosystemen bevat. Verjonging kan worden beschouwd als natuurlijk bos na een aantal jaren van ecologische progressie. FSC Forest Stewardship Standards (FSC-standaarden voor goed bosbeheer) kunnen aangeven wanneer dergelijke gebieden van de beheereenheid kunnen worden uitgesloten, dienen te worden hersteld tot meer natuurlijke omstandigheden, of voor ander landgebruik kan worden omgezet. FSC heeft geen kwantitatieve drempelwaarden ontwikkeld tussen verschillende categorieën bossen wat betreft oppervlakte, dichtheid, hoogte enz. FSC Forest Stewardship Standards (FSC-standaarden voor goed bosbeheer) kunnen dergelijke drempelwaarden en andere richtlijnen bieden, met gepaste beschrijvingen of voorbeelden. Totdat een dergelijk richtsnoer is verschenen, kunnen gebieden die door bomen worden gedomineerd, hoofdzakelijk inheemse soorten, als natuurlijk bos worden beschouwd.

Drempelwaarden en richtlijnen kunnen betrekking hebben op onderwerpen zoals (bron: FSC-STD-01-001 V5-2):

- andere vegetatietypen en andere gemeenschappen en ecosystemen dan bos, opgenomen in de beheereenheid, waaronder grasland, struiken, wetlands en open bosgrond;
- zeer jonge pioniervegetatie of koloniserende regeneratie in primaire successie op nieuwe open plekken of verlaten landbouwgronden, die nog niet veel van de belangrijke eigenschappen en kernelementen van inheemse ecosystemen bevatten. dit kan na verloop van jaren door ecologische progressie als natuurlijk bos worden beschouwd;
- jonge natuurlijke regeneratie die in natuurlijke bosgebieden groeit, kan als natuurlijk bos worden beschouwd, zelfs na kappen, kaalkap of andere verstoringen, zolang veel van de belangrijkste eigenschappen en kernelementen van inheemse ecosystemen boven en onder de grond overblijven;
- gebieden waar ontbossing en degradatie van bos zo ernstig is dat ze niet langer worden 'gedomineerd door bomen', kunnen als anders dan bos worden beschouwd, indien ze zeer weinig van de belangrijkste bovengrondse en ondergrondse eigenschappen en kernelementen van natuurlijke bossen hebben. Een dergelijke buitengewone degradatie is meestal het gevolg van een combinatie van herhaaldelijke en buitengewoon zware houtkap, begrazing, landbouw, verzamelen van brandhout, jagen, branden, erosie, mijnbouw, bewoning, infrastructuur enz. FSC-standaarden voor goed bosbeheer kunnen helpen aangeven wanneer dergelijke gebieden van de beheereenheid kunnen worden uitgesloten, dienen te worden hersteld tot meer natuurlijke omstandigheden, of naar ander landgebruik kunnen worden omgezet.

Natuurlijke gevaren: Verstoringen die risico's voor sociale en *milieuwaarden** in de *beheereenheid** kunnen opleveren, maar die ook belangrijke ecosysteemfuncties kunnen aantasten. Voorbeelden zijn onder meer droogte, overstroming, brand, aardverschuivingen, stormen, lawines enz.

Natuurlijke omstandigheden/ Natuurlijk / inheems ecosysteem: Met het oog op de principes en criteria en toepassingen van hersteltechnieken, geven termen zoals 'meer natuurlijke omstandigheden' en 'inheems ecosysteem' voor beheerlocaties aan dat inheemse soorten en soortenverbanden die typisch voor de locatie zijn, moeten worden begunstigd of hersteld, en dat deze verbanden en andere milieuwaarden moeten worden beheerd zodat ze een ecosysteem opleveren dat typisch is voor die locatie. Verdere richtsnoeren kunnen worden gevonden in de FSC Forest Stewardship Standards (FSC-standaarden voor goed bosbeheer) (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Netwerk van beschermingszones: De delen van de beheereenheid* waarvoor behoud het hoofddoel en in sommige gevallen het enige doel is; deze delen zijn onder meer *representatieve voorbeeldgebieden**, *beschermingszones**, *beschermingsgebieden**, *connectiviteits**-gebieden en gebieden met *hoge beschermingswaarden**.

Niet-houtachtige bosproducten (Non-timber forest products - NTFP): Alle producten anders dan hout die uit de beheereenheid worden verkregen (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

O

Oeverzone: Raakvlak tussen het land en een waterlichaam, en de bijbehorende vegetatie.

Onbeheerde gebieden (nulbeheer): Gebied waarbinnen bewust geen beheersmaatregelen meer genomen worden om zo een volledig natuurlijke evolutie van het bosbestand te bekomen. Dergelijke bestanden bieden een habitat met een verhoogd natuurlijk karakter: grote en oude bomen, bomen in verval en afbraak, en bieden onderdak aan specifieke soorten.

Oogsten met verminderd effect: Oogsten (of boskap) met behulp van technieken voor het beperken van het effect op de resterende opstand (bron: Gebaseerd op Guidelines for the Conservation and Sustainable Use of Biodiversity in Tropical Timber Production Forests (Richtsnoeren voor de instandhouding en duurzaam gebruik van biodiversiteit in productiebossen met tropisch hout), IUCN 2006).

Openbaar: Op enige wijze beschikbaar of zichtbaar voor mensen in het algemeen (bron: vertaling lemma 'publicly available' in Collins English Dictionary, editie 2003).

Organisatie: De persoon of entiteit die over certificering beschikt of deze aanvraagt, en daardoor verantwoordelijk is voor het aantonen van naleving van de voorschriften die voor FSC-certificering gelden (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Organisme: Een biologische entiteit in staat tot vermenigvuldiging of overdracht van genetisch materiaal (bron: Richtlijn 90/220/EEG van de Raad).

Oud bos: *Bossen** die qua ligging als bos aangeduid staan op oude kaarten van Ferraris (1771-1778) / van der Maelen (1850), en die sindsdien onafgebroken bebost geweest zijn (en dus nooit omgevormd werden tot landbouwgebruik). Deze kaarten kunnen dus gebruikt worden om na te gaan of een bosgebied – geheel of gedeeltelijk – als 'oud bos' bestempeld kan worden. De Walonmap-portal (<http://geoportail.wallonie.be/WalOnMap/>) maakt een vlugge identificatie van een bosgebied op basis van historische kaarten voor Wallonië mogelijk.

Overgroot deel: 80% van het totale oppervlakte van *intacte boslandschappen** binnen de *beheereenheid** per 1 januari 2017. Het *overgrote deel** voldoet ook (ruimschoots) aan de minimale definitie van *intact boslandschap**.

P

Pesticide: Een stof of preparaat dat is samengesteld of wordt gebruikt voor bescherming van planten of hout of andere plantproducten tegen schadelijke organismen; voor de beheersing van schadelijke organismen; of voor het onschadelijk maken van dergelijke organismen. Deze definitie heeft betrekking op insecticiden, rodenticiden, acariciden, mollusciciden, larviciden, fungiciden en herbiciden (bron: FSC-POL-30-001 FSC Pesticides Policy (2005)).

Plantage: Een bosgebied ontstaan door aanplant of zaaien van vreemde of inheemse soorten, vaak met een of meer soorten, een regelmatige tussenafstand en gelijke leeftijd, waarin de meeste belangrijke kenmerken en kernelementen van natuurlijke bossen ontbreken. De beschrijving van een plantage kan verder worden toegespitst in de FSC-standaard voor goed bosbeheer, met passende beschrijvingen of voorbeelden, zoals (bron: FSC-STD-01-001 V5-2):

- Gebieden die aanvankelijk onder deze definitie van 'plantage' vielen, maar die na verloop van jaren veel of de meeste belangrijke kenmerken en kernelementen van inheemse ecosystemen vertonen, kunnen als natuurlijke bossen worden geclassificeerd.
- Plantages beheerd voor herstel en vergroten van de biologische en habitatdiversiteit, de structurele complexiteit en ecosysteemfunctionaliteit kunnen, na verloop van jaren, als natuurlijke bossen worden geclassificeerd.
- Boreaal woud en noordelijke gematigde bossen die op natuurlijke wijze uit slechts een of een paar boomsoorten bestaan, waarin een combinatie van natuurlijke en kunstmatige verjonging wordt gebruikt om bos van dezelfde inheemse soort te verjongen, met de meeste primaire kenmerken en kernelementen van inheemse ecosystemen van dat gebied, kunnen als natuurlijk bos wordt beschouwd, en deze verjonging wordt op zichzelf niet beschouwd als conversie naar een plantage.

Positieve actie: Een beleid of programma dat discriminatie in het verleden door actieve maatregelen wil goedmaken om voor gelijke kansen te zorgen, wat betreft scholing en werkgelegenheid (bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017).

Principe: Een essentiële regel in het geval van FSC-certificering van goed bosbeheer (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

R

Redelijk: Rechtvaardig of passend bij de omstandigheden of doeleinden, op basis van algemene ervaring (bron: Vertaling van lemma 'reasonable' in Shorter Oxford English Dictionary).

Refugia: Een geïsoleerd gebied waar geen grote veranderingen, vaak als gevolg van klimaatveranderingen of verstoringen zoals die veroorzaakt door mensen, zijn opgetreden en waar planten en dieren die typisch voor een regio zijn, kunnen overleven (bron: Glen Canyon Dam, verklarende woordenlijst programma adaptief beheer, zoals gevonden op de website van de Glen Canyon Dam).

Representatieve voorbeeldgebieden: Delen van de *beheereenheid** die zijn afgebakend met het oog op het in stand houden of herstellen van levensvatbare voorbeelden van een ecosysteem dat normaliter natuurlijk in die geografische regio voorkomt. In de Belgische context kunnen het weerhouden van onbeheerde* zones (bv Onbeheerde climaxvegetaties) en verouderingseilanden* beschouwd worden als een concrete invulling hiervan.

Risico/gevaar: De waarschijnlijkheid van een onaanvaardbaar negatief effect voortkomend uit activiteiten binnen de beheereenheid, gecombineerd met de ernst ervan inzake gevolgen (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

S

Schaal: Een manier om uit te drukken in welke mate een beheeractiviteit of een gebeurtenis effect heeft op een omgevingswaarde of op een beheereenheid, in tijd en ruimte. Een activiteit met kleine of lage effecten op ruimtelijke schaal, treft elk jaar slechts een klein deel van het bos, een activiteit met een kleine of lage tijdsschaal treedt slechts met grote tussenpozen op (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Schaal, intensiteit en risico: Zie de afzonderlijke definities van de begrippen 'schaal', 'intensiteit' en 'risico'.

Significant: Met het oog op beginsel 9, HCV 1, 2 en 6, zijn er drie belangrijke manieren om te bepalen of iets significant is.

- Een aanduiding, classificatie of erkende beschermingsstatus, toegewezen door een internationale instelling zoals IUCN of Birdlife International;

- Een aanduiding door nationale of regionale instanties, of door een verantwoordelijke nationale beschermingsorganisatie, op basis van de mate van concentratie van biodiversiteit;
- Een vrijwillige aanduiding door de beheerder, eigenaar of organisatie, op basis van de beschikbare informatie, of van de bekende of vermoede aanwezigheid van een significante aanwezigheid van biodiversiteit, zelfs indien dit niet officieel door andere instellingen is aangeduid.

Elk van deze vormen rechtvaardigt aanduiding als HCV 1, 2 en 6. Van vele regio's op de wereld is het belang van hun biodiversiteit erkend, gemeten op veel verschillende wijzen. Bestaande kaarten en indelingen van prioriteitsgebieden voor de instandhouding van biodiversiteit spelen een cruciale rol bij het vaststellen van de mogelijke aanwezigheid van HCV 1, 2 en 6 (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

T

Te goeder trouw: Een proces van betrokkenheid waarbij de partijen alles in het werk stellen om een overeenkomst te bereiken, daadwerkelijke en constructieve onderhandelingen te voeren, vertraging van onderhandelingen te voorkomen, gesloten overeenkomsten en overeenkomsten die nog in de maak zijn te respecteren en voldoende tijd geven om geschillen te bespreken en op te lossen (aangepast op basis van Motie 40:2017).

Te goeder trouw onderhandelen: *De organisatie** (werkgever) en *werknemersorganisaties** stellen alles in het werk om een overeenkomst te bereiken, voeren daadwerkelijke en constructieve onderhandelingen, voorkomen onterechte vertraging van onderhandeling, respecteren overeenkomsten die zijn bereikt en geven voldoende tijd om collectieve geschillen te bespreken en bij te leggen (Gerning B, Odero A, Guido H (2000), Collectieve onderhandeling: IAO-normen en de beginselen van de toezichthoudende instanties. Internationale arbeidsorganisatie, Genève).

Tenure: Sociaal bepaalde overeenkomsten door individuen of groepen, erkend door geschreven *wetten** of gebruiken, met betrekking tot het 'mandje rechten en plichten' van eigendom, houderschap, toegang tot en/of gebruik van een bepaalde eenheid land of de bijbehorende hulpbronnen daarin (zoals afzonderlijke bomen, plantensoorten, water, mineralen enz.) (bron: Internationale unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (IUCN). Verklarende woordenlijst op de website van IUCN).

Tijdig: Zo direct mogelijk als de omstandigheden redelijkerwijze toestaan; niet moedwillig uitgesteld door *de organisatie**; in overeenstemming met toepasselijke wetgeving, contracten, vergunningen of facturen.

Toepasselijke wetgeving: Betekent van toepassing op *de organisatie** als een *wettelijke** rechtspersoon of onderneming binnen of ten gunste van de beheereenheid en de wetgeving die betrekking heeft op de implementatie van de FSC-principes en -criteria. Hieronder valt elke combinatie van het geschreven recht (goedgekeurd door het parlement), aanvullende regelgeving, bijbehorende administratieve procedures en de nationale grondwet (indien aanwezig) die zonder uitzondering juridisch voorrang heeft boven alle andere *wettelijke** instrumenten (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Traditionele kennis: Informatie, praktische kennis, vaardigheden en praktijken die binnen een gemeenschap zijn ontwikkeld, in stand zijn gehouden en van generatie tot generatie zijn doorgegeven, en die vaak deel van de culturele of spirituele identiteit van die gemeenschap uitmaken (bron: Gebaseerd op de definitie van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO). Definitie uit de verklarende woordenlijst zoals te vinden onder Beleid/Traditionele kennis op de WIPO-website).

Traditionele volken: Traditionele volken zijn sociale groepen of volken die zichzelf niet zien als inheems en die rechten op hun land, bossen en andere hulpbronnen bevestigen op basis van langdurige gewoonten of traditionele bewoning en gebruik (bron: Forest Peoples Programme (Marcus Colchester, 7 oktober 2009)).

Transactieverificatie: Verificatie door certificerende instanties en/of Accreditation Services International (ASI) dat aanspraken op FSC-producten gedaan door certificaathouders juist zijn en overeenkomen met de aanspraken van hun handelspartners over geleverde producten (bron: FSC-STD-40-004 V3-0).

U

Uitheemse soort: Een soort, ondersoort of lager taxon, door de mens geïntroduceerd buiten het vroegere of huidige natuurlijke verspreidingsgebied ervan; dit behelst elk deel, gameten, zaden, eieren of vermeerderingseenheden van een dergelijke soort die kunnen overleven en zich vervolgens kunnen voortplanten (Gebaseerd op: Verdrag inzake biologische diversiteit, Programma invasieve uitheemse soorten. Verklarende woordenlijst zoals voorzien door de website van het Verdrag inzake biologische diversiteit).

V

Veengebied: Bestaat uit overstroomde en drassige gebieden, met een grote ophoping van organisch materiaal, bedekt door een laag voedselarme vegetatie die hoort bij een bepaalde zuurgraad, met een kenmerkende roodbruine kleur (bron: Aguilar, L. 2001. About Fishermen, Fisherwomen, Oceans and tides. IUCN. San Jose (Costa Rica)).

Veerkracht: Het vermogen van een systeem om belangrijke functies en processen in stand te houden, ondanks stress of druk, door weerstand tegen of aanpassing aan verandering. Veerkracht kan zowel op ecologische systemen als op sociale systemen worden toegepast (bron: IUCN World Commission on Protected Areas (IUCN-WCPA). 2008. Establishing Marine

Verklaring van de IAO over de fundamentele rechten en beginselen op het werk en het vervolgdocument, aangenomen door het Internationale Arbeidscongres in haar zesentachtigste uitvoering in Geneve op 18 juni 1998 (bijlage herzien op 15 juni 2010): is een resolute herbevestiging van IAO-beginselen (artikel 2), waarin wordt verklaard dat alle leden, zelfs de leden die de betreffende Verdragen niet hebben geratificeerd, op basis van het feit dat zij lid zijn van de organisatie, in *goed vertrouwen** en in overeenstemming met de grondwet, de beginselen met betrekking tot de fundamentele rechten waar deze Verdragen betrekking op hebben respecteren, bevorderen en realiseren, namelijk:

- De vrijheid van vereniging en de erkenning van het recht op *collectieve onderhandeling**;
- de uitbanning van alle vormen van *gedwongen arbeid of dwangarbeid**;
- de afschaffing van *kinder**arbeid; en
- het uitbannen van discriminatie* met betrekking tot arbeid en beroep*.

Bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017.

Verifieerbare doelstellingen: Speciale doelen, zoals gewenste bostoestand, vastgesteld om vooruitgang te kunnen meten bij het behalen van elk van de *beheerdoelstellingen**. Deze doelen worden als heldere uitkomsten beschreven, zodat het behalen ervan kan worden gecontroleerd en het mogelijk is om te bepalen of ze zijn behaald of niet.

Verloning: Betreft het gewone, minimum- of basisloon of -salaris en enigerlei aanvullend honorarium dat direct of indirect betaald dient te worden, contant of in natura, door de werkgever aan de werknemer en voortkomend uit het dienstverband van de *werknemer** IAO-Verdrag 100, artikel 1a).

Verouderingseilanden: Gebied waarbinnen bomen dubbel zou oud mogen worden dan hun normale exploitatieleeftijd met behoud van productiedoelstellingen en/of waarbij een aantal bomen (10 bomen per hectare als richtlijn) geselecteerd worden om niet gekapt te worden (geen eindkap). In deze gebieden wordt enkel selectieve houtkap toegepast, met als doel een continue kroonbedekking te hebben.

Verplichte praktijkcode: Een handleiding of handboek of andere bron van technische instructies waarvan de organisatie wettelijk verplicht is deze uit te voeren (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Vertrouwelijke informatie: Privégegevens, -informatie en inhoud die, indien openbaar, *de organisatie**, haar zakelijke belangen of haar verhouding met belanghebbenden, klanten en concurrenten in gevaar kan brengen.

Vezelonderzoek: Een reeks technieken voor de identificatie van hout, gebruikt voor het vaststellen van de familie, het genus, de soort en de oorsprong van producten op basis van producten op basis massief hout en vezels.

Voor de oogst [voorwaarde]: De diversiteit, samenstelling en structuur van het *bos** of de plantage voorafgaand aan houtkap en bijkomende activiteiten zoals de aanleg van wegen.

Voorzorgsbenadering: Een benadering die voorschrijft dat wanneer de beschikbare informatie aangeeft dat beheeractiviteiten een bedreiging van ernstige of onherstelbare schade aan het milieu of een bedreiging voor menselijk welzijn opleveren, *de organisatie** expliciete en effectieve maatregelen neemt om de schade te beperken en de gevaren voor het welzijn te vermijden, zelfs wanneer de wetenschappelijk informatie onvolledig of onzeker is, en wanneer de kwetsbaarheid en gevoeligheid van milieuwaarden onzeker zijn (bron: Gebaseerd op beginsel 15 van de Verklaring van Rio de Janeiro inzake milieu en ontwikkeling, 1992, en de Verklaring van Wingspread inzake het voorzorgsbeginsel van de Wingspreadconferentie, 23 tot en met 25 januari 1998).

Vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming: Een *wettelijke** voorwaarde waardoor een persoon of gemeenschap kan worden gezien als hebbende instemming hebben verleend aan een handeling voorafgaande aan het begin ervan, op basis van een duidelijke appreciatie en begrip van de feiten, implicaties en toekomstige gevolgen van die handeling, en het bezit van alle relevante feiten op het moment dat instemming is verleend. Vrije, voorafgaande en weloverwogen toestemming behelst onder meer het recht om goedkeuring te verlenen, aan te passen, niet te verlenen of in te trekken (bron: Gebaseerd op het 'Preliminary working paper on the principle of Free, Prior and Informed Consent of Indigenous Peoples (...)') (E/CN.4/Sub.2/AC.4/2004/4 8 juli 2004) van de 22e sessie van de VN-commissie voor mensenrechten, subcommissie voor de bevordering en bescherming van mensenrechten, werkgroep inzake inheemse bevolkingen, 19 tot en met 23 juli 2004).

W

Waterlichaam (waaronder waterlopen): seizoensgebonden, tijdelijke en permanente beken, stromen, rivieren, vijvers en meren; onder waterlichamen vallen ook oever- of wetlandssystemen, meren, moerassen, veenmoerassen en bronnen.

Waterschaarste: Een wateraanvoer die voedselproductie, menselijke gezondheid en economische ontwikkeling beperkt. Ernstige schaarste wordt gezien als het equivalent van 1.000 kubieke meter per jaar per persoon of een gebruik dat 40% hoger is dan de aanvoer (bron: Millennium Ecosystem Assessment. 2005. Ecosystems and Human Well-Being: Policy Responses. Findings of the Responses Working Group. Washington DC: Island Press, pagina 599–605).

Waterstress: Treedt op wanneer de vraag naar water de beschikbare hoeveelheid gedurende een bepaalde periode overschrijdt, of wanneer een lage kwaliteit het gebruik ervan beperkt. Waterstress veroorzaakt een achteruitgang van

zoetwaterbronnen wat betreft de kwantiteit (overexploitatie, droge rivieren enz.) en de kwaliteit (eutrofiëring, verontreiniging met organisch materiaal, verzilting enz.) (bron: UNEP, 2003, geciteerd in Gold Standard Foundation. 2014. Water Benefits Standard).

Werknemers: Alle personen met een dienstverband, waaronder overheidspersoneel en 'zelfstandigen'. Dit zijn onder meer seizoenwerknemers en deeltijdwerknemers van alle rangen en schalen, waaronder arbeiders, administratiepersoneel, toezichthouders, leidinggevers, contractwerknemers en zelfstandige aannemers en onderaannemers (bron: IAO-verdrag 155 Verdrag betreffende arbeidsveiligheid, gezondheid en het arbeidsmilieu, 1981).

Werknemersorganisatie: een organisatie voor *werknemers** voor het verdedigen en behartigen van de belangen van *werknemers**(aangepast op basis van IAO-Verdrag 87, artikel 10). Het is van belang om op te merken dat regels en richtsnoeren inzake de samenstelling van werknemersorganisaties van land tot land verschillen, vooral met betrekking tot de leden die als de achterban worden beschouwd, en met werknemers die anderen kunnen aannemen en ontslaan. Bij werknemersorganisaties bestaat de neiging om een onderscheid te maken tussen vereniging van personen die anderen kunnen aanstellen en ontslaan, en anderen die dit niet kunnen (bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017).

Wetland/drasland - moerasgebied: Overgangsgebieden tussen terrestrische en aquatische systemen waarin de grondwaterstand zich doorgaans op of bij het oppervlak bevindt of waarin het land bedekt met een ondiepe laag water (bron: Cowardin, L.M., Carter, V., Golet, F.C., Laroe, E.T. 1979. Classification of Wetlands and Deepwater Habitats of the United States. DC US Department: Washington). Onder Conventie van Ramsar kunnen wetlands schorren, natuurlijke vijvers, moerassen, putten, natte weides, veenmoerassen, venen, broeklanden, mangroves, meren, rivieren en zelfs bepaalde koraalriffen zijn (bron: IUCN, zonder datum, Definities IUCN – Engels).

Wettelijk: In overeenstemming met primaire wetgeving (nationale of lokale wetten) of secundaire wetgeving (aanvullende regelgeving, besluiten, vonnissen enz.). 'Wettelijk' heeft ook betrekking op besluiten op basis van regels door wettelijk bevoegde instellingen, indien dergelijke besluiten direct en logisch voortvloeien uit de wet- en regelgeving. Beslissingen die door wettelijk bevoegde instellingen zijn genomen, kunnen onwettig zijn indien deze niet direct en logisch voortvloeien uit de wet- en regelgeving en indien deze niet op regels zijn gebaseerd, maar voortkomen uit administratieve beoordelingsvrijheid (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Wettelijk bevoegd: Met een juridisch mandaat om een bepaalde functie uit te voeren (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Wettelijke registratie: Nationale of lokale *wettelijke** vergunning of reeks machtigingen om als onderneming te opereren, met het recht om producten en/of diensten met winstoogmerk te kopen en verkopen. De vergunning of machtiging kan betrekking hebben op een persoon, een privaatrechtelijke onderneming of een publiekrechtelijke instantie. Het recht om producten en/of diensten te kopen en verkopen behelst geen verplichting om dit ook te doen, dus *wettelijke** registratie is ook van toepassing op organisaties met een beheereenheid zonder de verkoop van producten of diensten; bijvoorbeeld voor ongeprijsde recreatie of voor behoud van biodiversiteit of leefgebied (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Wettelijke status: De wijze waarop de beheereenheid volgens de wet wordt geclassificeerd. Wat betreft 'tenure' slaat dit op de tenurecategorie, zoals gemeenschappelijke grond, erfpacht, eigen grond, staatsgrond of overheidsgrond enz. Indien de beheereenheid van de ene categorie naar de andere wordt overgebracht (bijvoorbeeld van staatsgrond naar gemeenschappelijk inheems land), behelst de status de huidige positie in het transitieproces. Wat betreft het beheer (bestuur) kan wettelijke status inhouden dat de grond eigendom is van de natie als geheel, bestuurd wordt namens de natie door een overheidsafdeling en door middel van een concessie wordt verpacht door een overheidsministerie aan een speler in de private sector (bron: FSC-STD-01-001 V5-2).

Z

Zeer beperkt deel: Het betroffen gebied *dient* in een jaar niet meer dan 0,5% van de *beheereenheid** te beslaan, of niet meer dan een totaal van 5% van het gebied in de *beheereenheid** te betreffen (bron: FSC-STD-01-002).

Zeer beperkt deel van het kerngebied: Het betroffen gebied *dient* in een jaar niet meer dan 0,5% van het *kerngebied** te beslaan, of niet meer dan een totaal van 5% van het gebied in het *kerngebied** te betreffen.

Zeldzame soort: Een soort die niet algemeen of schaars is, maar niet als bedreigd is ingedeeld. Dergelijke soorten bevinden zich in geografisch beperkte gebieden of specifieke habitats, of zijn op grote schaal dun verspreid. Deze zijn ruwweg vergelijkbaar met de IUCN (2001) categorie van 'Gevoelig', waaronder soorten die bijna in aanmerking komen voor, of waarschijnlijk in de nabije toekomst in aanmerking komen voor een bedreigde categorie. Ze zijn ook ruwweg vergelijkbaar met gevaarlopende soorten (bron: Gebaseerd op IUCN. (2001). Categorieën en criteria Rode Lijst IUCN: Versie 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN. Gland, Zwitserland en Cambridge, VK).

Zwaar werk (in de context van kinderarbeid): Verwijst naar werk dat waarschijnlijk schadelijk of gevaarlijk is voor de gezondheid van kinderen (bron: FSC-rapport inzake generieke criteria en indicatoren op basis van de principes van de fundamentele verdragen van de IAO, 2017).

Forest Stewardship Council®

ic.fsc.org

FSC International Center GmbH
Charles-de-Gaulle-Straße 5 · 53113 Bonn · Germany

All Rights Reserved FSC® International 2015 FSC® F000100